KÜLTÜREL SERMAYE BAĞLAMINDA GÖÇÜN KADINSALLAŞMASI, TORONTO ÖRNEĞİ

Mustafa Kemal IŞIK
151154103

DOKTORA TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ağustos, 2024

KÜLTÜREL SERMAYE BAĞLAMINDA GÖÇÜN KADINSALLAŞMASI, TORONTO ÖRNEĞİ

Mustafa Kemal IŞIK
151154103
ORCID: 0000-0002-8520-180X

DOKTORA TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ağustos, 2024

CC BY

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

MUSTAFA KEMAL IŞIK'ın "Kültürel Sermaye Bağlamında Göçün Kadınsallaşması: Toronto Örneği" başlıklı tezi 28.08.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Prof.Dr. Nurgün OKTİK (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr.Özgür SARI Sinop Üniversitesi	.....
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Ceren ALKAN ÜSTÜN Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Doç.Dr.Mehmet Ufuk ÖZCAN İstanbul Üniversitesi	.....
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Ferhat DEĞER Maltepe Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Başta Berrin Çalkavur ve Münire Armstrong olmak üzere Meylin Günel, Feride Uğur, Elif Barut, Pınar Alkumru, Ece Aksungur'a, Prof. Aysan Sever'e, isimleri saymakla bitmeyen tüm göçmen kadınlara, ama özellikle anketlere (422) ve yüz yüze (47) görüşmelere katılan, göçmen kadınlara çok teşekkür ederim.

Bu zorlu tez sürecinde sevgili ailemin desteği hep benimleydi; başta sevgili eşim Vuslat olmak üzere, kızlarım Selin ve Ada'ya çok teşekkür ederim.

Sevgili annemin bu süreçteki desteği paha biçilmezdi.

Tezimin en başından sonuna kadar hep yanımda olan, tüm TİK'lerime giren ve değerli yorumlarıyla bana yol gösteren değerli hocalarım Sn. Prof. Dr. Özgür Sarı, Sn. Doç. Dr. Berfin Varışlı'ya çok teşekkür ederim.

Ve;

Sadece bu tezi hazırlarken değil, sosyoloji doktora programı derslerinden başlayarak, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyerek yol gösteren, özellikle pandemi sürecinde sürekli beni motive eden, tezimi bitirmem için elinden gelen her şeyi yapan değerli danışman hocam Sn. Prof. Dr. Nurgün Oktik'e teşekkürü borç bilirim.

Mustafa Kemal IŞIK

Ağustos, 2024

ÖZET

KÜLTÜREL SERMAYE BAĞLAMINDA GÖÇÜN KADINSALLAŞMASI, TORONTO ÖRNEĞİ

Mustafa Kemal Işık
Doktora Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Nurgün Oktik
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Bu çalışmada; Türkiye'den Toronto'ya eşlerini, sosyal hayatlarını, hatta kariyerlerini geride bırakarak çocuklarıyla birlikte göç eden kadınlar, kültürel sermaye bağlamında incelenmiştir. Bu kadınların göç kararıyla başlayan süreçten itibaren, neden göç kararı aldıkları? (göç öncesi motivasyonları), göç süreci, göç sonrası hayatlarındaki sosyal değişimler, uyum süreçleri ve kariyer yolculukları ele alınmıştır. Bu tezde, göçü başlatan ve sürdüren kadınlar ele alınmıştır. Kadınların göç yolculuğu, çocuklarının eğitimi, kültürel sermaye ve bunlarla birlikte göç sürecinde yaşanılan sosyal değişimler de dikkate alınarak, araştırma 422 kadınla anket yoluyla ve 47 kadınla yüz yüze gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ile gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Kadın Göçü, Kültürel Sermaye, Pierre Bourdieu

ABSTRACT

FEMININIZATION OF MIGRATION IN THE CONTEXT OF CULTURAL CAPITAL, THE TORONTO CASE

Mustafa Kemal Işık
PhD Thesis
Department of Sociology
Sociology PhD Program
Advisor: Prof. Dr. Nurgün Oktik
Maltepe University Graduate School, 2024

In this study; Women who migrated from Turkey to Toronto with their children, leaving their spouses, social lives, and even careers behind, were examined in the context of cultural capital. From the process that started with the decision to migrate, why did these women decide to migrate? (pre-migration motivations), migration process, social changes in their post-migration lives, adaptation processes and career journeys are discussed. In this thesis, women who initiate and continue migration are discussed. This research, which was conducted by taking into account women's migration journey, their children's education, cultural capital, as well as the social changes experienced during the migration process, was conducted through a survey with 422 women and face-to-face focus group interviews with 47 women.

Key Words: Migration, Women's Migration, Cultural Capital, Pierre Bourdieu

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LİSTESİ xi

KISALTMALAR LİSTESİ xiii

1. GİRİŞ 1

1.1 Amaç 3

1.2 Önem 4

1.3 Varsayımlar 4

1.4 Sınırlılık 5

1.5 Tanımlar 5

2. GÖÇ 6

2.1 Göç Kavramı 6

2.2 Göç Teorileri 14

2.2.1 Kesişen fırsatlar teorisi 14

2.2.2 İtme-çekme teorisi 15

2.2.3 .Petersen'in beş göç türü 17
2.2.4 Neoklasik teori 19
2.2.5 Göçün yeni ekonomik teorisi 20
2.2.6 Göç sistemleri teorisi 21
2.2.7 Ağ teorisi 22
2.2.8 Parekh'in göç teorisi 25
2.3 Küreselleşme ve Göç 26
2.4 Göç Türleri 31
2.4.1 Oluşum nedenlerine göre göç 31
2.4.1.1 Zorunlu göç 32
2.4.1.2 Gönüllü göç 33
2.4.2 Sürelerine göre göç 34
2.4.2.1 Mevsimsel göç 34
2.4.2.2 Kalıcı göç 35
2.4.3 Mesafeye göre göç 35
2.4.3.1 İç göç 35
2.4.3.1.1 Kırdan kente göç 36
2.4.3.1.2 Kentten kente göç 36
2.4.3.2 Dış göç 37
3. GÖÇÜN KADINSALLAŞMASI 39
4. KÜLTÜREL SERMAYE 50

4.1 Bourdieu'nün Sermaye Kavramı 50
4.1.1 Ekonomik sermaye 51
4.1.2 Sosyal sermaye 51
4.1.3 Kültürel sermaye 52
4.2 Kültürel Sermaye Kavramı 53
4.3 Kültürel Sermayenin Bileşenleri 55
4.3.1 Alan 56
4.3.2 Habitus 57
4.3.3 Sosyal ve kültürel yeniden üretim 58
4.4 Kültürel Sermayenin Dönüşümü 59
5. YÖNTEM 62
5.1 Araştırmanın Yöntemi 62
5.2 Evren ve Örneklem 63
5.3 Verilerin Toplanması 64
5.4 Veri Toplama Araçları 65
5.5 Verilerin Analizi 65
6. BULGULAR VE TARTIŞMA 66
6.1 Nicel ve Nitel Araştırmaya Ait Bulgular ve Odak Grup Çalışmasının Bulguları ……66
6.1.1 Katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler 66

6.1.2 Bağlılık, adaptasyon, kültürel sermaye algısı, ekonomik sermaye algısı ve çocukların uyumu 95

7. SONUÇ VE ÖNERİLER 113

KAYNAKÇA 122

EKLER 145

Ek-1: Anket Formu 145

Ek-2: Derinlemesine Görüşme Formu 159

ÖZGEÇMİŞ 163

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri..... 66

Tablo 2. Katılımcıların Göçten Önceki Durumlarının İncelenmesi..... 68

Tablo 3. Katılımcıların Göçten Sonraki Durumlarının İncelenmesi..... 70

Tablo 4. Katılımcıların Göçten Sonra Oturdukları Yere Ait Dağılımların İncelenmesi 72

Tablo 5. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkisi..... 73

Tablo 6. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Statüye Göre İncelenmesi..... 75

Tablo 7. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Yaşa Göre İncelenmesi..... 77

Tablo 8. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesi 79

Tablo 9. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi 80

Tablo 10. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve

Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Kanada'da Yaşama Süresine Göre İncelenmesi 82

Tablo 11. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eş ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre İncelenmesi 84

Tablo 12. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eşin Statüsüne Göre İncelenmesi 85

Tablo 13. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eski Eşin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi 87

Tablo 14. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre İncelenmesi 89

Tablo 15. Odak Grup..... 91

KISALTMALAR LİSTESİ

GOÜ : Gelişmekte Olan Ülkeler

HSBTI : Highly Skilled Business Turkish Immıgrants (Yüksek Vasıflı Ticari Türk Göçmenler)

IOM : International Organization for Migration – Uluslararası Göç Örgütü

PR : Permanent Resident – Kalıcı oturma izni

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

Kültürel sermaye bağlamında göçün kadınsallaşması konulu çalışmada Toronto örneğinin ele alınmasının temel nedeni, bu göçmen kadınlara kolaylıkla ulaşılabilecek olmasındandır. Ayrıca tezde incelenecek olan kadınların, Türkiye'de oluşan yeni bir siyasi iklimin başlangıcı olarak görünen 2000 yılından günümüze kadar olan süreçte göç eden kadınlar olmasına önem verilmiştir, bunun da tez literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu tezin örneklemini oluşturan Toronto'ya göç etmiş kadınların ortak özelliği eğitimli vasıflı iş gücünü oluşturmalarıdır. Türkiye için verimli, üretken olduğu bilinen bu sosyo-ekonomik tabakanın hızla göçmesinin nedenleri ve sonuçları araştırılırken, "kadın göçüne" odaklanılması, literatür adına yenilikçi ve detaylı bir çalışma olmuştur. Zira bugüne kadar yapılan araştırmaların çoğunda göç, bir bütün olarak ele alındığından, "kadınlar" göç eden ailenin bir ferdi olarak konu edilmiştir. Bu çalışmanın, alandaki diğer çalışmalardan en önemli ayırt edici özelliği, konunun "göç eden kadınlar" nezdinden değerlendirilmiş olmasıdır. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, sadece göç eden kadına odaklanılmıştır. Kadının göç kararı almasında ve göçü gerçekleştirmesindeki nedenlerin diğer göçlerle benzerlikleri ve farklılıkları araştırılmıştır. Bu esnada kadının aile içindeki rolüne değinilirken bu rolün değişimi; toplumdaki ve aile içindeki kadının konumu, bu konumun değişimi, kadının sorumlulukları ve yine bu sorumlulukların değişimi ve dönüşümüne odaklanılmıştır. Göç eden kadının göçle gittiği topluma, yani Toronto'ya uyum sürecinin, toplumla etkileşiminin "nasıl olduğuna" dair konular ele alınarak detaylı bir çalışma yapılmıştır.

Toronto, Kanada'nın ticaret merkezi ve en büyük şehridir. Ontario eyaletinin başkentidir. Resmi dili İngilizce olmasına rağmen ülkenin "iki dilli" "billingual" olmasından dolayı Fransızca, ikinci resmi dildir. Özellikle göçmenlere verilen özel haklar, (göçmen yasaları ve destekler), eğitim sisteminin çok güçlü olması ve göçmenlere de uygunluğu, demokrasi sistemi ve sosyal devlet olması, insan hakları, özellikle göçmen hakları ve kadın hakları konusunda çok güçlü bir sistemi olduğundan dolayı Kanada'nın en çok göç alan şehirlerinden biridir. Dolaysısıyla çok uluslu, karma bir şehirdir. Kanada'da yapılan

en son nüfus sayımına göre nüfusunun yaklaşık %48'i Avrupalı, %40'ı Ortadoğu da dâhil olmak üzere Asyalı, %5,5'i Afrikalı, yaklaşık %4'ü Güney Amerikalı ve yaklaşık %1,5'i Kuzey Amerikalı yerlilerinden oluşur. Yaklaşık %55'i Hristiyan'dır (Statistics Canada, 2016).

2016'da yapılan nüfus sayımına, göre Toronto'daki "yakın zamanda" Türkiye'den gelen göçmen sayısı 6.700 kişidir. Bunların 3.680'i erkek, 3.020'si kadındır. (1.1.2011 – 10.05.2016)

2011 yılında yapılan nüfus sayımına göre de toplamda Toronto'da bulunan, Türkiye'den gelen göçmen sayısı; 28.860 kişi, bunun 14.920'si erkek, 13.920'si kadındır (Statistics Canada, 2011).

Bu verilerden de görüleceği üzere 2011 yılına kadar Türkiye'den Toronto'ya göçmen sayısı toplamda 28.860 kişi iken, sadece beş yıllık süreçte göçmen sayısı 6.700 kişi daha artarak (yaklaşık %23) 35.500 kişiye ulaşmıştır.

Son günlerde ülkemizde, medyada ve siyasi partiler tarafından da çok sık ele alınan, ekonomik dar boğaz süreçlerinde beyin göçü ve eğitimli, vasıflı sosyo-ekonomik tabakada olan bir grubun göç etmesi, bu çalışmanın odağında değildir. Bu çalışma, daha mikro bir alana odaklanmak suretiyle; kadınların, aileleri ile birlikte göç etme kararı alırken temel motivasyonlarının gerçek nedenleri ve göç eden kadınların profiline ilişkindir. Literatüre bakıldığında, göçün Türkiye açısından verimli, üretken bir tabakanın hızla ülkeden göçmesine neden olan etkilerini görmezden gelmek de doğru olmadığından, çalışmada bu detaylara da değinilmiştir.

Türkiye'den Toronto'ya aileleri ile göç eden kadınların göç etme nedenleri üzerindeki çeşitli faktörlerin etkisi, bu kadınların kendi bakış açılarıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda göçe konu olan nedenlerin Bourdieu sosyolojisinden "kültürel sermaye" kavramı ile tartışılarak, göç kuramlarından da faydalanmak suretiyle bilimsel bir çalışma ortaya koymak amaçlanmıştır. Dolayısıyla tez, etkin ve nitelikli nüfusu kaybetmek istemeyen bir ülkede siyaset üretenler için önemli bir kaynak olabilir.

1.1 Amaç

Çalışmanın temel amacı; Türkiye'den Toronto'ya çocuklarıyla birlikte göç eden kadınların, bu kararı almalarının bireysel ve toplumsal nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Teze konu olan kadınların kararlarının ardında yatan bireysel ve toplumsal etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla göç kararının dayandığı etkin siyasi iklim ve "Türk eğitim sistemindeki çözülmenin bu duruma etkileri nelerdir?" sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, Toronto'ya ailesi ile birlikte göç eden kadınların göç etmelerine neden olan/göç etmelerini sağlayan değişkenler ve dinamikler bağlamında problemin durumuna, çalışmanın amacına, çalışmanın önemine ve çalışmanın gerekçesi ile ilgili başlıklara yer verilmiştir. Literatüre bakıldığında bu göçün Türkiye açısından eğitimli, kariyerli, verimli, üretken bir grubun hızla ülkeden göçmesine neden olan etkilerden kaynaklandığı, bireyin de bu yapının hızlandırdığı göçe ilişkin kararlarında bu durumun ne kadar etkili olduğu tartışılabilir.

Araştırma sorusu, "Türkiye'den Toronto'ya göç eden orta ve üst sosyo-ekonomik tabakadan oluşan kadınların kültürel ve sosyal yaşamları, göç sonrası nasıl şekillenmiştir?" olarak belirlenmiştir. Bu sorudan hareketle, tez aşağıdaki hipotezlere yoğunlaşmıştır.

- HİPOTEZ$_1$: 10 yıldan daha az süre içerisinde Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların, diğer göçmenlere kadınlara göre, göçmelerindeki önemli sebebi Türkiye'deki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmelerinden kaynaklanmıştır.
- HİPOTEZ$_2$: 5-10 yıl arasında Türkiye'den Toronto'ya göç eden göçmenlerin kadınların, diğer göçmen kadınlara göre, Türkiye'ye geri dönme oranları daha azdır.
- HİPOTEZ$_3$: Göç eden kadınların hemen hemen hepsinin ortak amacı, aileleri ile beraber, vatandaşlık almaktır.
- HİPOTEZ$_4$: Özellikle son 10 yıl içinde göç eden kadınların Türkiye'deki yaşam standartları, Toronto'dakine göre daha iyidir.
- HİPOTEZ$_5$: Son 10 yıl içinde eşlerini Türkiye'de bırakıp göç eden kadınların oranları, daha önce göç eden kadınlara göre daha fazladır.

- HİPOTEZ$_6$: Son 5 yıl içinde göç eden kadınların önemli nedenlerinden birisi Türkiye ve Kanada'daki siyasal iklimdir.

- HİPOTEZ$_7$: Özellikle son 10 yıl içinde göç eden kadınların eğitimleri geçmişleri , diğer göçmen kadınlara göre daha iyidir.

- HİPOTEZ$_8$: Özellikle son 10 yıl içinde Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların istedikleri işte çalışmaları mümkün görünmemektedir.

1.2 Önem

Bu çalışma, aileleri ile Toronto'ya göç eden kadınların göç etmelerine neden olan çeşitli faktörlerin etkisinin "kültürel sermaye" bakış açısı ile ortaya konmasını sağlamaya çalışmıştır. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan ve nedeni toplumsal hareketlilik olan göçlerden, özellikle kadının başrol oynadığı göçleri anlamaya yönelik bir çalışma niteliğindedir. Bu kadınların göç etmelerindeki en önemli amaç, çocuklarının daha iyi bir eğitim almasıdır. Bu doğrultuda çalışma, etkin nitelikli nüfusunu kaybetmek istemeyen bir ülke adına siyaset üretenler için önemli bir kaynak olabilir. Göç sosyolojisi ve Bourdieu sosyolojisinin kesişiminde böyle bir çalışma, göç literatürüne katkısı açısından da önemlidir.

1.3 Varsayımlar

Bu çalışmada Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların göç etmesine neden olan etkilerin Bourdieu sosyolojisinden "kültürel sermaye" kavramı ile tartışılarak, göç kuramlarından da faydalanılmak suretiyle bilimsel bir çalışma ortaya konmaya çalışılmıştır. Şüphesiz ki göç, girişte ve kuramlarda tartışıldığı üzere tek bir faktörle açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur, kaldı ki bütün bir göç sosyolojisi tarihi de bu tutum üzerinden temellenmiştir. Fakat bu tezin varsayımı, göç sosyolojisinde bugüne kadar az kullanılmış olan Bourdieu sosyolojisinin kültürel sermaye kavramı üzerinden Weberyan (ideal tip) bir tipoloji oluşturmaktır. Araştırmada aşağıdaki varsayımlara ulaşılmaya çalışılmıştır:

- Kadınların aileleri ile birlikte göç kararı almalarındaki temel motivasyonları çocuklarının eğitimidir ve geleceğidir.

- Göç edenlerin sosyokültürel yapılarına ilişkin bir sınıflandırmaya gidilebilir.

- Göç edenlerin profiline ilişkin bir tipoloji yapılabilir

1.4 Sınırlılık

Bu araştırmada, göç eden çocuklu kadınların görüşlerine başvurulmuştur. Benzer konudaki çalışmalarda genellikle çalışmak için (ekonomik sebepler) aile olarak göç edenlerin görüşlerine başvurulurken, bu çalışmada sadece çocukları ile birlikte göç eden kadınların görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda araştırma için ortaya çıkacak sınırlılıklar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Araştırma, son 30 yıl içinde Türkiye'de değişen siyasal iklim nedeniyle, bu süreci de ele almak adına 30 yıl içinde Toronto'ya göç eden çocuklu kadınlarla sınırlandırılmıştır.

- Araştırma bulguları, görüşme çerçevesinde yer alan sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.

- Araştırma, genel amaç ve bu amaç doğrultusunda oluşturulan alt problemlerle sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Göç, dini, ekonomik, siyasi, sosyal ve diğer nedenlerle bireylerin ya da toplulukların, yaşadıkları yerden başka bir bölgeye taşınarak orada yaşamlarını sürdürmeleri anlamına gelen coğrafi olarak yer değiştirme hareketidir. (Akkaya, 1979, s;21)

Habitus, Bourdieu'nün sosyolojisinde temel kavramlardan biri olan habitus; bireylerin içselleştirdikleri toplumsal normlar, değerler ve alışkanlıklar, düşünce, duygu ve davranış kalıplarıdır. (Bourdieu, 1984)

Kültürel Sermaye; bireyin entelektüel birikim ve deneyimlerle kazandığı, pek çok farklı alanda fikir ve bilgi sahibi olma kapasitesini ifade eder. (Albiz, 2022)

Göçün Kadınsallaşması: Göç eden kadınların oranı gün geçtikçe artıyor. (IOM 2009)

2. GÖÇ

2.1 Göç Kavramı

Bireyler doğdukları andan itibaren bulundukları mekân ve toplumla doğrudan bir ilişki kurmaya başlamaktadırlar. Toplum içindeki en küçük birlik olan ailede bebeklik döneminde başlayan bu ilişki, bireyin büyüyüp aile dışındaki birliklere karışarak çevresini tanımaya başlamasıyla mekânsal ilişki şeklinde devam etmektedir. Sosyal ve fiziksel olarak ayırt edilebilen çevre türleri, insanın içinde yaşadığı ortamları ifade etmektedir. Sosyal çevre olarak da adlandırılan çevre, bireyin yaşadığı toplumu, toplumun yapısını ve toplumsal yaşamda uyulması gereken kural, norm ile gelenekleri ifade etmektedir. Bireyler doğdukları ortamlarda belirli kurallara ve belli şartlara uyarak içinde bulundukları toplumun üyesi olmaktadırlar. Bu yönüyle sosyal çevrenin en küçük birimi olan aile, bireyin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının şekillenmesinde önemlidir (Güler ve Çobanoğlu, 1997: 14). Diğer bir deyişle bireyler, yetiştirildikleri ailelerin yönlendirme ve davranış biçimleri temelinde bilinç geliştirmektedirler. Bireylerin bağ kurduğu diğer çevre ise fiziksel çevredir. Burası bireylerin doğup büyüdüğü ya da çok önceden bu yere yerleşerek, benimseyip içselleştirdiği yer olarak tanımlanmaktadır. Doğum anından itibaren bireylerin büyüdükçe evleri ve sosyal çevreleri ile olan bağları, gün geçtikçe güçlenmektedir. Büyüyen bireyin fiziksel çevresi de büyümekte, mekân ve yerlerle olan ilişkileri genişlemektedir. Bireyin ilişki kurduğu yer sayısı arttıkça fiziksel çevresi de genişlemektedir. Göç hem fiziksel hem de sosyal çevrenin değişmesi anlamına gelmektedir (Güvenç, 1996: 21).

Göç olgusu, neredeyse insanoğlunun yeryüzündeki varlığıyla birlikte başlamıştır. Göç, en basit anlamda, "belirli bir hedef doğrultusunda ya da belirli bir hedef olmaksızın herhangi bir yere yönelen coğrafi insan hareketlerdir" şeklinde tanımlanabilir (Çayan, 2018: 5). Böyle bir tanım, toplumların oluşmasıyla birlikte başlayan bir süreci de çağrıştırmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında, insanlık gelişim tarihinin ilk basamağını oluşturan avcı toplayıcı toplum formunun bir göç imgelemini de içerdiğini söylemek mümkündür. Fakat bu tanımlamanın günümüzde yaşanan göç olgusunu açıklamada hayli

eksik kalacağı açıktır. Ancak temel bir bakış açısı içerdiğinin vurgulanmasında fayda vardır (Nail, 2015: 49).

Bugüne kadar göçün, literatürdeki temel kavramsal karşılığına sadık kalınarak pek çok farklı tanımı yapılsa dahi, en basit anlamıyla "yer değiştirme" olduğu genel olarak tüm sosyal bilimciler tarafından kabul edilmiştir. Yine pek çok sosyal bilimci tarafından göçün insanlık tarihi kadar eski olduğu, insanlığın var olmasıyla beraber yer değiştirme anlamında, göç hareketlerinin başladığı söylenir. Bu durum bize göçün, insanlık tarihinin değişmez sosyal gerçekliği olduğunu göstermektedir. Clarke, göçün çok kapsamlı ve istikrarsız bir kavram olduğu gerçeğinden yola çıkarak göçü, sürekli değişen bir yapı ve kavram olarak tanımlamıştır (Clarke, 1965: 123). Clarke, göç kavramını tanımlarken çoğunlukla onun ayırt edici özelliklerinin altını çizmiş; bileşenlerini ifade etmiş ve bunları göç kavramının sınırları içine dâhil etmiştir. Bunlar göçebeler, turistler ve yolcuların günlük hareketidir. Bu tür kişilerin belli bir rutin içinde ve kısa süreli yer değiştirmeleri nedeniyle onları göçmen, hareketlerini de göç olarak tanımlamıştır (Clarke, 1965: 123). Trewatha ise göç kavramını, birçok yönü ve boyutu olduğunun altını çizerek tanımlamıştır (Trewartha, 1969: 136). En geniş tanımla o, göçü belirli bir mesafeyi kat etme olarak tanımlamıştır. Ancak bazı durumları, göç kavramının dışında tutmuştur. Bunlar, taşıtların çevre ve şehir merkezi arasındaki günlük hareketi, mevsimlik işçilerin göçü, turistler ve göçebelerin gerçekleştirdiği hareketlerdir.

Demko, Ross ve Schnell, göçü yer değişikliği ya da sınır geçişleri gibi birçok değişkenle tanımlamaya çalışmıştır (Demko, Ross ve Schnell, 1970:286). Lee ise diğerlerine göre daha keskin bir tanım ortaya koymuştur. Bu tanım diğer tanımlara göre daha net ve kapsamlı görünmektedir. Lee'ye göre göç, kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmektir (Lee, 1970: 290). Lee, göçü tanımlarken, kısa veya uzun mesafeli bir ülke içinde veya dışında yeniden yerleşim olması, ayrıca gönüllü, zorunlu olması bakımından da birbirinden ayırmıştır. Başka bir deyişle Lee, hiçbir açıdan ayrım yapmadan kalıcı veya yarı kalıcı yer değiştirmeyi göç olarak tanımlamaktadır. Eisenstadt (1953: 167-180) göçü, bir bireyin veya grubun fiziksel olarak bir toplumdan diğerine geçmesi olarak tanımlamaktadır. Burada Eisenstadt, göçün tanımını, bir toplumsal düzenden diğerine geçişe dayandırmaktadır (Akt.Şener, 2018: 10).

Bireyler göç ettiklerinde yerleşik toplumsal düzenlerini terk ederek, parçası olmaya karar verdikleri yeni bir toplumsal düzene girmektedirler. Zelinsky, göçü planlı veya anlık mekânsal ve sosyal değişim olarak tanımlamaktadır. Zelinsky, bu tanıma ek olarak, tatil veya eğitim amacıyla yer değiştirenlerin göç tanımına dâhil edilmeyeceğini ve bunun yerine bu tür grupların dolaşımda olduğunu ifade etmektedir (Zelinsky, 1971: 219-226).

Mishra, göçü bir ülke içinde veya dışında, bir bölgeden bölgeye, nüfusun kalıcı veya yarı kalıcı hareketi olarak tanımlamaktadır (Mishra, 1981: 227-228). Göçü tanımlayan sosyal bilimcilerden olan Mishra, belirli çekinceler veya kriterler kullanmamaktadır. Ross ise göçü, bir siyasi alandan diğerine konum değişikliği ve bunun sonucunda coğrafi hareket olarak tanımlamaktadır. Ross'un bu tanımda siyasi alan ile belirttiği ülkeler ve ulusal sınırlardır (Ross, 1982: 448-449). Tekeli (2006) göç tanımını, genellikle bir yerde yaşayanların, kendi özgür iradesiyle yaşam yerlerini, uzun süreler için başka yerlerde yaşamak üzere değiştirmeleri ve yeni yaşam yerlerine entegre olma süreci olarak yapmıştır. Faist (2003: 69-74) göçü, en genel şekliyle bir hareket olarak tanımlamış; bir mekândan diğerine, toplumsal veya siyasal bir birimden diğerine doğru aktarım olarak ifade etmiştir. Ayrıca göçün, yaşanılan yerin, daimi veya yarı daimi olarak, genellikle bir çeşit idari sınırın dışına doğru değiştirilme hareketi olduğunu, doğum, ölüm gibi tekil demografik olaylardan farklı olarak, bir kişinin birçok defa, farklı süreler için göç edebileceğini belirtmiştir. Ünalan (1997: 91-92), göçü en basit şekliyle tanımlamış; coğrafik bölgeler ve idari alanlar arasındaki yerleşim yeri değişiklikleri olduğunu vurgulamıştır. Mesafe boyutuna ek olarak, kalıcılık ve zaman boyutu da eklenebilir. Genel olarak göç çalışmalarında bir yer değiştirme hareketinin göç hareketi olarak tanımlanabilmesi için çoğunlukla minimum altı ay veya bir sene gibi bir ölçüt de kullanılmaktadır. Göç hareketinin varış noktasında kalıcı bir yerleşime dönüşüp dönüşmediği konusu ise bu bilginin sübjektif değerler içermesi, ölçülmesinin zorluğu nedeniyle, göz ardı edilebilmektedir. Kısaca göç tanımında temel olarak mesafe ve zaman boyutu bulunmakta, bazen de göç hareketinin kalıcı amaçlı olup olmadığı göz önünde bulundurulmaktadır.

Rubenstein, göçü bir yerden başka bir yere kalıcı olarak kalmak için hareket etmek olarak tanımlamıştır (Rubenstein, 1990: 75). Rubenstein bu tanımı yaparken hareketlilik ve göç kavramlarını birbirinden ayırmıştır. İnsanların günlük hareketlerini veya belirli bir süre

içinde barındıran, mesela eğitim için geçici olan hareketliliği göçün kapsamından çıkarmaktadır. Rubenstein'a göre iş, eğlence, alışveriş, tatil gibi amaçlarla yapılan tüm hareketler, göç dışı hareketlilik kategorisine girmektedir.

İngiliz filozof Thomas Hobbes'un ahlak felsefesine göre, her davranışın temelinde insanın kendini koruma içgüdüsü yatmaktadır. Bu nedenle meydana gelen ekonomik ve siyasal değişimler, çatışmalar, afetler, hastalıklar, salgınlar ve hak ihlalleri nedeniyle insanlar isteyerek veya istemleri dışında mekân değişikliği yaparak, yaşamlarını sürdürmek için sürekli daha rahat edecekleri güvenli bölgelere gitmektedirler (Çağlar, 2018: 29). Uluslararası Göç Hukuku Sözlüğünde göç kavramı, "Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi" şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre de göç, bireylerin ya da toplumsal grupların yer değiştirmeleridir. Türk Dil Kurumu sözlüğünün tanımına göre ise göç "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınması, hicreti, muhacereti" olarak tanımlanmıştır.

Küreselleşen ve uluslararası sistemi etkileyen alanların başında göç olgusu gelmektedir. M. Görgün'ün 2019 senesinde yayınlanan "Uluslararası Göç ve Beyin Göçü" adlı kitabına göre dünya nüfusunun %3'ü göçmenlerden oluşmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası bağlamda artan insan hareketliliği, beraberinde yeni fırsatları ve yeni yaşam seçeneklerini de getirmiştir (Görgün, 2019: 35). Bu imkânlara ulaşabilmek için kişi ve grupların sürekli veya geçici olarak coğrafyada yer değiştirmeleri gerekmektedir. Bu yer değiştirme, farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin coğrafyacılar, göçü zaman ve mekân açısından değerlendirirken, iktisatçılar göçün ekonomik etkileri konusunda araştırma yapmaktadırlar (Sinha ve Ataullah, 1987: 5). Göç, farklı alanlarda farklı açılardan görülebilmekte ve buna göre farklı tanımlamalar getirilebilmektedir. Yukarıda bahsedildiği ölçüde Lee'nin göç tanımında ister gönüllü ister gönülsüz ister iç ister dış göç olsun, hareket mesafesi sınırlandırılmamıştır (Özcan, 2017: 186). Göçe mesafe açısından bakan Lewis ise, iç göçü ulusal sınır içindeki hareketliliğe yönelik ve dış göç kavramını ulusal sınırı geçerek diğer ülkelere göç hareketliliğini tanımlamak için kullanmıştır (Lewis, 1982: 15). Göç, "İnsanların sürekli olarak yaşamak için bulundukları yerden ayrılarak başka bir yere gitmesi" olarak

tanımlanarak zaman ve yer bakımından iki farklı boyutta ele alınmıştır. Akabinde göçe ait alan, barınma/ikamet, zaman ve çalışma koşullarına ilişkin kavramlar tek tek ele alınarak bu konuların içinde barındırdığı sorunlara değinilmiştir (Özcan, 1997: 80).

Mangalam'a göre göç, "Göçmenlerin bir coğrafi konumdan diğerine görece kalıcı olarak uzaklaşmasıdır. Göç, öncesinde göçmenlerin hiyerarşik olarak düzenlenmiş bir dizi değerlere veya değerli amaçlara dayalı olarak karar vermeleri ve bu doğrultuda ortaya çıkan hareket olarak tanımlanmıştır (Mangalam, 1968: 8). Bu tanımda göç hareketi, daha genel olan hareketlilik kavramından farklıdır. Çünkü hareketlilik, mesafelerin geçiciliğini ve sürekliliğini dikkate almadan bölgesel hareketi içermektedir. Ancak göç, aktarımla ilgili süreklilik gösteren hareketliliğe göre sınırlı kalmaktadır (Lewis, 1982: 16).

Tanımlara bakıldığında; göç, zaman ve mekân boyutlarına bağlı olarak ekonomik sonuçları olan bir kavram olarak açıklanabilir. Demir (2019; s203-213), çalışmasında Ceuta ve Melilla yerleşim bölgelerini uluslararası göç olgusu bağlamında incelemiş ve yerleşim bölgelerinin uluslararası yasadışı göç olgusu bağlamında güvenlik sorunlarına neden olduğu sonucuna varmıştır. Tarihin bazı dönemlerinde insanlar, savaşlar, sürgünler veya doğal afetler nedeniyle göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum hem göçmenlerin hem de göçmen topluluklarının kültürel kimliğini de etkilemiştir. Ancak farklı kültürlerin karşı karşıya gelmesi nedeniyle uyum sorunları da ortaya çıkabilmektedir. Buna göre tıpkı hedef ülkelerde olduğu gibi yabancı düşmanlığı veya güvenlik tehdidi algısı ortaya çıkabilmekte; siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapılar hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Çopuroğlu'na göre, göçteki plansız artışlarla birlikte göçmenlerin sosyal kimlik sorunları ve topluma aidiyet duygusundaki eksiklikler, sosyal dışlanmayı da beraberinde getirecek ve gelecekte daha karmaşık sorunlara neden olacaktır. Bunun çözümü, yerel yönetimlerde sosyal ve ekonomik programların oluşturulmasıdır (Çopuroğlu, 2019: 183).

Göç, genellikle kalıcı veya geçici olarak gelişmekte veya gelişmemiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye geçmek anlamında da kullanılmaktadır. Ulaştırma teknolojisi ve işgücü göçünün gerekliliği, ülkeler arası geçişi kolaylaştırmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre göçmenlerin tanımı için kişinin gönüllü mü yoksa isteksiz mi olduğuna, hareket nedenlerine ve kalış süresine bakmak gerekmektedir. Buna göre göçmen, hukuki

statüsü ne olursa olsun bir yerleşim yerinden başka bir yere taşınan kişi olarak tanımlanmıştır (Özdemir, 2019: s.135).

Avrupa, daha iyi koşulları ve Ortadoğu'daki çatışmalar sonucu zorunlu göçün artması nedeniyle, bir çekim merkezi haline gelmiştir. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da genç erkek nüfusunun azalması sonucunda işçi göçü meydana gelmiştir. İngiltere gibi sömürgesi olan ülkeler de aynı dönemde istihdam sorununu çözmek için Afrika'dan işçi almışlardır. Küreselleşmeyle birlikte dünyada uluslararası göç, ekonomik hayattan sosyal hayata kadar gündelik hayatı da içerecek şekilde toplumu etkilemektedir. Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre göç, "Hayatın her kesiminden ve geçmişten insanları içeren çok çeşitli hareketleri ve durumları kapsayan bir terim" olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda, bölgesel çatışmalar nedeniyle uluslararası göç artmış ve yasadışı göç, kamuoyunda düzensizliğe ve endişelere neden olmuştur (Castles, 2002: 1143-1168). Bu dönemlerden sonra göç sayısındaki artış nedeniyle göçe kısıtlamalar getirilmiş, ancak yasadışı göç devam etmiştir. Yükselen göç dalgaları nedeniyle Avrupa hükümetleri göç politikalarında sert bir tavır sergilemeye başlamışlardır. Tüm anlaşmalar ve yasal zeminler, Avrupa'daki göç artışını belli bir seviyede tutma çabası üzerinden olmuştur. 2011 sonrası küresel çatışma ve terör olayları nedeniyle göç akışının kontrol altına alınması, Avrupa'nın anlaşmalar ve uzlaşmalar temelinde kontrol altında tutulmasını sağlamıştır (İpek ve Oylumlu, 2019: 149-164). İpek ve Oylumlu'ya göre İngiltere'de güvenlik ve ekonomik kaygılar nedeniyle göç kısıtlamaları muhafazakâr parti döneminde başlamıştır. İngiltere'nin göç politikalarındaki en önemli unsur, göçmenlerin ülke yaşamına uyum sağlaması ve toplumsal düzeni korumaya yönelik çalışmalardır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Soğuk Savaş sonrası Doğu Avrupa'da yeni devletlerin ortaya çıkması, Ortadoğu, Batı ve Güney Asya ile Afrika ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar ve çatışmalar, büyük dramlara ve göçmen akınına neden olmuştur. Bosna Hersek, Ruanda, Somali, Afganistan, Pakistan, Irak, Yemen gibi ülkeler ve 2011 sonrası Suriye de yoğun göç veren ülkeler haline gelmiştir. Başlangıçta ekonomik nedenlerle ortaya çıkan göç dalgaları, iç savaş ve şiddet nedeniyle kitleler için bir yaşam mücadelesine dönüşmüştür (Özerim, 2014: 23).

Uluslararası İlişkiler 'in bir alt disiplini olan Uluslararası Güvenlik yaklaşımları, göç kavramına farklı yaklaşımlar getirmektedir. Zorunlu göç dalgaları, devlet merkezli bakış

açısına sahip ülkelere göre hedefte bir tehlike olarak algılanmaktadır. Eleştirel yaklaşımlar açısından devleti referans almakla suçlanan Kopenhag Okulu yaklaşımına göre göç, gelişmiş ülkelerin düzen ve değerlerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak algılanmaktadır. Öte yandan, koruma sorumluluğu ve insancıl yaklaşımlar, insan merkezli, özgürleştirici ve post-kolonyal eleştirel yaklaşımlar gibi Batı'nın da dram ve çatışmalara çözüm bulma sorumluluğu gibi liberal bakış açıları üzerine farklı yaklaşımlar öne sürülmüştür. İnsan odaklı eleştirel yaklaşımlar, güvenliği stratejik bir siyasi değerlendirme sürecinden çıkararak bireysel düzeye taşımayı amaçlamıştır (Özdemir, 2019: 165-166).

Özdemir güvenlik endişelerini azaltmak için en uygun çözümün kaynak ülkedeki ekonomik, siyasi, fiziki koşulların gerçekçi ve uygulanabilir planlamalarla iyileştirilmesi üzerinde durur. Batı Balkanlar, Avrupa'ya giden ana göç yolu üzerinde olmasından dolayı Avrupa Birliği'nin (AB) en tartışmalı güvenlik sorunlarından biri haline gelmiştir. 1990'ların başında Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Balkanlar'ın batı bölgesindeki etnik çatışmalar ve istikrarsızlığın yayılma olasılığı AB'de endişe yaratmıştır. Bu nedenle AB; güvenlik, tehdit ve risk algısını yeniden değerlendirmiştir. AB'nin 1990'lı yıllarda Balkanlar'a yönelik politikası, Batı Balkanlar'dan gelebilecek istikrarsızlıkları önlemek ve küresel siyasette etkin bir aktör olmak çerçevesinde şekillenmiştir. Avrupa'da; Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı'nın etkisiyle 2015 yılında mülteci krizi zirveye ulaşmış ve bugün Batı Balkanlar, mültecilerin Avrupa'ya taşınması için ana rota haline gelmiştir. Bu nedenle, Avrupa'da güvenlik ve istikrarın bir parçası olarak Batı Balkanlar'ın rolü ve önemi önemli ölçüde artmıştır (Tezcan, 2019: 101-121). Tezcan, mülteci krizinin AB'nin Batı Balkanlar politikasını nasıl şekillendirdiğini tartışarak, Batı Balkanlar'ın AB'nin kapılarını tutan bekçiler olarak görülmemesi gerektiğini ve aslında krizden tüm ülkelerin etkilendiğini öne sürmüştür.

Dünya Savaşı'ndan sonra kitlesel göçler için uluslararası düzenlemeler yapılmıştır. 1951 yılında Cenevre'de Birleşmiş Milletler tarafından Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme yapılmıştır. Cenevre Sözleşmesi'nin 1A maddesinde mülteci; statüsü, ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet ve siyasi düşüncelerinden dolayı zulüm korkusu gibi kriterlerle tanımlanmıştır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK); üç tür uluslararası korumanın olduğu, Avrupa'dan gelenler için

"mülteci", Avrupa dışından gelenler için "şartlı mülteci" ve nerede olduklarına bakılmaksızın geri gönderme yasakları (Non-refoulement) kapsamındakiler için ise "ikincil koruma statüsü" tanımı yapılmıştır. YUKK'nın 3 (1) (r) maddesi, bir uluslararası koruma türü olarak değerlendirilmese de YUKK'nın 91. maddesi ve Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında idarenin takdirine bağlı olarak verilen geçici koruma statüsü bulunmaktadır (Ekşi, 2019: 1-17).

Uluslararası emek göçü, Sanayi Devrimi'nden günümüze hem göçmen hem de kaynak ülkeler için önemini korumaktadır. Göçmenlerin temel göç motivasyonları mikro ekonomik temelli olduğu gibi, gönderen ülke ve kaynak ülke açısından da makro ekonomik sonuçlar da içermektedir. Diğer bir ifadeyle göç edilen ülkeden kaynak ülkeye gönderilen havaleler, gelişmekte olan ülke ekonomilerine önemli katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla emek göçünün temel nedenlerinden biri de göçmen ailelerinin kaynak ülkelerdeki yaşam koşullarının arttırılmasıdır. Ayrıca gelir eşitsizliği olan ülkelerden işgücü göçü aşırı olabilir ve bu gelir eşitsizliği, işgücü göçünü tetikleyen faktörlerden biri olabilir (Sevencan ve Bayındır Goularas, 2019: 49-65). Sevencan ve Bayındır Goularas'ın çalışmasında Güney Asya ülkelerindeki işçi dövizlerinin ülke ekonomilerine etkileri incelenmiştir. Güney Asya ülkelerinden petrol zengini devletlere yapılan emek göçünün, kaynak ülkelerin ekonomilerinde önemli bir role sahip olduğu ve gönderen ülkelerin uzun vadeli ekonomik kalkınması üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Belirli coğrafi bölgeler arasında yaşanılan yerin değişmesi veya insanların süre, yapı ve nedenlere bağlı olmaksızın yerinden edildiği nüfus hareketleri olarak ifade edilen göç olgusu, sürecin içeriğini açıklamakta yetersiz kalabilmektedir. Feodal toplumlarda emeğin üretim alanından çıkması imkânsız gibi görünse de kapitalist sistemin egemen olduğu modern dünyada emeğin yer değiştirmesi ön plandadır. Dolayısıyla göçü sadece bir nüfus hareketi olarak değerlendirmek, göçmenlerin ekonomideki rolünün gözden kaçırılmasına neden olabilmektedir (Özdemir ve Tellan, 2019: 67).

Özdemir ve Tellan, kültürlerarası iletişim süreçlerinin işletilmesi yoluyla iş hayatında göçlerin yol açtığı sorunların aşılmasına yönelik çabaların önemini vurgulayarak, bu durumun, çalışma dünyasının derinleşmesine bağlı olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Bilgiye dayalı toplumların bilgi üreten araçlara yönelimi ve bağımlılığı arttıkça, yüksek beceriye sahip bireylere olan ihtiyaç da her geçen gün artmaktadır. Yüksek vasıflı

göçmenlerin ülke içinde benimsenmesi, nüfuslarının artırılması ve işgücü piyasasına dâhil edilmesi için çeşitli politikalar izlenmektedir. Buna göre vasıflı göçün işgücü piyasasındaki olumlu etkisinin serbestçe istenilen sonuçları vermesi, bu sayede bu göçmenlerin net mali gelirlerine katkıda bulunmaları ve düşük vasıflı göçmenlerin ev sahibi topluma göre daha iyi uyum sağlamaları gerçekleştirilebilmektedir (Sönmez ve İncekara, 2019: 85-86).

Göçün tanımı, genellikle birçok sosyal bilimci tarafından çeşitli çekinceler konularak ve ek tanımlar getirilerek, bir yerden başka bir yere sürekli olarak kalmak için yapılan hareket olarak belirtilmektedir. Burada insanların sosyal çevrelerini terk edip yeni bir sosyal çevreye girmeleri veya bir ülkeden başka bir ülkeye taşınmaları, hareket amaçları ile ilgili çekinceler de olması, göçün genel tanımını değiştirmemektedir. Sosyal bilimciler, kavramları ve göçün genel yapısını bir bütün olarak değerlendirdiklerinde, göçü, belirli bir coğrafi bölgeden başka bir coğrafi bölgeye kalıcı olarak kalmak ve sosyal çevreyi değiştirmek amacıyla hareket olarak tanımlamışlardır (Giddens, s 528, 2012).

2.2 Göç Teorileri

2.2.1 Kesişen fırsatlar teorisi

Bu teoriyi genel olarak değerlendiğimizde, bireylerin göçle ilgili kararları ve bu kararlara yol açan sebeplere odaklanmış ve sosyal aktörler olarak göçmenleri ön plana çıkaran mikro odaklı bir teori olduğunu görmekteyiz. S. A. Stouffer, teorisinden ilk kez 1940 yılında "American Sociological Review" için yazdığı "Intervening Opportunities: a Theory Related Mobility and Distance" makalesinde bahsetmiştir. Stouffer, çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Ohio eyaletinin Cleveland Metropolitan Bölgesi'nde 1935-1940 yılları arasında nüfus sayımı verilerini kullanmış ve bu istatistiklere göre evlerinden taşınan insanlara ilişkin verileri kabul ederek çalışmasını geliştirmiştir (Çağlayan, 2006: 77; Özcan, 2017: 189). Stouffer, göç olgusunda önemli olan noktaları; göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkânlar ve bu imkânların miktarı üzerine kurgulamıştır. Stouffer'a göre göç edilecek yer ile çekim merkezi arasındaki mesafe dikkate alınarak iki farklı merkezdeki çekimin etkileri analiz edilmelidir (Stouffer, s.845-867 , 1940). Stouffer, herhangi iki merkez göçte çekme faktörlerinin önemli olduğunu, ancak bu faktörlerin önemini belirleyen esas noktanın

mesafe olduğunu açıkça belirtmektedir. Buna göre belli bir mesafeye göç edecek insan sayısı, o mesafedeki iş imkânlarının sayısı ile doğru orantılıdır. Ayrıca göç edilecek yer ile yerleşilecek yer arasındaki mesafenin kısa olması, göç edecek kişiyi teşvik etmekte ve göçü olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla göç edilen yerdeki iş imkânlarının çokluğu ve göç mesafesinin kısa olması, o çekim merkezine göç eden insan sayısını artıran unsurlardır (Jansen, 1970: 11).

Çok geniş kapsamlı ve yaygın olarak kullanılan bir teori olmasa da özellikle ekonomik temelli göçler ve emek göçü çalışmalarında bu teorinin daha sık kullanılabileceği açıktır. Buna göre bir bölgede yaratılan iş olanakları ve bu iş olanaklarının yarattığı çekicilik, teorinin temel işleyişini oluşturmaktadır. Yaratılan iş fırsatlarının nicel çokluğu ve yerleşimde bu işleri talep eden yerleşik işçilerin sayısı, yaşanacak göçün büyüklüğünü belirleyecektir (Çağlayan, 2006: 78). Yalçın'ın kesişen fırsatlar teorisine yönelik iki eleştirisi vardır. Birincisi, söz konusu teorinin şehirlerdeki fırsat sayısının nasıl hesaplanacağını açıklamamasıdır. İkincisi, bu teorik yaklaşım, Karl Marx'ın bir yedek işçiler ordusu fikriyle öne sürdüğü gibi, kapitalist sistemin işgücü piyasasında rekabet edebilmek için işsiz insanlara ihtiyaç duyduğu durumu göz ardı etmektedir. Başka bir deyişle, göç bu teoriye göre şekillenirse, işçiler arasında rekabet olmayacağı için ücretler maksimize edilecek ve bu da kapitalist işletmecilerin kârlarını olumsuz yönde etkileyecektir. Uygulamada böyle bir durumun varlığından bahsetmek, gerçekçi olmayacaktır (Yalçın, 2004 s. 28-30).

2.2.2 İtme-çekme teorisi

Bu teorinin formülü ve içeriği ilk olarak 1966 yılında Everett Lee tarafından yazılmıştır. Daha sonraki yıllarda çeşitli kişilerin katkılarıyla bu teori geliştirilmiş ve bu iyileştirmeler kapsamında Lee'nin ilk formülasyonu tamamen korunmuş ve çeşitli katkılar, temellerini bozmamıştır (Çağlayan, 2006: 72). Göç hareketlerini itici ve çekici unsurlar üzerinden açıklamış, olumlu ve olumsuz faktörlerin bireylerin çıkış ve varış noktalarındaki etkilerinin önemini vurgulamıştır. Göç sürecinde karşılaşılan engellere de karar sürecinde yer vermiştir. Lee, göç kararında ve göç sürecinde etkili olan dört konuyu şu şekilde özetlemiştir (Segal, 2019: 135-142):

1. Göçlerin çıkış yeri ile ilgili olanları, yani göç edilen yerle ilgili pozitif / negatif faktörler.

2. Varış yeri ile ilgili faktörler, yani yine aynı şekilde göç edilen yerle ilgili negatif ve pozitif olanlar.

3. Araya giren engeller.

4. Kişinin kendi ihtiyaçları ve tercihleri, yani bireysel faktörler.

İyi bir göç ortamının hemen hemen herkes için çekici olduğunu veya kötü bir göç ortamının hemen hemen herkes için itici olduğu söylenebilmektedir. Ancak, örneğin, küçük çocuğu olan ebeveynler için iyi bir okul sistemine sahip bir ilçe çekici sayılabilirken, çocuğu olmayan ebeveynler için bu durum önemli değildir. Pozitif ve negatif faktörler, her göçmen veya potansiyel göçmen için farklı şekilde belirlenebilmektedir. Hatta aynı şekilde davranmayı öğrenmiş bireyler bile çıkış ya da varış noktasındaki genel faktör bileşenlerine göre gruplara ayrılabilmektedir (Bodvarsson vd., 2015: 21).

Bununla birlikte, bir bireyin göç etmesini sağlayan veya engelleyen faktörlerin tam olarak tanımlanması mümkün değildir. Ancak genel itibariyle anlamlı olarak değerlendirilen faktörleri ve büyük grupların bu yöndeki genel veya ortalama tepkilerini ortaya koymak mümkündür. Bu bağlamda göç üzerinde etkili olan itici veya çekici faktörlerin teorinin temel yapısı itibariyle kişisel ve göreceli olduğu söylenebilmektedir. Lee, değişen koşullar altında ortaya çıkan göç hacmi, akıntıların ve karşı akıntıların gelişimi ve göçmenlerin özellikleri hakkında hipotezler ekleyerek Ravenstein'ın göç yasalarını yeniden şekillendirmiştir. Lee, bu yasaları daha detaylı değerlendiren çalışmasıyla göç araştırmalarındaki vurgunun salt açıklayıcı olmaktan çıkıp daha analitik bir yaklaşıma kaymasına öncülük etmiştir (Özcan, 2017: 192-193). Günümüz göç olgusuna ve çeşitli göç olaylarına genel hatlarıyla bakıldığında hem iç hem de dış göçler için itme-çekme faktörlerinin hâlâ işlediği dile getirilebilir. Ortaya çıkan bu belirleyici yapı, özellikle uluslararası göç için iten-çeken faktörlerin hesaplanmasının kolay olmadığı bir duruma da işaret etmektedir. Günümüzde göç bağlamında itme-çekme faktörleri mevcut olsa da Lee'nin teorisinde bahsettiği gibi, bu itme-çekme faktörlerini her sınıf için ayrı ayrı

hesaplamak artık daha da zordur. Çünkü yaşanılan dönemde sınıfın yapısı ve içeriği çok tartışmalı hale gelmiştir ve sınıfın bu yapısı, göç konusunda net tespitler yapılmasını zorlaştırmaktadır (Hollifield, s.232-243. 2022).

2.2.3 .Petersen'in beş göç türü

İtme-çekme faktörlerini ele alan ve göç üzerine düşünen bir diğer göç teorisyeni de Willam Petersen'dir. Göçte her insanın aynı ve normal olduğu yaklaşımına karşı çıkan Petersen*, "Her insan aynı ise neden bazı insanlar göç ederken, bazı insanlar göç etmiyor"* sorusunu sorarak çalışmasına başlamaktadır (Çağlayan, 2006: 75). Petersen, itme-çekme kutuplarını, göç hareketinin yenilikçi veya muhafazakâr olmasına göre birbirinden ayırarak ve bireylerin göç etme isteklerini dâhil ederek göç sınıflandırmasının temelini şekillendirmiştir. Buna göre, göç sosyolojisinde bireysel ve sınıfsal farklılıklara dayalı olarak önemli bir yeri olan beş göç türü tanımlamıştır (Petersen 1970: 55-65):

1. İlkel Göç: Bu göçler, doğal çevrenin itme etkisiyle gerçekleşmektedir. Petersen, göçebe toplulukların göçlerini de bu göç türü içinde anlatmaktadır. Ancak Petersen'in ayrıntılı olarak odaklandığı şey, kuraklık ve kötü hava koşulları gibi çevrenin neden olduğu fiziksel zorluklardan kaynaklanan toplu göçlerdir.

2. ve 3. Zorunlu Göç ve Yönlendirilmiş Göç: Bu iki göç türünü birlikte inceleyecek olursak; Petersen, birinci göç türünde ayırt edici bir özellik olarak doğanın yarattığı baskıyı kullanmakta, ikinci göç türünde zorunluluğu, üçüncü göç türü olan yönlendirilmiş göçte ayırt edici bir özellik olarak toplumsal durumun yarattığı baskıyı kullanmaktadır. Bu ayırt edici özellik bağlamında, potansiyel göçmenlerin göç edip etmemeyi seçme gücüne sahip olduğu duruma Petersen liderliğindeki göç denilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, toplumsal baskıya rağmen, bireyler veya toplum göç etmek için bir karar alma mekanizmasını kullanabilir ve eğer o karar alma mekanizmasının operasyonel gücüne sahiplerse, bu Petersen için yönlendirilmiş göç anlamına gelir. Potansiyel göçmenler, göçmenlik kararında herhangi bir inisiyatif kullanamıyorsa, bu bütünlük Petersen için zorunlu göçe tekabül etmektedir. Burada önemli olan nokta, toplumsal bir zorlama sonucunda bireylerin veya toplumların sahip oldukları karar mekanizmalarını kullanma şanslarının olmaması veya sahip oldukları karar mekanizmalarını kullanamamalarıdır. Petersen, Nazilerin Yahudileri göçe zorlamak için geliştirdiği Yahudi karşıtı eylemleri,

yasaları ve politikaları ve Yahudileri toplama kamplarına nakletmeye zorlayan politikaları örneklemiştir. Petersen, bunun zorunlu göç ile yönlendirilmiş göç arasındaki farkın gerçek bir örneği olduğuna da dikkat çekmektedir (Bakewell, s. 1689-1708, 2010).

4. Serbest Göç: Yukarıdaki göç türlerinin serbest göçten farkı, temel bir belirleyicinin varlığıdır. Ancak serbest göç türünden bireylere, topluluklara ve toplumlara uygulanan herhangi bir zorlama veya itici güç yoktur. Petersen'in simgelediği serbest göçte, göçmen kendi göç kararını kesin ve kararlı bir şekilde vermekte ve bu şekilde hareket etmektedir. Bu göç türü, büyük kitlesel göçleri değil, bireysel tercihlerle gelişen bireysel göçleri ifade etmektedir (Aydemir ve Şahin, s.359-371, 2017).

5. Kitlesel Göç: Petersen'e göre dünyadaki göçün üçüncü aşaması olan bu göç türü, teknolojik gelişmeye paralel hareket eden bir durumu temsil etmektedir. Petersen, dünyada ulaşım yollarının ve imkânlarının gelişmesiyle birlikte göçün kitlesel bir hal aldığını belirtmektedir. Bu göç türünün diğer göçlerden ayrılan en belirgin özelliği, göçün kolektif bir olgu haline gelmesidir. Serbest göç türüne ait olarak Amerika ve Avrupa kıtasına göç eden bireysel ve öncü göçmenlerin göçün kitlesel hale dönüşmesindeki öneminin büyüklüğü örnek olarak verilmektedir. Çünkü öncü özgür göçmenler göç ettikleri yerin farklı yaşam tarzını benimsemiş ve bu kazanımlarını diğer takipçilerine aktarmışlardır. Başka bir deyişle, öncü göçmenlerin kurduğu teknolojik gelişme ve göçmen ağları, yeni göçmenleri göç etmeye teşvik etmiş ve kitlesel göç yaratmıştır (Petersen, 1958: 259–263).

Petersen'in yaptığı tasnif ve bu tasnif için kullandığı tiplendirme kriterleri, dönemine göre oldukça kapsamlıdır. Ayrıca bu tipleştirmeler ve ortaya konulan tiplendirme kriterleri, göçün dünyadaki kronolojik olarak evrilen toplumsal değişimine ve gelişimine işaret etmektedir. Petersen'in çalışması çerçevesinde ortaya konulan göç türleri, sadece itme-çekme faktörlerinin varlığı sonucunda oluşmamakta, aynı zamanda göçe yönelik bireysel ve toplumsal motivasyonlar da analiz materyali haline getirilerek ve bu materyal kullanılarak oluşturulmaktadır (Köseoğlu ve Artan, s.61-81. 2020). Tüm bunlarla birlikte Petersen'in çalışması, özellikle bireysel ve toplumsal motivasyonu ele almasıyla göç sosyolojisi içinde anlamlı bir yere sahiptir. Ayrıca, göç analizinde birden fazla faktörün kullanılmasına izin verilmesi, ıraksak ve zorunlu göç ayrımını başarılı bir şekilde

gerçekleştirmesi, Petersen'in teorisini günümüz göçlerinin çözümsüz ve anlamında başarılı ve kullanılabilir kılmaktadır (Akyıldız,2016. 127-176).

2.2.4 Neoklasik teori

Çağdaş göç teorilerinin çıkış noktası olarak görülen neoklasik teori, göç olgusunu hem makro hem de mikro çerçevede ele almaktadır. Neoklasik teoriye göre göç, işgücünün çeşitli pazarlarda karşılaştığı getiri farklılıkları doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu konuda ortaya atılan en temel çalışma, ilk olarak Hicks, Lewis, Todaro ve Harris ve Todaro tarafından ekonomik kalkınma süreci içerisinde ortaya çıkan göç sürecini açıklamak için geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda göçün, çeşitli pazarlarda ve ülkelerde işgücü piyasası katılığının heterojenlik derecesinden kaynaklanan fiili ücret farklılıklarından kaynaklandığı görülmektedir (Özdil, 2019: 265-267).

Neoklasik teoriye göre, göçü yönlendiren faktör, işgücü arz ve talebindeki coğrafi farklılıklar ve emek yoğun ve sermaye yoğun ülke veya bölgeler arasındaki ücret farklılıklarıdır. Bu teori, tam istihdam varsayımı altında, ücret farklılıkları ile göç akımları arasında doğrusal bir ilişki olduğunu öngörmektedir (Bauer ve Zimmermann, s,12-19.1999; Massey vd., s.431-466, 1993; Borjas, 2015: 319). Genişletilmiş neoklasik modeller, gerçek getiriden ziyade, göç kararının beklenen getiriye dayandığını ve buradaki anahtar değişkenin, istihdam olasılığı ağırlıklı kazançlar olduğunu ileri sürmektedir (Massey vd., s.431-466, 1993; Bauer ve Zimmermann, s.12-19.1999).

Neoklasik teorinin makro düzeydeki araştırmaları, göçte mikro düzeydeki bireysel seçilimle ilgili beşeri sermaye kuramına da aktarılabilir (Todaro, s.138-148,1969). Göçmenlik kararları vermenin temel kıstası, bireyin veya hanenin göç yoluyla sağlayacağı faydaların göçün maliyetlerinden fazla olmasıdır. Modelde, göçün faydaları, en basit haliyle, destinasyonlarda yaşam boyu kazançların indirgenmiş değeri ile temsil edilmektedir. Göç edilecek bölgedeki ortalama ücret seviyeleri, bu kazanımları ölçmek için kullanılmaktadır (Sjaastad, s.80-93,1962). Neoklasik teorinin göç yaklaşımı, kavramsal eleştiri konusu olmuş ve çok sayıda ampirik çalışma tarafından test edilmiştir. Neoklasik teori, göçü mekanik bir yaklaşımla belirlemesi, piyasa kusurlarını göz ardı etmesi, göçmen ve göçmen topluluklarını homojenleştirmesi, tarihsiz ve durağan olması

ve göçle ilgili politika ve önlemleri yalnızca yıkıcı faktörler veya ek maliyetler olarak görmesi nedeniyle eleştirilmiştir (Kurekova, Vol. 4, pp. 6-9, 2011).

2.2.5 Göçün yeni ekonomik teorisi

Bu teori neoklasik geleneğe dayanmakla birlikte, neoklasik yaklaşımın bazı varsayımlarına meydan okuyarak göç belirleyicileri üzerine yeni bir analiz düzeyi ortaya koymaktadır. Göçü doğuran süreçte göçmenin ailesinin rolünü dikkate alarak, göç araştırmalarının merkezine bireysel bağımsızlıktan çok, karşılıklı bağımlılığı yerleştirmektedir. Göç kararlarının izole, bireysel aktörler tarafından değil, genel olarak aile veya ev halkı tarafından alındığını ileri sürmektedir (Stark, s.39-47, 1991).

Harbison, Sandell ve Mincer tarafından yapılan daha önceki araştırmalar da hanelerin göç kararları üzerindeki etkisini ele almıştır. Ancak Harbison, göç kararını haneler tarafından verilen stratejik bir karar olarak görmemekte, sadece hanelerin karar üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Sandell ve Mincer ise göç kararı sonucunda hanenin toplam kazancının olumlu olması durumunda hanenin birlikte göç ettiğine dikkat çekmektedir. Yeni iktisat teorisi de kararların haneler tarafından alındığını kabul etmekte, ancak bir adım daha ileri giderek hanelerin birlikte göç etmediğini, aile üyelerinden bir veya birkaçının göçmen olarak yer değiştirdiğini öne sürmektedir. Bu teoriye göre hane halkı, risklerini minimuma indirirken ortak gelirini ve prestijini maksimize etmektedir (Hagen-Zanker, 2008: 12).

Yeni ekonomik göç teorisine göre, göçmenlerin kararları, ülkelerindeki koşullar tarafından şekillendirilen kapsamlı bir dizi faktörden etkilenmektedir. Ayrıca göçmenlerin kararlarının tamamen bireysel fayda maksimizasyon hesaplarına dayalı olması yerine, içinde bulundukları ailenin hem gelir riskinin olması hem de çeşitli piyasa başarısızlıklarının (iş piyasası, kredi piyasası vb.) karşı cevabı olması şeklinde biçimlendiği ileri sürülmektedir (Massey vd.,s.431-466, 1993). Göç süreci, sadece iki ülke arasındaki ücret farklılıklarından kaynaklanmamakta, aynı zamanda güvensizlik, göreli yoksulluk, risk azaltma/paylaşma ve gelir kaynaklarının farklılaşması gibi çeşitli faktörlerin toplamından da kaynaklanmaktadır (Toksöz, 2006: 20). Bu teori, çok fazla ampirik çalışmanın konusu olmamıştır ve genel olarak ev dinamiklerini (örneğin toplumsal cinsiyet rolleri) göz ardı ettiği ve geleceğe yönelik olduğu için eleştirilmiştir

(Faist, s.48-52, 2000). Yeni göç ekonomisi teorisi, göç sonuçlarını, göç eden bireylerin hanelerine gönderdikleri gelirler (göçmen havaleleri) üzerindeki göç kararları ile açıkça ilişkilendiren tek teoridir (Taylor ve Fletcher, Project2, 2001).

2.2.6 Göç sistemleri teorisi

Bu teoriye göre, iki veya daha fazla ülke, karşılıklı göçmen mübadelesi yoluyla bir göç sistemi veya ilişkiler zinciri oluşturmaktadır. Göç hareketleri, göçten önce var olan ilişkilere dayalı olarak ortaya çıkmaktadır. Göç sistemleri teorisine göre göç hareketi, göçü önceleyen bir ilişki üzerine kuruludur. Genel olarak göç veren ve alan iki ülke arasında göç ilişkisinden önce bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkinin temeli sömürge dönemi ve sömürge ilişkileri, ticari ve mali ilişkiler, siyasi nüfuz ve kültürel bağlara dayanabilir. Ayrıca bu ilişkinin temeli, askeri bir işgale dayandırılabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Meksika ile göçmenlik ilişkisinin temelini Amerikalı işverenlerin ucuz işçi ihtiyacına ve iki ülke arasındaki kültürel etkileşime bağlamak mümkündür. Ancak buna karşılık, Amerikan askeri işgali, ABD'nin Kore ve Vietnam ile göçmen ve göçmen ilişkisinin merkezinde yer alır (Castles ve Miller, 1998: 23-24).

Faist, göç sistemleri teorisini dünya sistemleri teorisi ile bir geçiş teorisi olan ağ teorisi arasında bir bağlantı olarak kullanır. Çünkü Faist'e göre Dünya Sistemleri teorisi, makro bir bakış açısıdır. Ancak Faist, çalışmasında göçmenleri, göçmenlik statüsünü araştırmanın ana nesnesi haline getiren ve göçmen ağlarına bakan mikro yaklaşımı vurgulamaya çalışmıştır (Çağlayan, 2006: s 83). Faist, göç sistemleri teorisinin üç temel özelliğinden bahseder ve şöyle sıralar:

1. Göç sistemlerinin, hareketlerin ortaya çıktığı bağlamları oluşturduğunu ve bu sistemlerin kal ya da git tutumlarında etkili olduğunu varsayar. Bir göç sistemi, insan akışları ve karşı insan akışlarıyla birbirine bağlanan iki veya daha fazla yeri (genellikle ulus – devletleri) içerir. Bağımlılık kuramı ve dünya sistemleri yaklaşımı genişlemiş, göç sistemleri kuramı üzerinde ülkeler arasındaki bağların varlığı yerine, örneğin ticaret ve güvenlik anlaşmaları, sömürge bağları, mal, hizmet, bilgi ve fikir akışı vurgulanmıştır. Bu bağlantılar, genellikle geçiş akışları gerçekleşmeden önce var olur. Anavatan, özellikle genel olarak uluslararası göç içindeki yüksek geri dönüş oranları nedeniyle yeniden göçmen bir ülke haline gelebilir. Ticaret ve güvenlik bağlantılarının ve sömürge

bağlarının analizi, merkezi ve (yarı) çevre devletlerarasındaki uluslararası hareketin yönünü açıklamamıza yardımcı olur (Faist, 2018, 412-423.).

2. Göç sistemleri teorisi, göç sistemlerindeki süreçlere odaklanır. Hareket, tek seferlik bir olay değil, zaman içinde bir dizi olayı barındıran aktif bir süreçtir. Göç hareketlerinin dinamikleri teorisi, hareketin doğrusal, tek yönlü, itici ve çekici, sebep-sonuç hareketi olduğu, göçün bir bölümünde değişimin belirgin olduğu, tüm sistemleri etkilediği, döngüsel, gelişim açısından birbirine bağlı, karmaşık ve kendi kendini değiştiren sistemlerdir. Örneğin, bu hipotez uluslararası göçün neden bir kez başladıktan sonra kendi kendini idame ettiren bir süreç haline geldiğini kısmen açıklamaktadır (Faist, 2016, s 323-346.).

3. Ulus-devletler ve göçmen alan ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikler bağlamında politikaların bireyler, hane halkı ve ailelerin kal ya da çık alternatiflerini kabul etmesi, fikirlerini ifade etmesi ve çeşitli sorunlarla başa çıkma stratejileri geliştirmesi gibi önemli faktörlerdir. Son olarak, sistem teorisyenleri güçlü bir şekilde sosyal ağ teorisini uygulamışlardır. Bir ağ, bireysel veya kolektif aktörlerin – bireyler, aileler, şirketler ve ulus-devletler ve onları birleştiren ilişkiler anlamında bir bütünü olarak tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2006: s 83–84).

Faist'in bu göç teorisindeki amacı, ağ teorisine zemin hazırlamaktır. Yukarıdaki alıntıya göre Faist için önemli olan göçün uluslararası boyutudur. Buna göre Faist, uluslararası göçün yarattığı yeni bir alandan bahsetmektedir. Bu yeni alan, aynı zamanda "ulus ötesi ortak alanlar"dır. Teori, o dönemde iki ülke veya iki bölge arasındaki göçü anlamak için de yararlıdır. Ancak tek faktörlü ve tek noktalı bir bakış açısı, bugün hiçbir göç için yeterli değildir. Buna bağlı olarak günümüzdeki göç ve göçmen ilişkileri iç içe geçmiş olup, bazı dönemlere ve göç olaylarına göre birbirini etkilemektedir. Göç sistemleri teorisi, uzun yıllara yayılan göçler için tarihsel bir perspektif kullanarak göçmenlerin göçle ilişkisini ve göçlerinin içeriğini belirlemeye yönelik analizler sunmaktadır (Özcan, 2017, s 189).

2.2.7 Ağ teorisi

İlişki ağı teorisinin temelinde göçmenlerin göç ettikleri ülkede ve ayrıca göç alan ülke ile göç veren ülke arasında kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların devam eden göçlere etkisi yatmaktadır. Bu ağlar, hemen hemen her türlü sosyal temele ve değişkene dayalı,

güçlü ve zayıf ağlar olabilir. Abadan-Unat (2002, s18), bu ağları daha genel bir bakış açısıyla, "Göçmen ilişkileri ağı, menşe ülke ile yeni yerleşmiş ülkeler arasındaki, eski göçmenler ile yeni göçmenler arasındaki ortak köken, biliş ve dostluk bağlarından oluşan kişilerarası bağlantılardır," şeklinde tanımlamaktadır. Wilpert'e göre (aktaran Yalçın, 2004, s 50), ağ teorisi ve göçmen ağı şu şekilde çalışır: "Öncü göçmenler, öncelikle göçmen ve bölge toplumlarını birbirine bağlayan bir altyapı oluşturur ve bu bağlantı, göçmen toplumdaki diğer bireylere göç fırsatları sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulan bu ağı harekete geçirir ve daha sonra göçmenler, ilk gelenlerin deneyimlerinden yararlanır".

Gurak ve Caces'e göre (aktaran Gülerce ve Demir, 2021, 185-211), mevcut göçmen ilişkileri ağının bir başka özelliği de ağın örgütlenme biçiminin üst düzey bir örgütlenme, karmaşık bir sistem olmak zorunda olmamasıdır. Göçmen ağlarının oluşum formülü ve reçetesi yoktur. İlk aşamada ağlar, birçok farklı ihtiyaçtan dolayı kendiliğinden oluşur ve zamanla kendiliğinden gelişmektedir. Elbette bu ilişkiler ağının gelişimini destekleyen unsurlardan biri de göçün devam etmesi ve göçün desteklenmesidir. Çünkü ilk göç aşamasıyla kurulan sosyal ağ daha da güçlenir ve sonraki göçlerle devam etmektedir. Göçmenlerin daha fazla kazanma isteği, göç ettikleri ülkede kalma ve yaşama isteği, kadınları iş hayatına sokmuş ve aile oluşumu içinde sosyal ve ekonomik yeniden yapılanmaya götürmüştür. Buna göre göçün oluşturduğu ilişki ağlarının göçmenlere sadece destek hizmetleri sağlamadığı, aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden üretilmesini de sağladığı söylenebilir (Abadan-Unat, 2002: 19).

Ağın varlığı sayesinde, tüm ihtiyaçlarını kendi grubu içinde karşılayan yeni göçmenler, çoğunlukla kendi gruplarına hapsolmakta ve göç ettikleri ülkedeki insanlarla temastan kaçınmaktadırlar. Birçok filme, belgesele konu olan Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin durumu ve bilimsel çalışmalar, bu uyumdan uzaklaşma sürecine örnek olarak gösterilebilir. Almanca bilmeyen, yaşadığı Türk mahallesini terk etmemiş ve bununla övünen hâlâ birçok insan olduğu söylenebilmektedir. Bu, Göçmen Ağı ilişkileri sisteminin insanları nasıl kendi kültürlerine kapattığını ve göçmen ülkenin beklediği uyumdan nasıl uzaklaştırdığını göstermektedir (Yalçın, 2004: 53–54).

Jeff Crisp, birçok etkiyi incelemekte ve uluslararası göçmen ağlarının sıralamasının dört ayrı bölüm halinde olduğunu dile getirmektedir. Crisp'e göre, uluslararası göçmen

ağlarının ilk etkisi bilgi üzerindedir. Kurulan ağ, potansiyel göçmenler için önemli bir bilgi kaynağı olup, ağ göçe katılacakları bilgi ile desteklemektedir. Bu bilgi akışı, potansiyel göçmeni nasıl gideceği, transferin ayarlanması, ülkeye giriş için gerekli belgelerin temin edilmesi, farklı ülkelerdeki göçmenlik yasaları, alıkonma ve sınır dışı etme hakkında bilgi verilmesi gibi yasal konularda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Mevcut göçmen ilişkileri ağının ikinci etkisi, potansiyel göçmenin ülkesinden ayrılarak varış ülkesine gitmesinin maliyetini karşılamaya ve en aza indirmeye odaklanmaktadır. Başka bir deyişle, göçmen ilişkileri ağı, aynı zamanda yeni göçmenler için bir finansal destek kaynağı olarak da hizmet vermektedir (İnce, 2019, 2579-2615). Crisp'e göre uluslararası göçmen ağının bir diğer etkisi de yasadışı göçü artırmak ve yasadışı göçün örgütlenmesine zemin hazırlamaktır. Göçmen ilişkileri ağı, yasadışı göçmenlerin bir ülkeden diğerine göç etmesi için gerekli altyapıyı organize etmektedir. Ağın nihai etkisi, ulaşılan ülkedeki destek üzerindedir. Ağ, göçmenlerin ilk geldiklerinde geçimlerini sağlamakta ve bu bağlamda yeni gelenleri desteklemektedir (Crisp, 1999:s 6-7).

Crisp'in anlatısı, yerleşik uluslararası göçmen ağının hem yasal hem de yasadışı göçü desteklediğini ve bu yapının temelini oluşturduğunu da göstermektedir. Ancak Crisp'in göz ardı ettiği şey hem yasal hem de yasal olmayan göçün sürekliliğinin göçmen ilişkileri ağını güçlendirdiği ve genişlettiğidir. Teoriye genel bir perspektiften bakıldığında, göçmen ağlarının ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel bağlamda birçok olumlu ve olumsuz etkisinin olduğu görülebilmektedir. Ortaya çıkarılmaya çalışılan bakış açısı çerçevesinde göçmen ağlarının altı önemli işlevi vardır (Gurak ve Cases, 1992, 150-176):

1. Göçmenleri, göçün yol açtığı rahatsızlık ve masraflardan önemli ölçüde kurtarır.

2. Göçmenleri içinde bulundukları toplumdan soyutlar ve anavatanları ile ilişkilerini sürdürmelerini sağlar.

3. Göçün başlangıcını ve varış yerini etkileyerek kimin göç edeceğini önemli ölçüde belirlerler.

4. Göçmenlerin gittikleri yerde yatabilmeleri için kolaylık sağlarlar.

5. Potansiyel göçmenler ve ağa yeni gelenler için yabancı toplumdaki fırsatlar ve resmi yapılar hakkında haber kanalları olarak hizmet ederler.

6. Göçün hızını ve boyutunu önemli ölçüde belirlerler.

Yukarıda bahsedildiği gibi, ilişkiler ağı teorisi, göçü göç yoluyla anlamaya çalışmasıyla diğer teori ve modellerden ayrılmaktadır. Bu farklılığın temel nedeni, diğer kuram ve modellerde göçmeni, yani göçte kaybolan ve fazla tartışılmayan bireyi ön plana çıkarmasıdır. Bu yaklaşım, göçün nedeni olarak sadece yapısal faktörlerin değerlendirilmesini değil, aynı zamanda bireysel faktörlerin de göç nedeni olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Çünkü bu teori geniş bir bakış açısı geliştirmeyi sağlarken, aynı zamanda çok faktörlü ve iş analizine yönelmeyi de sağlamaktadır. Bu bağlamda kuram, özellikle göç alan ve veren ülkelerde göçün anlaşılmasına ve anlamlandırılmasına olanak sağlamaktadır. Bütün bu öncüller göstermektedir ki, günümüzde yaşanan göçlerin ve göç olgusunun anlaşılmasında bireysel analize en fazla olanak sağlayan teori, ağ teorisidir (Cuamea Velazquez, 2000, 137-168).

2.2.8 Parekh'in göç teorisi

Parekh, göçü çok farklı bir bakış açısıyla açıklamaktadır. Teoriye göre, bir ülkede emek talebi varsa, göç o yönde akacaktır. Ancak ülkedeki ihtiyaç sona erdiğinde göçün duracağı ve iş bulamayan göçmenlerin ülkelerine geri döneceği belirtilmektedir (Yalçın, 2004: 40). Parekh, üç göç teorisinden bahsetmektedir. Bunlar; liberal, sosyalist, etnik ya da milliyetçidir.

1. Liberal teoriye göre, insanlar belli bir toplumun ihtiyaç duyduğu beklentileri karşılayabilecek durumda iseler, o topluma göç edebilirler. Üstelik bu göç süreci, devletin imkânına bağlıdır. Yani bir devlet, ekonomik olarak sıkıntılı bir dönemdeyse göçmen kabul etmeyebilir veya sadece kalifiye elemanların göç etmesine izin verebilir (Parekh, 1997, 54-62).

2. Sosyalist görüşe göre ülke, iktidardaki iktidar tarafından yönetilen bir yapı değildir. Aksine, iç içe geçmiş bir popülasyonun paylaştığı anlamların, duyguların, bağlılıkların ve birlikteliğin gururunun birleşimidir. Bireyler buna göre toplum içinde birbirine bağlanmıştır. Bu nedenle bu görüşe göre göçmenler, kendi toplumsal yapılarına ve kültürlerine en iyi uyum sağlayacak olanları seçmelidirler (Horn ve Parekh, 2018, 503-514).

3. Etnik veya milliyetçi görüş, bir ülkenin kan bağıyla yüzyıllar boyunca bir arada yaşamış ve ortak bir tarihi mirasını, miras almış insanlardan oluştuğunu belirtmektedir. Bu yaklaşıma göre sadece bir ülkeye kan bağı ile bağlı olanlar göç edebilmekte ve ülkenin dış işgücüne ihtiyaç duyulması halinde bu işçi göçmenler, geçici misafir olarak kabul edilebilmektedir (Parekh, 1995,25-52).

2.3 Küreselleşme ve Göç

Küreselleşme, aşağıdan ve yukarıdan ulusal hükümetlerin otoritesini tehdit etmektedir. Ulus aşırı toplumun büyümesi, yeni konuları ve sorunları ortaya çıkarmış, öncelleri daha net olan otorite ve karar alma alanlarındaki farklılığı bulanık hale getirmiştir. Sonuç olarak, siyasal karar alma otoritesi, giderek küresel yönetim olarak kavramsallaştırılmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte iktidarın ve otoritenin parçalanması ve karmaşıklaşması, tipik olarak hükümetin farklı organlarının hem kamu hem de özel hem dış hem de yerel diğer kurum ve organizasyonlarla arzulanan amaçlara ulaşmak için etkileşime girmesini gerektirmektedir. Uluslararası göç üzerine odaklanan bölgesel danışma süreçlerinin önemli oranda artması, küresel yönetimin önemli bir göstergesidir (Castles ve Miller, 2008: 16).

Modern dönemde küreselleşmenin de etkisiyle siyasi mücadele ve çatışmalarda artış yaşanmıştır. Bu durum, dünyanın ekonomik yapısında da değişikliğe neden olmuştur. Bu dönüşüm, aynı zamanda göç hareketlerini de değiştirmiştir. Nitekim göç hareketleri yoğunlaşmış ve büyük ölçüde uluslararası hale gelmiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında hem küreselleşmenin hem de ekonomik koşulların etkisiyle uluslararası göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar, dünyanın dört bir yanına taşınmaya başlamıştır. Bu bağlamda bilim insanları, küresel kapitalizmin etkisiyle göç eden kitlelerin oluşturduğu toplumsal, siyasal, etnik, kültürel ve dini kimlikleri anlamak için birçok farklı epistemolojik köken öne sürmüşlerdir. Bu anlamda türetilen kavramlardan bazıları "uluslararası alan", "diyasporik alan" ve "ulusötesi alan"dır. Bu açıdan ulus ötesi alan, bir ulus-devletin sınırlarının aşılması ve diğer ülkelerdeki vatandaşlarla hareketlerin, sosyal ağların ve ilişkilerin sürekliliği anlamına gelmektedir (İçduygu vd., 2009, 23-34).

Küreselleşme, anlık iletişim ve ulaşım teknolojilerinin etkisiyle yerel ulus-devlet sınırlarının aşılmasına ve onlara ulusötesi bir karakter kazandırılmasına zemin

hazırlamıştır. Aynı şekilde uluslararası göç olgusu için de çeşitli paradigmalar geliştirilmiştir. Bu paradigmaların en önemlileri çekici ve itici faktörlerdir (itme-çekme faktörleri). Bu anlayış, geride bırakılan vatanın, göçmenlerin ekonomik, siyasi ve kültürel alanlardaki talep ve arzularına cevap vermede yetersiz kaldığına ve göç edilen ülkenin daha fazla çekiciliğe sahip olduğuna dikkat çekmektedir. 1960'lardan beri yaygınlaşan bir başka paradigma da Marksist gelişmedir. Bu paradigma, uluslararası göçü kapitalist yayılmacılığın bir türevi olarak açıklamaktadır. Bu kalkınma paradigmasına göre, küresel kapitalizmin doğası gereği, görece gelişmemiş bölgelerden kapitalist merkezlere göç kaçınılmazdır. Son yıllarda yaygınlaşan üçüncü yaklaşım ise ulusötesi alan paradigmasıdır (Güllüpınar, 2012, 53-85). Yukarıda verilen diğer paradigmalardan farklı olarak, bu paradigma, göçü sabit ya da tek seferlik bir olgu olarak görmemektedir. Aksine, bu paradigmanın savunucuları, göç hareketlerinin bir ülkenin sınırları arasında veya dışında dinamik bir alan yarattığını savunmaktadırlar. Bu dinamik alan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerle iç içe geçmiştir. Ayrıca bu çerçevede göç, yapısal bir olgudan ziyade, bireylerin rasyonel tercihleriyle şekillenen bir olgu olarak değerlendirilmektedir (İçduygu ve Şimşek, 2017, 6-11).

Küreselleşme süreçlerinin etkisiyle göçün giderek daha karmaşık hale geldiği sıklıkla dile getirilse de bu karmaşıklık nadiren tanımlanmakta veya işlevselleştirilmektedir. Karmaşıklık, göçün kaotik olduğu veya düzenlilikten yoksun olduğu anlamına gelmemekte, daha çok kalıpların ayrıntılı ve çok katmanlı olduğu anlamına gelmektedir. Yoğunluk ile ilgili olarak, mutlak ve göreli sayıları açıkça ayırt etmek önemlidir. Göçün artan bir yoğunluğundan veya hızlanmasından bahsetmek, ancak göçmenlerin artan bir nüfus yüzdesini oluşturması ve göç oranlarındaki bir ivmeyi yansıtması durumunda mümkündür. Ayrıca, küresel göç yoğunluğu ile ülke düzeyinde göç ve göç yoğunluğu arasında bir ayrımın yapılması gerekmektedir; çünkü sabit bir küresel göç oranı, ülke düzeyindeki göç seviyelerindeki önemli değişiklikleri gizleyebilmektedir (Lecaj, 2019, 49-58).

Göçün çeşitlenmesi hipotezi, göç yoğunluğu, göçün yayılması ve göç mesafesi gibi üç boyutun da küreselleşme koşulları altında arttığı yönündedir. Uygulamada bu, artan göçmen popülasyonlarının coğrafi olarak giderek daha uzak ve çeşitli menşe ülkelerden gelerek çeşitlendiği anlamına gelmektedir. Buna göç çeşitlendirmesi denilmektedir.

Menşe ülke perspektifinden bakıldığında, fikir, artan sayıda göçmenin giderek daha çeşitli ve coğrafi olarak uzak hedef ülkeler dizisine dağıldığıdır. Buna da göç dağılımı denilmektedir. Buradan yola çıkarak, göç küreselleşmesini, göçün dağılması ve göçün çeşitlendirilmesinin işlevsel olarak ilişkili süreçleri olarak tanımlanabilir ve kavramsallaştırılabilir. Fikir şu ki, eğer göç çeşitliliği artarsa, göç dağılımının da artması beklenmekte ve bunun tersi de geçerli olmaktadır. Bu aynı zamanda, göç modellerinin karmaşık bir şekilde arttığına dair yaygın, ancak oldukça belirsiz fikrin daha somut ve doğrulanabilir bir şekilde işlevselleştirilmesi için temel sağlamaktadır. Bu, göçmenlerin daha az tekdüze mekânsal yollar boyunca daha az sosyal ve politik olarak organize bir şekilde hareket ettikleri fikrini yansıtmakta gibi görünmektedir (Aksoy, 2012, 20).

Düzensizlik kavramı, kaotik anlamına gelmemektedir. Daha ziyade, göç kalıplarının, hükümetlerin, örneğin işgücünün ve "misafir işçilerin" yanı sıra yardımlı göçün işe alınmasına daha aktif bir şekilde dâhil olduğu izleniminin olduğu geçmişte olduğundan daha spontane bir şekilde geliştiğini ima etmektedir. Birlikte ele alındığında, bu üç boyut, küreselleşmenin dünya çapında birbirine bağlılığın genişlemesi, derinleşmesi ve hızlanması olarak tanımlanabileceği fikrine oldukça yakın oldukları için "göçün küreselleşmesi" olarak adlandırılabilecek şeyi yansıtmaktadır (Held vd., 1999: 2). Bu aynı zamanda teorik olarak Zelinsky'nin (1971, 219-249) ve Skeldon'ın (1997, 79-84), göçü demografik özelliklerin bir sonucu olarak daha fazla insanın artan sayılarda ve giderek daha uzun mesafeler boyunca hareket etmeye başlayacağı fikrini yansıtan, uzamsal-zamansal bir yayılma süreci olarak kavramsallaştırmasına dayandırılabilmektedir. Dolayısıyla, ülkeler geliştikçe ve küresel ekonomik, politik ve sosyal sistemlerle bütünleştikçe, karşılıklı göç bağlantılarının da artması beklenmektedir. Bu kavramsallaştırmayı takiben, göçün küreselleşmesi, yalnızca göçün hızlandığını değil, aynı zamanda artan coğrafi çeşitlilik ve göç yollarının kapsamı yoluyla göçün daha karmaşık hale geldiğini ima etmektedir.

Son yıllarda, net göç alan ülke ve bölge sayısında azalma yaşanırken, net göç alan ülke sayısı yükselmiştir. 1960-2010 yılları arasında 46 ülke, net göç veren ülkeden net göç alan ülke konumuna geçerken, 70 ülke tersine geçiş yapmıştır. Bu kısmen, ülkeler geliştikçe başlangıçta artan göçle birlikte, kalkınmanın göç üzerindeki etkisi açısından tersine çevrilmiş bir "U" veya "J" modeli öngören göç geçiş teorisi kullanılarak kısmen

açıklanabilmektedir (De Haas, 2010 no:24 ; Skeldon, 2012, 154-166). Altta yatan fikir, altyapı, gelir, eğitim ve bilgideki iyileşmenin, insanların göç etme kapasitelerini ve isteklerini artırmasıdır. En fakir ülkeler, genellikle nispeten düşük göçe sahipken ve hatta net göç alan ülkeler olabilse de (özellikle Avrupa yerleşim bölgeleri veya mülteci nüfuslarının veya uluslararası insani yardım çalışanlarının varış noktası olduklarında), orta gelirli ülkeler, tipik olarak yüksek net göç yaşamaktadırlar. Ancak sürekli bir büyüme ve gelişme döneminden sonra, göç azalırken göç artmakta, bu göç-göç geçişi sonrasında ülkelerin göç geçişlerinin son aşamasında nasıl net göç veren ülkelere dönüştüklerini açıklamaktadır (Topçu, 2019, 50-65).

Birincisi, Batı Avrupa ülkeleri, yüksek göç veren ülkelerden yüksek göç veren ülkelere dönüşen ülkelerle birlikte, göç geçişinin son aşamasına büyük ölçüde girmiştir. Bu, göç modellerinde daha geniş, küresel bir geri dönüşle bağlantılıdır. Yüzyıllar boyunca Avrupalılar, dünyanın başka yerlerindeki toprakları fethederek, kolonileştirerek, işgal ederek, kaçarak ve bu topraklara yerleşerek dışa doğru hareket ederken, bu modeller yirminci yüzyılın ikinci yarısında tersine dönmüştür. Dekolonizasyon, demografik değişim, hızlı ekonomik büyüme ve serbest ticaret ve göç bölgesi olarak Avrupa Birliği'nin (AB) yaratılmasının etkisi altında, genişleyen Birlik, küresel bir göç mıknatısı olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'nın bir göçmen kaynağı olarak göreli öneminin azalması, küresel göç kalıplarındaki temel değişimlerle bağlantılıdır. Azalan Avrupa göçü, göç modellerinde ikinci bir kaymayla, yani Güney ve Güneydoğu Asya'dan ve (Kuzey Amerika için) Latin Amerika'dan, başta ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda olmak üzere geleneksel yerleşim ülkelerine artan göçle aynı zamana denk gelmiştir (Tunca vd., 2022, 237-243). Üçüncüsü, birkaç Latin Amerika ülkesi göçte ciddi bir azalma ve hızla artan göç yaşarken, Panama, Peru, Brezilya ve Honduras gibi bazı ülkeler net göçten net göç veren ülkelere doğru tersine göç geçişlerine tanık olmuştur. Bu, Latin Amerika'nın küresel servet sıralamasındaki düşüşünü ve Amerika'ya geleneksel göçmen kaynağı olan Avrupa'dan gelen göçün azalmasını yansıtmaktadır. Dördüncü bir değişim, Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Avrupa dışında, özellikle Basra Körfezi bölgelerinde (özellikle 1970'lerden beri), "Asya Kaplanı" ekonomilerinde (esas olarak Singapur ve Kore) yeni küresel göç mıknatıslarının yükselişi olmuştur. Beşinci bir değişim, birçok gelişmekte olan ülkenin, göç artışlarıyla aynı zamana denk gelen bir göç geçişine girmesidir. Yemen, Filipinler, Türkiye, Fas, Mısır ve Hindistan dâhil olmak

üzere mevcut yüksek göç veren birçok ülke, uluslararası göç sistemlerine zayıf bir şekilde entegre olmuş ve birçoğu 1960'ta göç veren ülkeler konumundadır. O zamandan beri, belirli düzeydeki gelişme, yükselen eğitim, altyapı iyileştirme ve artan uluslararası bağlantı, bu ülkelerden göçü artırmış gibi görünmektedir (Czaika ve De Haas, 2014, 283-323).

Göçün çoğu, başlangıçta çoğunlukla bölgesel olmasına rağmen, göçmenler giderek daha uzaklara, Kuzey Amerika, Avrupa, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın yanı sıra Japonya, Güney Kore ve Körfez Bölgesi'ne doğru ilerlemiştir. Afganistan, Angola, Somali, Sudan ve eski Yugoslavya gibi bazı ülkelerde göç artışları, öncelikle mülteci hareketleriyle ilgilidir. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra, birçok Orta ve Doğu Avrupa ülkesi de göçte yüksek artışlar yaşamıştır. ABD, dünyanın başlıca destinasyonu olma konumunu güçlendirmiştir. 2000 yılında, dünyadaki tahmini 167 milyon göçmenin yaklaşık yüzde 21'ine eşit olan yaklaşık 35 milyon göçmene ev sahipliği yapmaktaydı. 1960 yılında ABD, tüm uluslararası göçmenlerin yalnızca yüzde 12'sine ev sahipliği yapıyordu. 1960 yılında, Arjantin ve Brezilya, dünyadaki en büyük ikinci ve dokuzuncu net göç stokuna ev sahipliği yaparken, o zamandan beri listede önemli ölçüde gerilemiştir. Buna karşılık, Körfez ekonomileri ana hedef haline gelirken, Avrupa ülkeleri konumlarını sağlamlaştırmıştır. 1960 yılında İtalya, İngiltere, İspanya ve Yunanistan başlıca göç veren ülkeler iken 2000 yılında bu ülkelerin yerini Meksika, Bangladeş, Hindistan, Filipinler, Mısır, Türkiye, Vietnam, Endonezya, Fas gibi ülkeler almıştır. Çin hâlâ önemli bir menşe veya gönderen ülke olmasına rağmen, toplam nüfusu ile karşılaştırıldığında sayılar nispeten düşüktür (Castles ve Miller, 2008, 16).

Uluslararası göçün mekânsal örüntüsü önemli değişikliklere uğrarken, küresel düzeyde göreli göçmen sayısı fiilen azalmıştır. Uluslararası göçmenlerin mutlak sayısı 1960'ta 93 milyondan 2000'de yüzde 80'lik bir artışla 167 milyona yükselirken, dünya nüfusu aslında daha hızlı bir şekilde 2,98 milyardan 6,07 milyara, yani yüzde 104'lük bir artışa ulaşmıştır. Bu, uluslararası göçmenlerin oransal sayısının 1960'ta dünya nüfusunun yüzde 3,1'inden 1980'de yüzde 2,7'ye, sonraki yıllarda istikrar kazanmak için neden hafifçe düştüğünü açıklamaktadır (UNPD, 2012).

Göç, küresel düzeyde hızlanmasa da göçün yayılmasının arttığına dair bazı kanıtlar da vardır. Rakamlar, 1960 ile 2000 yılları arasında son derece yüksek değerlerle küresel göçmen nüfusunun nispeten yoğunlaşmadığını göstermektedir. Bu dönem için artan değerler, toplam dünya göçmen nüfusunun sürekli küresel olarak yayıldığını göstermektedir. Son on yıllarda hem göçün hem de dış göçün yayılmasının arttığını göstermektedir. Bu, bir dereceye kadar, küresel göç kalıplarının homojenleşmesine yönelik bir eğilim fikrini doğrular gibi görünmektedir. Özellikle Ortadoğu, Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki çatışma bölgelerinden dünyanın müreffeh yerlerine göç akımları başlamıştır. Bununla birlikte, göçmen nüfusun yayılması, göçün yayılmasından çok daha fazla artmıştır ve bu, daha fazla ülkenin önemli göçmen nüfusu oluşturduğu anlamına gelmektedir. Bu, muhtemelen küreselleşmeyle bağlantılı artan "kolektif olarak" karşılıklı bağlantıyı yansıtmakta, belirli hedef ülkelerde giderek daha fazla yoğunlaşma eğilimi göstermektedir (Öner ve Ihlamur, 2012, 59-67).

2.4 Göç Türleri

Genel olarak göçün oluşabilmesi için Şemşit'e göre belirli sebeplerin olması gerekmektedir. Bu nedenlere göre göçler üç türe ayrılabilmektedir. Bu üç farklı tür şu şekilde sınıflandırılabilir (Şemşit, 2018, 269-278):

- Oluşum nedenlerine göre göç
- Süreye göre göç
- Mesafeye göre göç

Bu tasniflere göre göç kavramı, oluşum biçimi temelinde yapılanmakta ve böylece daha iyi anlaşılmaktadır. Aşağıda bu sınıflandırma çerçevesinde göç türleri açıklanmıştır.

2.4.1 Oluşum nedenlerine göre göç

Göç türlerinden ilki, oluşum nedenlerine göre göçtür. Bu tür göç, göçün neden oluştuğunu, neden ortaya çıktığını veya bir birey veya bireylerin bir bölgeden diğerine neden göç ettiğini açıklamayı gerektirmektedir (Şemşit, 2018, 269-278).

2.4.1.1 Zorunlu göç

Zorunlu göç, bireylerin çevrelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle kendi istekleri dışında bölgelerini terk etmek zorunda kalmalarıdır. Diğer bir ifadeyle zorunlu göç, doğal afet, savaş, sürgün vb. nedenlerle kişinin/kişilerin ikamet ettikleri yeri terk etmesi veya terk etmek zorunda kalması olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014: 1687). Bireyler zorunlu göçle karşı karşıya kaldıklarında, göçmenler için temel öncelik, barınacak bir yerdir. Göç ettikleri bölgelerde meydana gelen olay(lar) nedeniyle yaşamları tehlikede olan ve barınma/iltica konusunda sorun yaşayan göçmenler, öncelikle yaşamlarını sürdürecek yer aramak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle zorunlu göç eden kişilerin ilk önceliği, göç ettikleri coğrafyalarda sığınma aramaktır (Tekin, 2011: 93).

Bunun yanı sıra devlet politikası olarak ülke içinde de zorunlu göç gerçekleşebilmektedir. Devlet projelerinde, bir ülkedeki nüfusun bir kısmının yeni bir yerleşim bölgesine nakledilmesi de zorunlu göç olarak kabul edilebilir. Bugün ve geçmişte Türkiye'de vatandaşlar, hidroelektrik santrallerine su sağlamak için barajların yapımında devlet politikası olarak zorunlu göçe maruz kalmıştır. Buna karşılık devlet, zorunlu göçe maruz kalan vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayarak ve yeni yerleşim yerlerinde onlara konut sağlayarak zorunlu göçün etkilerini en aza indirmiştir (Wahidi, 2022: 34).

Savaşlar, doğal afetler ya da devlet politikaları nedeniyle yaşanan göçlerin yanı sıra bireyler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları için yaşadıkları coğrafyalardan da zorunlu olarak göç etmektedirler. Örneğin tarımla uğraşan bireyler, topraklar verimsizleşince yaşadıkları coğrafyadan zorla göç etmektedirler. Güvenlik kavramı ise kişi(ler)in bulundukları bölgeden zorunlu göçe neden olan bir diğer faktördür. Güvenlik sorunu yaşayan veya güvenliğinden emin olamayan kişi/kişiler, güvenliklerini sağlamak için yaşadıkları bölgelerden zorla başka bir bölgeye göç etmektedirler. Bu durumda bireylerin geldikleri yerlerden ilk beklentisi güvenliklerinin sağlanması olacağından, bireylerin göç ettikleri bölgeler önem arz etmektedir (Yüceşahin ve Özgür, 2006: 17).

Zorunlu göç, geniş bir kapsamda ele alınsa da temelde bireylerin yaşadıkları yerden başka bir coğrafyaya kendi iradeleri dışında yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Zorunlu göç, çeşitli nedenlerle hem ülke içinde gerçekleşebilmekte hem de sınır ötesi diğer ülkelere taşınabilmektedir. Bu nedenle tüm dünyada insanlar, politik tercihlerden,

baskılardan, doğa ve insan yapımı felaketlerden dolayı evlerini terk etmeye zorlanmışlardır. II. Dünya Savaşı, kolonileşme savaşları, soğuk savaş dönemindeki politik baskılar, Balkanlar'da ve Afrika'daki iç savaşlar, soğuk savaşın ardından Afganistan'ın işgali, terör savaşı adı verilen Irak'ın işgali, Kuzey Kore'nin ve Ortadoğu'nun uluslararası destekçisi olarak görülmesi, Suriye'de iç savaş ve çok devletli müdahale, Kuzey Afrika ülkelerinde ve Arap ülkelerinde Arap Baharı adı altındaki dış müdahaleler ve kaos, zorunlu göçü artırmaktadır (Reed vd., 2016: 611). Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerdeki otoriter yönetimler, insan hakları ihlalleri, tsunami ve iklim değişiklikleri de zorunlu göçü artıran nedenler olmuştur. Bununla birlikte en dikkate değer konu, mültecilerin gitmek istedikleri ülkelere geçişte veya gitmek istediği ülke istikametindeki ülkeye geçişte sınır önlemleri ve politik baskılarla karşılaşmalarıdır. Sınır önlemlerini aşan ve mülteci olan insanlara ilaveten dünyada daha fazla insan evlerini terk ettiği müddetçe, bu uluslararası göç, dünyada daha da büyüyen bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır (Betts, 2011: 19).

2.4.1.2 Gönüllü göç

Gönüllü göçmenlerin birincil içgüdüsü ve göç etmelerinin temel nedeni daha iyi koşullara ulaşmaktır (Ekici ve Tuncel, 2015: 14). Birey(ler)in gönüllü olarak göç etmesinin birinci nedeni işsizliktir denilebilir. Yaşadıkları ülkelerde iş imkânı bulamayan ya da sadece kısa süreli iş bulabilen bireyler, iş imkânları bulmak için bölgelerinden başka bölgelere göç etmektedirler (Ergün ve Polat, 2022: 111).

Gönüllü göçün bir diğer nedeni de insanların yaşam koşullarını daha yüksek standartlara yükseltmek istemeleridir. Bulundukları bölgenin bireysel beklentileri karşılayamaması veya kısmen karşılaması durumunda bireyler, mevcut standartlarını yükseltmek için göç kararı alabilmektedirler. Gönüllü göçe neden olan bir diğer faktör olarak sosyal memnuniyetsizlik dikkat çekmektedir. Sosyal çevrede bireysel beklentilerin karşılanmaması veya bireylerin bu sosyal çevre tarafından yargılanmaktan rahatsızlık duymaları durumunda sosyal doyumdan uzaklaşırlar. Bu durumda bireyler yaşadıkları coğrafyayı terk edip sosyal doyum yaşayabilecekleri bir bölgeye göç etme kararı alabilirler (Bakewell, 2021: 126).

Bireylerin bulundukları coğrafyada kişisel özgürlüklerinin kısıtlandığını hissetmeleri veya dini inançlarını özgürce yerine getirememeleri gönüllü göçün nedenleri arasındadır. Bu koşullar altında bireyler, kendi coğrafyalarında yaşamaya devam etmek yerine, kişisel özgürlüklerini özgürce kullanabilecekleri veya dini inançlarını yerine getirebilecekleri bir yere göç etme dürtüsüne kapılmaktadırlar. Gönüllü göçe neden olan bir diğer faktör ise, bireylerin kendi kültüründen insanlarla, akraba veya aile bireyleri ile aynı ortamda bulunma isteği olarak değerlendirilebilir. Geçmişte zorunlu göç nedeniyle yaşadıkları coğrafyalardan ayrılan kişiler, gönüllü göçle yaşadıkları coğrafyalara geri dönerek kendi kültürlerine dönebilmekte, ailelerinden ayrıldılarsa aile bireyleri ile bir araya gelebilmekte veya aynı coğrafyadaki akrabalarının yanında yaşayabilmektedirler (Ottonelli ve Torresi, 2013: 787).

Gönüllü göçler, genellikle ekonomik nedenlere dayanmakla birlikte, bu tür göçlerin birçok sosyal nedeni de bulunmaktadır. Bireyler daha iyi ekonomik koşullar için gönüllü olarak göç edebilecekleri gibi, dini inançlarını özgürce yaşamak, kişisel özgürlüklerini daha rahat kullanmak veya aile üyeleriyle bir araya gelip bir arada yaşamak için gönüllü olarak bulundukları coğrafyadan başka bir coğrafyaya göç edebilmektedirler (Renzaho, 2016: 127-129).

2.4.2 Sürelerine göre göç

Göç, süresine göre tasnif edildiğinde iki durum ortaya çıkmaktadır. Bunlar, geçici (mevsimlik) göçler ve kalıcı göçlerdir. Bu iki durum birbirinden farklılık gösterse de göçün süreye göre sınıflandırılması sonucunda ortaya çıkan tanımlardır. Göç, bazı durumlarda, bir yerden başka bir yere kısa süreliğine taşınıp kısa bir süre sonra geri dönmek anlamına gelebileceği gibi, bunun tersi olarak daimi göç anlamına da gelebilmektedir (Barışık, 2020: 9).

2.4.2.1 Mevsimsel göç

Mevsimsel göç, kısa bir süre için tarım, hayvancılık veya turizm gibi sektörlerde çalışanların, yaşadıkları bölgelerden mevsimlik iş kapasitesine bağlı olarak bu sektörlerin şubelerinin faaliyet gösterdiği bölgelere yaptıkları göçtür. Bu sanayi kollarında çalışanlar mevsimlik işçi olarak görüldükleri için ucuz işgücü olarak kabul edilmekte ve emek talep

edilen bölgelere göçleri hem devlet hem de işverenler tarafından desteklenmektedir (Stiftung, 2012: 3).

2.4.2.2 Kalıcı göç

Kalıcı göç, gönüllü göç kapsamında değerlendirilebileceği gibi zorunlu göç kapsamında da değerlendirilebilir (Koçak ve Terzi, 2012: 170). Yukarıda belirtildiği gibi, daha iyi bir yaşam, ekonomik nedenler, toplumsal beklentiler veya kişisel ve dinsel özgürlüklerin özgürce uygulanması için yapılan kalıcı göçler de gönüllü göç olarak değerlendirilebilir. Bunun aksine insanların yaşadığı coğrafyalardan hayati tehlike, savaş, doğal afet vb. sebeplerle kalıcı göç, zorunlu göç olarak değerlendirilebilir. Her iki durumda da bireyler, yaşadıkları yerden kısa süreli değil, kalıcı olarak yeni bir bölgede yaşamaya başlamak için göç ederler. Bu tür göçler, genellikle tek yönlü olarak gerçekleşmektedir (Kurt, 2006: 149).

Kalıcı göçler, gönüllü ya da zorunlu olarak da yapılabilmektedir. Bireyler daha iyi bir yaşam sürmek, eğitim almak gibi nedenlerden dolayı göç etmeye kendileri de karar verebilirken, bu kararı savaş, doğal afet ya da kan davası gibi nedenlerden dolayı devlet de onlar adına alabilmektedir. Göç eden nüfusun gittiği yerde sürekli kaldığı göçlerdir. Bu göçler genel itibariyle kırdan kente doğru gerçekleşmektedir. Bu göçlerde ekonomik faktörler, sosyal ve siyasi olaylar ve doğal afetler etkili olmaktadır (Südaş ve Mutluer, 2010: 34).

2.4.3 Mesafeye göre göç

Mesafeye göre göç, iç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmada temel faktör, göçün başladığı yer ile bittiği yer arasındaki mesafe ve göçmenlerin sınırları aşıp aşmadığıdır. Sınırları aşan, yani bir ülkeden başka bir ülkeye göç eden göçmenler ile iç göç arasında bireylerin göçünün hem yapısı hem de nedenleri açısından farklılıklar bulunmaktadır (İnce, 2019: 2583).

2.4.3.1 İç göç

İç göç, ülke sınırları içinde gerçekleşmekte ve hem kalıcı hem de geçici olabilmektedir. Dört farklı şekilde kendini gösterse de bu tür göçler, genellikle az gelişmiş bölgelerden, çok gelişmiş bölgelere doğru gerçekleşmektedir. Bu bağlamda insanlar, ticaret ve sanayi

ile birlikte tarımın gelişmiş olduğu, turizm açısından önemli yerlere göç etmektedirler. Ancak bunun tam tersi de gerçekleşebilmektedir. Bireyler, ayrıca çok gelişmiş bölgelerden daha az gelişmiş kırsal alanlara da göç edebilirler (White ve Lindstrom, 2005: 320).

2.4.3.1.1 Kırdan kente göç

Ticaret ve sanayi açısından gelişmiş kentsel alanlar, göç alma konusunda her zaman hedef bölgeler olmuştur. Bu tür kentsel alanlardaki yüksek iş olanakları, yüksek endüstriyel gelişme düzeyi ve ticaret hacmi nedeniyle bireyler, ekonomik büyüklük bakımından daha küçük kırsal alanlardan ekonomik büyümenin daha yüksek olduğu kentsel alanlara göç etmeye yönelmektedir (Sevinç vd., 2018: 72).

Bununla birlikte kırdan kente göçün bir diğer nedeni de gelişen teknoloji ve tarım aletlerinin etkisiyle kırsalda ortaya çıkan fazla işgücüdür. Kırsal kesimde işgücü ihtiyacının olmaması sonucunda, insanlar ekonomik açıdan kendilerini güvence altına alabilmek için işgücü talep edilen bölgelere göç etmektedirler (Zhao, 1999: 283).

Kırdan kente göç, genellikle kalıcı göçtür. Bireyler, kentsel alanlarda işgücü piyasasına kabul edilebilir ve geçimlerini sağlayabilirlerse, göçlerine kalıcı göç adı verilmektedir. Bu durumda bireyler, kısa vadede geri dönmemekte ve hayatlarının geri kalanını göç ettikleri şehirlerde sürdürmek istemektedirler (Xu ve Yie, 2015: 505).

2.4.3.1.2 Kentten kente göç

Sanayi Devrimi'nden sonra şehirlerin bir kısmı, sanayi ve ticaret merkezlerine dönüşmüş olsa da lojistik ve üretim açısından verimli olmayan şehirler, bu gelişmeden nasibini alamamıştır. Bu sayede bazı illerde nüfus oranları hızla artarken, bazı illerde nüfus oranları oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Yaşadıkları şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklardan yeterince yoksun olduğuna inanan bireyler, daha büyük bir şehre göç edebilirler. Bu durum, kentten kente göçün temelini oluşturmaktadır (Başel, 2007: 540).

2.4.3.2 Dış göç

Dış göç, bireylerin yaşadıkları ülkeden başka bir ülkeye geçici veya kalıcı olarak yerleşmek amacıyla hareket etmesi olarak adlandırılmaktadır. Soğuk Savaş yıllarında doğum oranlarının ve nüfus artış hızlarının düşmesi nedeniyle ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerden işgücü almıştır. 1950'ler ve 1960'lardaki bu yoğun dış göç dalgasıyla birlikte gelişmiş ülkeler üretimlerini hızlandırmışlar ve sermaye birikimlerinin büyük bölümünü bu dönemde oluşturmuşlardır (Abadan-Unat ve Kemiksiz, 1986: 2).

Dış göçler, insanların geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere ülkelerinden sürekli veya geçici olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmalarıdır. McNeill, tarihsel açıdan uluslararası göçü dörde ayırmaktadır. Bunlar, diğer bir nüfusun zorlamasıyla yer değiştirme (göçebelik), yaşanılan yerin, başkaları tarafından fethedilmesi ve iki toplumlu yaşama (fetih girişimleri), gelir amacıyla yabancılara mülkiyet satışları (ticari faaliyetlerin yerleşmesi) ve insanların topraklarından bütünüyle koparılarak başka bir yere götürülmesidir (kölelik) (Wunderlich, 2012: 1420).

Bu tarihsel göç türleri, günümüz koşullarına göre oldukça evrimleşmiştir. Faist (s.103-118. 2006), uluslararası göçü, çok boyutlu; ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik bir süreç olarak tanımlamaktadır. Cohen (2006, 103-112), uluslararası göçün günümüzde büyük bir dönüşüm geçirdiğini belirtmektedir. Küreselleşme döneminde kitlesel göçleri kabul eden bir ülke neredeyse kalmadığını, ülkelerin göçmen konusunda seçici davrandığını, niteliksiz, yaşlı veya bağımlı göçmenlerin geçişini önlemeye çalıştığını belirtmektedir. Günümüzde yasal yollarla yapılan göçlerde, gelişmiş ülkelerin nitelikli emek gereksinimi nedeniyle artış gözlenmektedir (Yaldız, 2014: 384-385).

Genel bir tanımlama ile bir ülke vatandaşlarının bir başka ülkeye kalıcı olarak gidip yerleşmesi, dış göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin nedeni, daha iyi koşullarda yaşamak gibi gönüllü ve bireysel kararlara dayanabileceği gibi birtakım sebeplerden dolayı devletlerin vatandaşlarını buna zorlaması yoluyla da olabilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 173). Genel olarak dış göç, sürekli yerleşenler, süreli sözleşmeli işçiler, süreli profesyonel çalışanlar, gizli veya

yasadışı çalışanlar, sığınmacılar ve mülteciler şeklinde altı kategoride değerlendirilmektedir (De Tapia, 2002: 17).

3. GÖÇÜN KADINSALLAŞMASI

Kadın göçmenlerin, sosyoekonomik katkıları olan aktif aktörler olarak, bağımsız deneyimleri yüzyıllar boyunca kabul görmezken, erkekler ironik bir şekilde yakın zamana kadar herhangi bir nüfus hareketinin baş kahramanları olarak tasvir edilmiştir (Piper, 2005, 6-8) "Göçler Çağı" adlı eserlerinde Stephen Castles ve Mark Miller, göçün kadınsallaşmasını küresel bir model olarak tanımlayan ilk kişilerdir (Castles ve Miller, 2008, 28). Olgu, yeni göç çağının temel bir boyutu olarak ilan edilse de (Donato ve Gabaccia, 2016, 3-26), göçün kadınsallaşması üzerine parçalanmış, geniş bir literatür yazılmıştır. Yine de terimin net bir tanımı hiçbir zaman özel olarak sağlanmamıştır (Vause ve Toma, 2015, 4167). Bunun yerine, bazen kendi başlarına göç eden kadınların yüzdesindeki kayda değer bir artışın (Castles ve Miller,1998, 38-42) bir sonucu olarak ortaya çıkan çağdaş bir fenomen olarak ana hatları çizilmiştir. Uluslararası kadın göçmenlerin sayısı 1960'lardan beri artmakta (Zlotnik, 1993, 39-62); ve/veya kadınların ekonomik amaçlarla artan hareketliliği olduğu görülmektedir (Piper, 2005 6-8; Verschuur, 2013, s,145-163). Buna karşılık, göçün kadın yüzünü hedefleyen pek çok çalışma, göçün kadınsallaşmasının ne çağdaş ne de evrensel bir genel fenomen olduğunu öne sürmektedir (Gabaccia, Donato, Alexander 2011, 495-525).

Evrensel erkek paradigması olarak kadın göçmenlerin/mültecilerin zulüm deneyimleri göz ardı edilmektedir (Greatbatch, 1989). Örneğin Schrover, "Göçün Kadınlaştırılması ve Sorunlaştırılması" adlı kitabında, 18. yüzyılın ortalarında ve 19. yüzyılın başlarında yetkililerin kadınların hareketliliğini kısıtlaması ve bazı durumlarda, örneğin, kadın ve erkek göçlerinin 1970'lerden önce zaten farklı olduğunu savunmaktadır. İspanya'da olduğu gibi, kadınların pasaport alma hakları reddedildiğinden, bekâr kadınların hareketi İspanyol devleti ve kilisesi tarafından yasaklanmış, bu nedenle (erkeklerin refakatinde olmadığında) hareketleri kısıtlanmıştır dolayısıyla göç kadınsallaşamamıştır. (Schrover, 2013, s 103-131). Ayrıca, Schrover'ın çalışması, 1960'tan önce tüm uluslararası göçmenlerin yaklaşık %47'sini oluşturdukları için, kadınların göç akışlarında her zaman ve bazen erkeklerden daha büyük bir oranda var olduklarının tartışıldığı diğer bilimsel yazılı araştırmalar arasındadır (INSTRAW, 2007).

Aynı makalede Schrover, "göçün feminizasyonu" terimini, göç akımlarında kadınların erkeklere eşit veya daha fazla oranını doğru bir şekilde tanımlıyorsa, o zaman iki savaş arası dönemin, "göçün feminizasyon dönemi" olduğuna işaret etmiştir, burada göçün kadınsallaşmasına işaret etmiştir. (Schrover, 2013, s103-131). Şimdi bu argümanının arkasındaki sebep, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce çoğu Avrupa ülkesinde göçmenlerin cinsiyet oranlarının dengeli olmasıdır. 1930'ların ekonomik bunalımı, devletlerin erkek göçü üzerindeki kısıtlamalarını tetiklemiş, ancak kadınlara kısıtlama getirmemiştir. Schrover'ın argümanını açıklığa kavuşturmak için bir başka güzel örnek de 1930'dan beri göç akımlarında kadın göçmenlerin varlığının erkeklerinkinden önce gelmesi nedeniyle Kuzey Amerika'dır (World Migrant Stock, 2005). Tek fark, kadınların uluslararası göç akışlarına katılımının o zamanlar verilerle desteklenmemesi ve her halükarda toplumsal cinsiyete duyarlı veri toplama araçlarının günümüzde hâlâ en iyisi olmamasıdır. Patriyarki nedeniyle kadının ev içinde olması da önemli bir neden olabilir.

Göçün kadınsallaşması üzerine yazılan çelişkili literatürde çoğunlukla üç nokta göz ardı edilmektedir. Birincisi, sınırları otonom olarak geçen kadınların artan payının, göçmen, mülteci ve sığınmacı kadın sayısında mutlaka "mutlak bir artış" anlamına gelmediğidir (Vause ve Toma, 2015, s 4167). İkinci olarak, bu çalışmalar uluslararası göçü yalnızca kadınlar, eşleri, kız kardeşleri ve kızları olarak yurtdışındaki kocalarının/ailelerinin yanına gitmek için değil, kendi başlarına özerk bir şekilde göç ettiklerinde kadınsallaşmaktadır. Burada kritik görünen, kadınların hâlâ göç sürecinin farklı adımlarından geçmeleri, "kocalarının izinden gitme" kararını bazen okyanusları aşan çaresiz yolculuklarla vermeleri, sosyal ve politik kısıtlamalarla karşılaşmaları ve çoğunlukla işgücü piyasasına girmeleridir (Oso Casas, 2004, s165- 193; Vause ve Toma, 2015, s 4167). Bununla birlikte farklı ekonomik sektörlerde çalışmakta ve kalıcı veya misafir işçi, güvencesiz ve zorlu koşullar altında sömürülen belgesiz işçiler olarak çeşitli göçmen statülerine sahip olmaktadırlar. Üçüncüsü, göç genellikle ekonomik faktörler tarafından yönlendirilmekte ve daha iyi ekonomik fırsatlar arayışı içinde gerçekleşmektedir. Ancak insanlar aynı zamanda siyasi istikrarsızlıklardan kaçmak için de zorla hareket etmektedirler.

Toplumsal cinsiyet ve göç alanı, küresel bağlamda göçün kadınsallaşmasına odaklanmakta; ancak ezici çoğunluğu, feminizasyonun ne olduğunu tanımlayan tek bir

anlatıya dayanmaktadır. Neoklasik, modernleşme teorisyenleri ve yapısalcıların geleneksel anlatıları temel olarak tamamen ekonomik itici ve çekici faktörlerle ilgileniyordu (Brettell, 2022, s12-22) ve kadınların göçünü maliyet ve faydaların ekonomik karşılaştırmaları temelinde açıklıyorlardı (De Haas, 2010, No:24). Bununla birlikte, geleneksel yaklaşımlar, cinsiyeti uluslararası göçün belirleyicisi olarak hesaba katmamıştır. Aslında, geleneksel anlatı, genellikle kadınların geçmişte erkekler kadar göç etmediğini varsaymaktadır. Genellikle 20. yüzyılın sonlarında uzun mesafeler için kendi başlarına göç eden kadınların sayısında önemli bir artış ve 2000'ler-2010'larda göç akışlarının dengeli bir cinsiyet bileşimi üzerine bir tartışma izlenmektedir. Uluslararası göçün kadınlaştırıldığını kanıtlamak için geleneksel anlatının dayandığı ana fikirler, çoğunlukla bunlardır. Anlatı, daha sonra, onların deyimiyle "çağdaş fenomen"e zemin hazırlamak için, hedef ülkelerdeki farklı ev bakımı ve imalat sektörlerinde göçmen kadın emeğine yönelik artan talebe geçmektedir. Bu çalışmaların çoğu, varış ülkelerinde daha iyi ekonomik fırsatlar arayan Asyalı kadın göçmenlerle ilgili belirli vaka incelemelerine dayanmaktadır (Oso Casas ve Garson, 2005; Vause ve Toma, 2015, 4167).

Bu anlatıya dayanan literatür, kadın göçünü, kadınların bölgeler arası ücret farklılıkları (yüksek ücretli bölgeler, daha fazla göçmen çeker), işsizlik oranları, arazi kiraları gibi ekonomik nedenlerle gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere göç ettikleri tamamen ekonomik bir olgu olarak algılamaktadır (Brettell, 2022, s12-22; De Haas, 2010 no:24). Bununla birlikte, 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılın başında kadınların göç hareketlerindeki varlığına dikkat çekmeye çalışırken geleneksel anlatı bir dereceye kadar çok önemlidir. Çünkü 1970'lerdeki ekonomik kriz, uluslararası göçün toplumsal cinsiyetçi bir mercekle ekonomik bir analizini gerektirmiş; bu, aynı zamanda kadın göçmenlerin göç araştırmalarına kapitalist veya yapısalcı bir entegrasyonuyla sonuçlanmıştır (Karakılıç, Korukmez ve Soykan, 2019).

Donato, Gabaccia, Holdaway, Manalansan ve Pessar'ın geleneksel anlatıyı ilk kez 2006 yılında kökten değiştirmeleri ve geleneksel yaklaşımın aksine tarih boyunca kadınların da erkekler kadar göç ettiğini eleştirel bir şekilde kanıtlamaları dikkat çekicidir. Yine de 1980'lerden itibaren üretilen literatür, kapsamlarını hedef ülkelerde hükümet tarafından üretilen verilerle sınırlayan belirli coğrafi bağlamlara odaklanarak, sosyal bilimlerin farklı sektörlerinde cinsiyet/kadın rolünde gerçek değişiklikler yapmıştır. Şimdi, erken

toplumsal cinsiyet ve göç çalışmalarında ortaya çıkan boşluklardan bağımsız olarak, bu çalışmalar başarılı bir şekilde dikkatleri kadınlara çekmeyi başarmış ve kadınların rolünün ve toplumsal cinsiyet ilişkileri konusunun görünürlüğünü artırmıştır (Cortes, 2016, s, 1-18). Her çalışma, uluslararası kadın göçünün daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuş, her araştırma, özellikle kadınların yerinden edilme sırasında karşılaştıkları benzersiz koşullara dikkat çekerek, en azından kadınların dışlanmasıyla ilgili eski eserlerdeki yanlışları düzeltmeye yardımcı olmuştur (Lutz, 2010, s, 1647–1663).

Kadınların konumunu açıklığa kavuşturmada ve rollerinin ihmalini düzeltmede önemli bir değişime işaret eden öncü çalışmalar arasında, Ester Boserup'un "Ekonomik Kalkınmada Kadının İyi Bilinen Rolü" yer almaktadır. Kitap, ekonomik gelişmenin kadınları olumsuz etkilediğini, dezavantajlı duruma getirdiğini ve erkeklere kıyasla sosyo-ekonomik kültürel statülerini azalttığını öne sürmektedir. Danimarkalı iktisatçının kitabı, kadınların ulusal ve uluslararası ekonomik kalkınmada rol oynamadığına dair baskın bir paradigmayı da yansıtmakta ve ona meydan okumaktadır. Boserup'un (2007, s74-89) toplumsal cinsiyet ve kalkınma konusundaki fikirleri, 1960'larda ve 1970'lerin başlarında araştırma ve uygulamada bir ölçüt oluşturmuş ve bu, kitabını, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak ve böylece kadınların daha iyi dâhil edilmesine ilham vermek için herhangi bir toplumsal cinsiyet çalışmasında, özel bir notta önemli bir referans haline getirmiştir. Toplumsal cinsiyeti sadece teorik veya kavramsal olarak değil, aynı zamanda ekonomi, siyaset ve uluslararası göç alanlarındaki politika oluşturma sürecinde de farklı açılardan ele almaktadır. Başlangıçta yazar, gelişmekte olan ülkelerde kapitalizmin ortaya çıkışının kadınlara ve erkeklere eşit derecede fayda sağlamadığını savunmuştur. Bunun yerine, kadınların kalkınma sürecine katkısının ihmal edilmesini derinleştirmenin yanı sıra eşitsizliklere eşlik etmiştir. Kitabın amacı, "sömürge döneminden bu yana kalkınma politikaları ve süreçlerinin kadınlara karşı ne kadar önyargılı olduğunu" vurgulamak olsa da Boserup'un inandırıcı argümanı daha geniş bir ölçekte kadınlara yönelik ilgi için bir ivme haline gelmiş ve çok çeşitli faaliyetlerle sonuçlanmıştır. Kitap, aynı zamanda toplumsal cinsiyet konularında bir araştırma ve sorgulama çağına da ilham vermiştir. Kadınların ekonomik olarak dışlanmasını ele almayı amaçlayan çalışma, kadınları istatistiksel veri toplamanın, çeşitli uluslararası anlaşmaların ve birçok konferansın merkezine yerleştirmiş ve böylece literatürdeki görünürlüğünü artırmıştır. Ayrıca feministlerin 1960'lar ve 1970'lerde kalkınma sürecinin farklı düzeylerinde kadınların

nasıl ayrımcılığa uğradığını yansıtan, toplumların farklı yönlerinde kadınların rolünü analiz etmeye odaklanan çabalarına eşlik etmiştir. Boserup'un kitabıyla ilgili ilginç gerçek, başlangıçta Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki karmaşık ekonomik gelişme süreçlerini feminist bir bakış açısıyla kavramsallaştırmamış olmasıdır. Ancak toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin düzene etkisine dair güçlü bir analiz sunarak kitap, kapitalizmin haksız etkisinin ve küreselleşmenin kadınlar üzerindeki sonuçlarının öncü bir belgesine dönüşmüştür.

1980'lerin sonunda ve 1990'larda kadınlar, toplumsal cinsiyet araştırmalarında yer almaya başlayan (Pedraza, 1991; Zlotnik, 1993, 39-62) ve hatta kalkınmanın aktif itici güçleri olarak anılan (Verschuur, 2013, s 145-163) yeni göç modellerinin öznesi haline gelmiştir. Yine de kadın göçü, o zamanlar ekonomi ve işgücü piyasasının kadınlar ile göç arasındaki "bağı oluşturduğu ekonomik temellere dayandırılarak yorumlanmakta ve farklı ekonomik sektörlerde çalışmak üzere bağımsız olarak göç eden kadınların artan sayısına yoğun bir şekilde ışık tutmaktadır (Gabaccia vd., 2006, 3-26). Bu arka plana karşı ve geleneksel modele meydan okuyan kadınlar ister uzaktan ister kocaları, çocukları ve aileleri tarafından takip edildiğinde hane reisi olarak anıldıkları göç süreçlerinin "yeni kahramanları" olarak gösterilmeye başlanmıştır (Vause, 2009, 32-50). Çalışmaların ezici çoğunluğu yalnızca göçmenlere odaklanmış ve "kalanları" ihmal etmiş ve bazen daha sonra akrabalarına katılmak için göç edenleri (o zamanlar çoğunlukla kadındı) hesaba katmamıştır. Daha sonra, toplumsal cinsiyet ve göç üzerine yazılan erken dönem literatürüne yönelik eleştirilerin sunulması sonucunda toplumsal cinsiyet odaklı yeni bir bilim insanı nesli gelişmiştir. Sonraki yıllarda göçün kadınsallaşması "köklü bir gerçek" haline gelmiştir (Castles ve Miller, 1998; Piper, 2003, 723-745).

Cinsiyet artık uluslararası göç olgusunu yorumlamada çok önemli hale gelmiş, ekonomi gibi insan hareketlerine ilişkin araştırmaların tek yönü olarak değil, uluslararası göç akışlarını ve göçmenlerin yaşamlarını analiz ederken "merkezi düzenleme ilkesi" olarak belirtilmiştir. Bir sonraki aşama, bilim adamları tarafından "kadınları ekle ve karıştır" olarak anılmış ve göçü anlamak için kadınların bir "değişken" olarak "eklendiği" aşamadır. Yaklaşım, incelenen kadın göçmenlerin özellikleri, ekonomik gerekçelerle analiz edilmiştir. Ağırlıklı olarak göç alanındaki toplumsal cinsiyet araştırmaları (Kofman vd., 2001), oranlarını analiz etmek için "kadına karşı erkek ikili değişkeni" kullanarak

çoğunlukla kadın göçmenler ve erkek meslektaşları arasındaki istatistiksel karşılaştırmalara dayanmıştır (Nawyn, 2010, s749-765). Ancak bu noktada mevcut literatürde doldurulması gereken boşluk, uluslararası göçün ne ölçüde kadınlaştırıldığını ölçme metodolojisidir. Bazı akademisyenler, kadın göçmenlerin otonom olarak seyahat etmesini, göçün kadınsallaşmasını belirleyen gösterge olarak görmektedir (Oishi 2002, 2005; Piper 2010, 89-104). Bu çalışmalar, daha çok kadınların gelişmekte olan ülkelerden zengin ülkelere göçünün nedeni olarak küresel yeniden yapılanmaya odaklanmıştır. Belirli coğrafi bölgelerle sınırlı eski çalışmalarla karşılaştırıldığında, bu çalışmalar daha geniş bir zemini kapsadığı için, örneğin Oishi gibi birçok toplumsal cinsiyet araştırmaları akademisyeni, pek çok materyali çok az ayrıntıyla ele almaya çalışmıştır. Başka bir deyişle, uluslararası kadın göçünün coğrafi kapsamını genişleterek göçün kadın yüzünü yorumlamaya yönelik geleneksel yöntemde devrim yaratmak, eski ekolün boşluklarını aşmış, ancak sonuçlar için sunulan kanıtların daha fazla sorgulanmasını sağlamıştır. Oishi, "Hareket Halindeki Kadınlar" adlı çalışmasında, küreselleşme, devlet politikaları ve bireylerin özerkliğinin bir kombinasyonunun, kadınların göç etme kararında en büyük etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Başka bir deyişle, kadınların güce, yapısal unsurlara ve kültürel normlara erişimi, Oishi'nin "bütünleştirici bir yaklaşım" olarak adlandırdığı kadın göçmen oranlarındaki çeşitliliği açıklamaktadır.

Türkiye'den yurtdışına göç konusunda yapılan çalışmalar, genel olarak istihdam ya da beyin göçü bağlamındadır. Literatürde çalışmalara bakıldığında Cemile Bayraklı tarafından Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde gerçekleştirilen çalışmada göç olgusunun tarihsel gelişim süreci ve dünya toplumlarının bu süreçten etkilenme biçimleri gösterilmiştir. Göç türleri, göçün nedenleri ve ülkelere etkileri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Türkiye'nin bir göç ülkesi olduğu ve tarihinin her döneminde göç olaylarıyla karşılaştığı vurgulanmıştır. Genelde, Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi göçlerine değinilmiş, özelde ise 1989 Bulgaristan göçü açıklanmıştır. Türkiye, Cumhuriyet Dönemi'nde, yoğun göçmen kitlelerinin hedef ülkesi olmuştur. Göçmen kitlelerinin Türkiye'ye girişinin genellikle irade dışı olduğu belirtilmiştir. Türkiye kaynaklı göçlerin ise ekonomik amaçlı ve Avrupa yönlü olduğu vurgulanmıştır. Göç kararı alan bireylerin yaş ve cinsiyet bileşimi ile ekonomideki rollerinin önemi üzerinde durulmuş ve bunlar, temel belirleyiciler olarak kabul edilmiştir. Gelen göçmenlerin sosyo-ekonomik etkilerinin analizi, bu belirleyiciler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Deniz Yetkin Aker tarafından 2014 yılında, Bilkent üniversitesinde gerçekleştirilen "Migration, Citizenship and Naturalization: Turkish Immigrants in Canada and Germany" adlı çalışmada; çalışmanın amacı ve göçmenlerin vatandaşlık motivasyonlarına ilişkin tespitler bulunmaktadır. Bu çalışmanın, literatüre oldukça önemli bir katkı sunduğu görülmüştür.

> (…)Göç, vatandaşlık ve vatandaş olma kararı literatürlerindeki çalışmaların çok azı, kişilere ve kişilerin yakın dönem göç motivasyonları, vatandaş olma kararları ve vatandaşlık tanımlarına odaklanır. Bu çalışma, Kanada ve Almanya'daki yüksek vasıflı ve ticari Türk göçmenlerle yapılan yüz yüze mülakatlara dayanarak, kişilerin yakın dönemde göç etme sebeplerini ve ev sahibi ülkelerin göç ve vatandaşlık kanunlarının bu sebepleri etkileyip etkilemediğini araştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışma, vatandaşlık kavramının literatürde nasıl tanımlandığını açıklamak için bir tipoloji hazırlayıp, kişileri bu tartışmaya dâhil etmeyi amaç edinmiştir. Çalışma, kişilerin (özellikle göçmenlerin) vatandaşlığı yakın dönemde nasıl açıkladıklarını araştırmaktadır. Son olarak, bu çalışma bazı göçmenlerin ev sahibi ülkelerin vatandaşı olmaya karar verirken, diğerlerinin bunu istemediğini araştırır. Göçmenlerin vatandaş olma kararlarına, ev sahibi ülkelerin vatandaşlık ve göç kanunlarıyla beraber, kişilerin vatandaşlık tanımlamalarının da etki edip etmediğini araştırmayı amaçlar (Aker, 2014)

Süleyman Ekici ve Gökhan Tuncel'in, insanların yaşadıkları doğal ve sosyal çevreyle kurduğu bağı zedeleme yanında ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanda birçok etkisi bulunan göç konusunu farklı boyutlarıyla ele aldıkları, "Göç ve İnsan" isimli çalışmalarında; "İnsanların tarih içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı mekândan ayrılmak durumunda kaldığı, göç kavramıyla ifade edilen bu ayrılığın, insan ve mekân üzerinde çok yönlü bir etkiyi beraberinde getirdiği, göçün başta birey olmak üzere insana dair olan inanç, düşünce, kural ve yapıların değişim ve dönüşüm yaşamasına zemin hazırladığı, doğu-batı arasındaki önemli bir geçiş güzergâhı olan Anadolu'da yıkılan ve kurulan medeniyetler için ayrı bir önemi bulunan göçün, Türkiye için de üzerinde çok yönlü derinlikli çalışmalar yapılması gereken bir konu olduğu ifade edilmiştir. (Ekici, S.,Tuncel, G. 2015, s9-122)

Mesud Ünal'ın, beyin göçünün hangi boyutta olduğu, hangi ülkeler ve bölgeleri özellikle etkilediği ifade edilerek, beyin göçünün sonuçlarının itici ve çekici faktörleri ile yorumlandığı, gelişmekte olan ülkelerin bilgi çağı ve küresel süreçten nasıl etkilendiklerinin ortaya konduğu, küresel eksende beyin göçünün gelişmekte olan ülkeler açısından profilinin ortaya çıkarıldığı Afrika, Asya ve Latin Amerika kıtasından seçilmiş gelişmekte olan ülkelerden "Nijerya, Çin, Hindistan, Güney Kore ve Tayvan, Rusya, Arjantin ile Meksika'nın", "beyin göçü" nü önlemeye yönelik projelerin ve uygulamaların incelendiği, böylece konunun, sadece teorik açıdan değil, pratik yönleriyle de ele alındığı "Gelişmekte Olan Ülkelerde Beyin Göçü" adlı çalışmalarında; küreselleşmeden devlet ve bireylerin farklı boyutlarda etkilendiği, bu süreçte, nitelikli insan göçünün ivme kazandığının görüldüğü, "beyin göçü" hakkındaki araştırmaların, bir insan kaynakları sorununun var olduğunu gösterdiği, bu sorunun, öncelikle gelişmekte olan ülkeleri ilgilendirdiği, "beyin göçü" nün sebeplerinin, ülkelere göre değişmekte olduğu; her ülkenin kendine özgü koşulları çerçevesinde şekillendiği, ayrıca, bilgi toplumu insanının sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamındaki değişikliklerin de göçü hızlandırdığı, böylece bireyin, eskiye kıyasla girişimci, yaratıcı ve üretici yeteneğini kanıtlamaya, kendini gerçekleştirmeye ve kendi isteklerini daha çok tatmine yöneldiği, bu süreçte, gelişmekte olan ülkelerde "beyin göçü" konusunun süreklilik arz eden bir faktör olarak ortaya çıktığı tartışılmıştır. (Ünal, 2005)

İrfan Erdoğan'ın beyin göçünün kavramsal olarak açıklamasını yaparak özellikle Türkiye'nin karşılaştığı beyin göçü sorunlarının anlaşılması için bir çerçeve sunmayı amaçlayan "Beyin Göçü ve Türkiye" adlı çalışmasında öncelikle beyin göçü, kavramsal olarak açıklandıktan sonra beyin göçüne sebep olan etkenlerin ele alındığı, ayrıca beyin göçü sorunuyla ilgili olarak Türkiye'nin durumunun değerlendirildiği ve beyin göçü konusunda Türkiye'nin yaşadıkları ile ilgili bilgiler sunulduğu, makalenin yazılmasında beyin göçü ile ilgili kuramsal eserlerin ve araştırmaların taranmasına dayalı bir yöntem izlendiği, makalede beyin göçünün; siyasal ve dinsel etkenler, çalışma koşulları, işgücü ve eğitim planlaması, sömürge bağları, yurtdışında öğrenim, araştırma koşulları ve bilinçli politikalar gibi etkenlere dayalı olarak meydana geldiği ve ortaya konduğu ifade edilmiştir. (Erdoğan, İ. 2003)

Tahsin Bakırtaş ve Orhan Kandemir tarafından beyin göçü olgusunun gelişmekte olan ülkeler açısından değerlendirildiği "Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği" isimli çalışmada; uluslararası göçün, gelişmekte olan ülkelere sağladığı en önemli yararların; işsiz vatandaşlara yurtdışı istihdam imkânları yaratması, ülkeye gelen işçi havaleleri ile işçilerin ülkelerine geri döndüklerinde getirdikleri yurtdışı yetenek ve deneyim kazanımları olduğu, buna karşın eğitimli ve vasıflı insan kaynaklarının yabancı ülkelere gitmesi ve geri dönmemesi şeklinde ortaya çıkan "beyin göçü" olgusunun uluslararası göçe karşı çıkanların en önemli dayanağı olduğu, gelişmenin temel dinamiği olan beşeri sermayenin bedava ihraç edilmesi şeklinde ortaya çıkan bu sürecin, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin durumunu daha da kötüleştirdiği, günümüzde başta ABD olmak üzere vasıfsız işçi göçünü engelleyen gelişmiş ülkelerin beyin göçünden aldıkları payı arttırmak için birbiriyle yarıştığı, Türkiye'de beyin göçünün en önemli nedenleri; eğitimli insanların üzerindeki işsizlik baskısı, ar-ge'ye ayrılan yetersiz kaynaklar sonucu araştırmacıların yeterli çalışma şartlarına sahip olmamaları, düşük insani gelişmenin yarattığı düşük hayat standardı ile siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar olduğu vurgulanmıştır.

Şenay Gökbayrak tarafından kaleme alınan küreselleşme ve uluslararası göç arasındaki bağlantıların incelendikten sonra, uluslararası göçmen grupları içerisinde öncelikli paya sahip, nitelikli ve niteliksiz kadın göçmen grupları açısından, toplumsal cinsiyetçi işbölümü çerçevesinde, göçün etkilerinin ortaya konmaya çalışıldığı "Uluslararası Göçler ve Kadın Emeği" isimli çalışmada, günümüzde küreselleşmenin en belirgin özelliklerinden birinin, insanların bölgeler, ülkeler ve kıtalar arasındaki hareketliliğinin artması olduğu, sermaye, mal ve hizmetlerin hareketliliğinin yanında, daha sıkı düzenleme alanı bulduğu için sermaye, mal ve hizmet hareketliliği kadar olmasa da, işgücünün de kısa ve uzun dönem hareketlerinin de artmış bulunmakta olduğu, insanların, tarih boyunca, en genel anlamda, daha iyi yaşam standartları yakalamak amacıyla, bir yerden diğer bir yere göç ettiği, küreselleşmenin yarattığı ortam içinde, günümüzdeki göç hareketlerinin en önemli özelliklerinden birinin, göçün bireysel tercihler sonucu ortaya çıkmaktan çok, âdeta bir zorunluluk olarak ortaya çıkmakta olduğu, bu anlamda, göç akımlarının her geçen gün artmakta, göç sonucu ortaya çıkan bazı olumsuz etkilerden ise, bir risk grubu olarak kadınların öncelikli olarak etkilendiği, küreselleşmenin yarattığı ortam içinde, uluslararası göçün arttığı, göçmen grupları içerisinde, toplumsal cinsiyete

bağlı olarak kadın göçmenlerin öncelikli risk grubunu oluşturduğu, her ne kadar nitelik düzeyi kadın göçmenlerin işgücü piyasasındaki durumunda iyileşme yaratsa da bir şekilde geleneksel cinsiyetçi roller ve bakış açısı temelinde, kadının göreli dezavantajlı konumunu sürdürdüğü, dolayısıyla küreselleşme karşısında, emek olmanın güç; göçmen emek olmanın daha güç; göçmen kadın emek olmanın daha da güç olduğunun ortaya çıktığı, göçmen işgücüne yönelik olarak uygulanacak sosyal politikaların, bu gerçekliği dikkate alarak ve göçmen kadınların yaşadıkları sorunlara özgün çözümler üretecek bir yapılanma içine girmesi gerektiği ifade edilmiştir. (Gökbayrak, Ş. 2006).

Zeynep Aksoy tarafından kaleme alınan ve uluslararası göç olgusuna kültürlerarası iletişimin ortaya koyduğu kavramlar çerçevesinde yaklaşıldığı ve kültürlerarası iletişimin rolünün incelendiği "Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim" isimli makalede, insanın kentler, bölgeler, ülkeler arasındaki bireysel ya da kitlesel hareketin tarihten günümüze kadar hâlâ sürdüğü, küreselleşme ile birlikte ekonomik düzenin uluslararası boyutta kazandığı yaygınlık, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler insanların da ülkeler arasındaki hareketini ve göç olarak adlandırılan uzun süreli yerleşmelerini arttırdığı ifade edilmiş, günümüzde uluslararası göçün sahip olduğu boyut sayesinde, farklı kültürlerde yetişen daha fazla oranda insan karşılaşmakta, birlikte çalışmakta ve yaşamakta olduğu, uluslararası göçün, çok farklı kültürlerden gelen bireylerin etkileşimi ile ortaya çıkan kültürel uyum sorunlarını beraberinde getirdiği, bu bakımdan kültürlerarası iletişim disiplininin öneminin arttırıldığının görüldüğü bu çalışmada, uluslararası göç olgusuna kültürlerarası iletişimin ortaya koyduğu kavramlar çerçevesinde yaklaşılmakta ve kültürlerarası iletişimin rolü incelenmiştir. (Aksoy, Z. 2012, 20).

Gözde Kazaz ve H. İlksen Mavituna'nın (2018) kaleme aldığı "Bu Ülkeden Gitmek" kitabında, "Yeni Türkiye'nin göç iklimini buradakiler ve oradakiler anlatıyor" diyerek kitaba giriş yapan yazarlar, "Göç Motivasyonlarını" incelerken, "Yeni Hayat" hakkında da fikirler vermektedir. Işıl Öz (2019) ise "Ne Oralı Ne Buralı" adlı, Türkiye'den ABD'ye göç eden, kimliklerini saklamadan konuşan 35 kadınla yaptığı söyleşileri derlediği kitabındaki, kimi zaman hüzünlü kimi zaman da "gitmenin zenginleşmek" olduğundan bahseden bu söyleşiler, yeni dünya kültürünü anlatıyor bize. Yeni Ülke Yeni Hayat kitabında Bahar Çuhadar, (2019) yine yaptığı söyleşilerden derlediği, dünyanın çeşitli

ülkelerine göç eden hem kadınların hem erkeklerin görüşlerini aktarıyor. Bunu da "Türkiye'den Gidenlerin Hikâyeleri" olarak adlandırıyor. Yabancı bir ülkede hayata sıfırdan başlarken neler yaşanıyor, gerçekten göç ederken Türkiye'yi, dostluklarını, ailelerini, sevdiklerini geride bırakabiliyorlar mı, bunları anlatıyor. Yeni bir ülkede yepyeni bir hayat kurmanın zorluklarını ve deneyimlerini paylaşıyor bizimle. Ayşe ACAR, (2019) "Kanadalılaştıramadıklarımızdan mısınız?" adlı kitabında tamamıyla kendi başından geçen anıları esprili bir dille anlatmış. 40 yaşından sonra bekâr bir anne olarak iki çocuğu ve köpeğiyle Kanada'ya yaptığı göçü anlatıyor. Yeniden başlamanın zorluklarını, artık yeni bir "ben" olmayı, "kendi" olma serüvenini, gittiği topluma adaptasyonunu anlatıyor.

4. KÜLTÜREL SERMAYE

4.1 Bourdieu'nün Sermaye Kavramı

Bourdieu'nün sermaye kavramına göre, üç ana sermaye türü, ekonomik sermaye, kültürel sermaye ve sosyal sermaye, toplumun temel yönlerini ifade etmektedir. Yani her sermaye, bir grup insanın ortaya koyduğu ve paylaştığı ortak özelliklerden oluşmaktadır. Her toplumun kendine ait sosyal, kültürel, dini ve ahlaki kaygıları, insanların inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen kuralları ve bakış açıları vardır. Bu bağlamda, her toplumun kendi gündemi vardır ve bu gündem, doğal olarak toplum içerisindeki bireylerin yaşam biçimlerini ve bakış açılarını etkilemektedir. Bu noktada Bourdieu, farklı sermayelerin, toplumların bu yönlerinin temel kaynakları olduğunu belirtmiştir. 20. yüzyılda önce felsefe, sonra sosyoloji alanında en önde gelen bilim adamlarından biri olan Pierre Bourdieu'nün (1986, s241–258) tanımladığı sermaye kavramı, temel bir çerçeve olarak kabul edilmiştir (Kwok, 2015: 9; Serd-Hunyadvari, 2019: s, 9). Sosyolojik ve antropolojik görüşlerinin diğer büyük sosyal teorisyenlerden (yani Marx, Weber ve Durkheim) etkilenmiş olmasına rağmen, bu görüşler insanların sosyal hayatlarının kavramsallaştırılması açısından daha "eklektik" ve zengin olarak kabul edilebilir (Laberge ve Kay, 2002: 240). Diğer bir deyişle, Yüksek'in (2018: s,1091) de belirttiği gibi, teorisi ekonomiyi toplumsal sınıflandırmaların ve gücün tek nedeni olarak görmemektedir. Aksine, bu fenomenleri diğer sermayeler (yani sosyal ve kültürel sermaye) açısından açıklamaya çalışmaktadır. Ayrıca bu sermayelerin birbirine dönüştürüldüğünü ve insan yaşamının arkasındaki sosyolojik ve simgesel kaynakları dikkate aldığını öne sürmektedir (s.1092). Ona göre sermaye, insanların inanç, tutum ve davranışlarını şekillendiren ve temelini oluşturan sosyolojik, kültürel ve ekonomik ilişki ve normları, dönüştürülebilir ve aktarılabilir bir biçimde nesilden nesile aktarılmaktadır (Bourdieu, 1986: 241). Nesnelleşmiş veya cisimleşmiş biçimlerinde birikmesi zaman alan ve potansiyel olarak kâr üretme ve kendini aynı veya genişletilmiş biçimde yeniden üretme kapasitesi olarak varlığını sürdürme eğilimi içeren sermaye, şeylerin nesnelliğinde

kayıtlı bir güçtür, böylece her şey eşit derecede mümkün veya imkânsız değildir. (Laberge ve Kay, 2002: s,241).

4.1.1 Ekonomik sermaye

Adından da anlaşılacağı üzere ekonomik sermaye, esas olarak insanların zenginlik ve gelirlerini ifade etmektedir. Bourdieu'nün sözleriyle, *"hemen ve doğrudan paraya çevrilebilir ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaştırılabilir"* (1986: 242). Onun sermaye kavramına göre, tüm sermayeler ekonomik sermayeden türer ve ona dönüştürülebilir (Jiang, 2009: 10). Bu noktada Omurtak (2019: 7), kavramın bu temel yönünün, Marksist kapitalizmin Bourdieu'nün görüşleri üzerindeki etkilerini açıkça gösterdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, Bourdieu'nün ekonomik sermayesinin Marksist olandan farklı olduğuna işaret ediyor; çünkü onun analizi, ekonomik sermayenin diğer sermayelerle daha geniş bir araştırmasına odaklanmaktadır.

4.1.2 Sosyal sermaye

Sosyal sermaye, insanların bir topluma ait olmak, toplum içinde karşılıklı ilişkileri sağlamak ve kültürel, ekonomik ve sembolik yönleri gelecek nesillere aktarmak amacıyla kullandıkları bağlantılar ve olası toplumsal kaynaklar olarak tanımlanabilir (Bourdieu, 1986, s244). Başka bir deyişle, karşılıklı tanıma ve tanınmaya dayalı az çok kurumsallaşmış kalıcı ilişkiler ağına sahip olan bir birey veya grubun sahip olduğu gerçek veya sanal kaynakların toplamıdır (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 119). Grossman'ın (2013) öne sürdüğü gibi, "kişisel ve sosyal hedefler" elde etmek için "arkadaşlar, tanıdıklar, okul ve iş bağlantıları ile ilişkilerde önceden var olan kaynakları harekete geçirme yeteneği" olarak kabul edilebilir. Sosyal sermayenin somut biçimleri olarak sosyal ilişkiler yoluyla daha fazla destek ve bilgi elde etmenin önemi ışığında, Kim ve diğerleri (2020: 2), sosyal sermayenin ekonomik ve sosyal kalkınma ile kritik ilişkisine şu şekilde işaret etmektedir:

Pek çok bilim insanı, birtakım olumlu dışsallıklar yarattığına inandıkları için sosyal sermayeyi paha biçilmez bir sosyal varlık olarak görmektedir. Örneğin, bazı akademisyenler, sosyal sermayenin işlem maliyetlerini azaltarak ve güveni ve sivil iş birliğini teşvik ederek ekonomik kalkınmayı desteklediğini iddia etmektedir (Fukuyama, 2001; Knack ve Keefer, 1997). Politik alanda, en önemlisi Putnam (1993; 1995), sosyal

sermayenin hükümet performansını iyileştirdiğini, toplum ruhuna sahip yurttaşları beslediğini ve böylece demokrasinin işlemesini sağladığını öne sürer. Çok sayıda çalışma, sosyal sermaye ve demokrasi arasındaki olumlu ilişkiyi uluslararası olarak test etmekte ve yeniden teyit etmektedir (Boix ve Posner, 1998; Keele, 2007; Krishna, 2002; Newton, 2001; Paxton, 2002; Seligson, 1999).

Sosyal sermayenin demokratik faydalarına ek olarak, onların da belirttiği gibi, bu tür sosyal etkileşim insanlara farklı bilgi kaynaklarından bilgiye ulaşma fırsatları vermektedir (Kim vd., 2020: 2). Benzer şekilde Beel ve Wallace (2018: 4) sosyal sermayeyi *"sosyal ağlardan topluma katılan kolektif değer"* olarak tanımlamakta ve *"kültürel sermayenin sosyal sermaye aracılığıyla dolaşıma girdiğini ve yeniden üretildiğini"* öne sürmektedirler.

4.1.3 Kültürel sermaye

Bourdieu'nün (1986,s, 241–258) kavramsal çerçevesi, toplumun doğasını ve toplum içindeki insan ilişkilerini bir bütün olarak sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeler açısından anlamaya çalışmaktadır. İnce (2015: 330), aile ve toplumda meydana gelen bu aktarım sürecini şöyle açıklamaktadır:

> Bourdieu'ye (1996) göre, bir ailenin kültürel sermayesi, herhangi bir bireyin akademik başarısının merkezinde yer alır. Kültürel sermaye, ailelerde meydana gelen sosyalleşme sürecini ve okul yaşamıyla ilgili deneyimleri ifade etmektedir (Bourdieu, 2006). Bu anlamda, toplumun üst tabakasından olan bireyler, büyük ölçüde, akranlarından bir adım önde olma avantajını sağlayan habitusları sayesinde, okullarda öğrenecekleri bazı sosyal becerileri daha üniversiteye başlamadan kazanmış olma eğilimindedirler. Öğrenciler arasındaki bu ayrım ayrıca genellikle bireyin akademik hayatı boyunca kendini yeniden üretmeye devam ederek devam eder. Sonuç olarak, öğrencilerin okul öncesi yıllarında edindikleri bazı erken avantajlar, hayatlarının geri kalanını önemli ölçüde etkiliyor görünmektedir (Aktaran: İnce, 2015: 330)

Bu bağlamda, kültürel ve sosyal aktarımın ana kaynağı ve aracı olan ailelerin, çocuğun sosyal ve entelektüel dünyasını şekillendirdiği söylenebilir. Çoğunlukla "aile veya ebeveynler" tarafından sağlanan sosyal ilişkiler ve bağlantılar, "kültürel sermayenin

aktarımının gerçekleştiği en merkezi sosyal ağlar" olarak kabul edilmiştir (Gao, 2012: 582). Bu noktada Omurtak (2019: 7) bu aktarımın sadece eğitim olanakları sağlamak gibi maddi yönleri değil, aynı zamanda görüşler, tutumlar ve etik konular gibi sembolik veya soyut normları da içerdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Baoyan ve Minggang (2015: 429), ebeveynleri daha yüksek bir eğitim geçmişine ve dolayısıyla daha fazla kültürel sermayeye sahip olan çocukların, öğretmenlerle daha kolay iletişim kurduklarını ve bunun akademik çıktılarını olumlu yönde etkilediğini öne sürmektedir. Bourdieu (1986,s 241–258) tarafından tanımlandığı gibi, bu sermaye üç biçimde somutlaşmaktadır. Bunlar, nesnelleştirilmiş, somutlaştırılmış ve kurumsallaştırılmıştır. Kavram ile ilgili daha detaylı açıklamalar sonraki başlıklarda verilmiştir.

4.2 Kültürel Sermaye Kavramı

Bourdieu, ilgili sorunların üstesinden gelmek için sermaye kavramını ortaya koymaktadır. Üç tür sermaye öne sürmektedir. Bunlar, "kültürel sermaye", "sosyal sermaye", "ekonomik sermayedir". (Bourdieu, 1986, s244). Kültürel sermaye, faillerin deneyimlerinde değişiklik yaratma potansiyeline sahip tarihsel kaynakların bir araya toplanmasına da işaret etmektedir. Kültürden bahsederken Lamont, Small ve Mario (2008), bunu "sembolik sınırlar" olarak ifade etmekte; böyle bir ifadeyi kullanmayı tercih etmelerinin nedeni, kökenini ahlaki yönlerden, ekonomik beklentilerden vb. alabilecek bir referans sistemi kullanarak kültürün değerliden değersizden ayıran faktörler arasında olduğuna inanmalarıdır (s. 84). Bu ifadenin sunduğu şey, kültürün, bir bakıma maddi dünyada gerçekleşmesine imkânlar yaratan, maddeyi sembolize eden ve onun üzerine olası açıklamalar geliştiren unsurlardan biri olduğu ve bunun bireylerin içinde bulundukları süreçlerde kararlarını etkileyebileceği fikrini sunmaktadır (Ball vd., 2002).

Böylece kültür, sembolik güce bağlanabilecek sınıflandırma sistemleri geliştirmekte, ayrıca çeşitli kültürel sermayenin üretilmesi, aktarılması ve biriktirilmesi için gerekli koşulları sağlamaktadır (Swartz, 2013, s,32-48). Birikme süreci gruplar arasında farklılıklar gösterebilmekte ve bu durum toplumda tabakalaşmaya neden olmaktadır ve Bourdieu, toplumdaki tabakalaşmayı açıklamak için birbiriyle ilişkili olan habitus ve kültürel sermaye terimlerini kullanmaktadır. Sınıf alt kültürü fikrine yakın bir anlam ifade eden bir terim olan habitus, bireyin kendi başarı olasılıkları ve toplumun nasıl işlediğine dair sahip olduğu fikirleri içeren bilinçaltını ifade eder ve belirli sosyal sınıfların veya

statü gruplarının üyeleri arasında yaygındır (Swartz, 2013, s32-48). Bu terimle Bourdieu, etmenlerin eğitim hayatlarındaki tercihlerinin kasıtlı veya planlı adımlardan çok, eğilimleri tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir. Bourdieu (1984) habitustan bahsederken "zevk sınıflandırır ve sınıflandırıcıyı sınıflandırır" der; bu ifadeyle habitusun üretken yapısına işaret etmektedir. Statik bir algılar, beğeniler, eğilimler veya seçimler şeması olmayıp, dinamik bir yapıya sahiptir ve söz konusu tasniflerin nasıl sınıflandırıldığını etkilemektedir. Bu sayede habitus, yanılsama yaratan büyülü görüntülerin ardındaki nedenleri gizlemeden toplumsal tabakalaşmaları araştırmak için olanaklar sunan bir kavramdır. Zevkler, algılar, eğilimler veya seçimlerle ilgili sınıflandırmaların, faillerin kendilerini toplumda konumlandırırken deneyimlerini nasıl değiştirebileceğini göstermektedir. Habitusun yanı sıra kültürel sermaye de Bourdieu tarafından sınıflar arasında elde edilen başarıyı etkileyen bir faktör olarak sunulmaktadır.

Ayrıca, bazen kültürel sermayenin iyi pozisyonlar veya yüksek maaşlar almak için değiş tokuş edilmek üzere bir yatırım olarak kullanıldığı öne sürülmüştür. Bu durum, bireylerin toplumu ekonomik beklentiler açısından değerlendirmesini ve buna göre yatırım yapmasını önemli hale getirmektedir. Budak (2014, s, 152 - 164), 1970'lerin sosyal ve ekonomik koşulları ile günümüzün esnek istihdam toplumunun yapılarının birbirine tam olarak uymadığını tartıştığı gibi, orta sınıf kültürel sermayenin mevcut gelişimi hakkında bazı ipuçları veren bazı temaları paylaşmaktadır. Bunlar:

- Dar çerçevelerle tanımlanan kültürel elitizm, yerini zaman zaman popüler öğeleri bile içeren çeşitli bir kültürel sermayeye bırakmaktadır.

- Yüksek kültür ve düşük kültür, avangart estetik ve popüler beğeniler gibi ikilikler önemini yitirmektedir.

- Kültürel sermayeyi belirleyen, kültürel estetiğin içeriğinden çok, farklı alanları (kültür, kariyer, eğitim) birbirine bağlayan pratikler repertuvarıdır.

- Kültürel çeşitliliği yönetmek, kültürel uzmanlıktan daha popülerdir.

- Bariz dışlayıcı mantığa sahip tasarlanmış, kurumsallaşmış kültürel öğelere değer verilir; yine de kültürel sermaye pratiğinin merkezi bir parçası değiller (Budak 2014, s. 160-163).

4.3 Kültürel Sermayenin Bileşenleri

Kültürel sermaye teorisini daha da açıklığa kavuşturmak için, Bourdieu'nün yazılarında öne sürdüğü altı ana belirleyicinin açıklamaları aşağıdaki alt başlıklarda sunulmaktadır. Önceki araştırmacılar, Bourdieu'nün çalışmalarını sunarken bazı kültürel sermaye uygulamalarının eksik veya yanlış olduğunu belirtmişlerdir (Winkle-Wagner, 2010, s,1-144). Kültürel sermaye soyut bir kavram olduğu sürece, çerçevelerin araştırmaya tam ve yeterli bir şekilde dâhil edilmesine yönelik zorluklar sunmaktadır. Aşağıda bu belirleyicilerin kısa tanımları verilmiştir:

- Nesnelleştirilmiş durum: Kültürel sermayenin nesnelleştirilmiş durumu, kitaplar gibi kültürel mallar biçiminde gelir (Bourdieu, 1986, s246).

- Somutlaştırılmış durum: Somutlaşmış durum, belirli kültürel ürünlere yönelik tercihler ve beğeniler gibi (Kraaykamp ve van Eijck, 2010, s, 209–232) uzun süreli eğilimlerdir (Bourdieu, 1986, s, 248).

- Kurumsallaşmış durum: Kültürel sermayenin kurumsallaşmış durumu, kurumların kimlik bilgileri gibi yollarla nasıl avantaj sağladığını açıklar (Bourdieu, 1986, s245; Kraaykamp ve van Eijck, 2010, s, 209–232).

- Alan: Alan, kültürel eğilimlerin, normların ve bilginin üretildiği ve değer verildiği alanı ifade eder (Winkle-Wagner, 2010, s, 1-144); eğitim ve okullaşma bir alan olarak kabul edilebilir.

- Habitus: Habitus, bir çocuğun kariyer özlemleri gibi, kişinin başarı şansı hakkındaki sınıf temelli eğilimler veya fikirler sistemiyle ilgilidir (DiMaggio, 1979, s, 1460–1474; Dumais, 2002 s, 44-68 ; Nash, 1999, s, 175–186; Swartz, 1990, s 49-53).

- Sosyal ve kültürel yeniden üretim: Bu kavram, okulların üst sınıf normlarını nasıl yansıttığı da dâhil olmak üzere, üst sınıf avantajının sürekli olarak ödüllendirilmesi yoluyla sınıf konumlarının nasıl sürdürüldüğünü açıklar (Bourdieu, 1973, s,71-117).

4.3.1 Alan

Alan, kültürel kaynakların oluştuğu ve bir fiyat verildiği bağlamı ifade etmektedir (Winkle-Wagner, 2010, s, 1-144). Alan, "konumlar arasındaki nesnel ilişkilerin bir ağı veya konfigürasyonu" olarak tanımlanabilir (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 97). Musoba ve Baez (2009), alanları "eylem ve yapının diyalektik bir tarzda buluştuğu yerler" olarak tanımlamaktadır (s. 154). Bu "nesnel ilişkiler alanları", farklılaşmış toplumlarda bulunmaktadır. Bourdieu tarafından sağlanan alanlara örnek olarak sanatsal, dinsel ve ekonomik alanlar, sermaye edinimi ve birikimi bu alanlarda meydana gelebilmektedir. Bourdieu, alanın özelliklerini ve kültürel sermaye ile ilişkisini tanımlamak için bir oyun analojisini kullanmıştır. Bir alan belirli kurallara veya düzenlemelere uymaktadır. Spesifik olarak, bahisleri, oyuna yatırımı veya bahislere ilişkin inançlarda anlaşmayı içermektedir (Bourdieu ve Wacquant, 1992,s 88-90). Örneğin "Piskoposlukçular" bir alan içinde işlev görürler; kişinin belirli inançları vardır ve belirli kurallar kişinin bu alana nasıl katılacağını tanımlar. Yetişkinler kiliseye çıplak ayakla gitmezler ve ayin sırasında yemek için bir sandviç çıkarmazlar; biri böyle davransaydı, diğerleri o kişinin o alana ait olmadığını bilirdi. Yirmi birinci yüzyılın başlarındaki teknoloji ile ilgili olarak, Facebook, bilgili kullanıcıların bildiği ve diğerlerinin bilmediği uygun eylemleri yöneten kurallara sahip bir alan olarak kabul edilebilir. Belirli bir alanda, belirli bahisler, oyuncuların kabul edilmiş kurallara göre eylemleri ve sermayeleri aracılığıyla oyunda yapmaları gereken yatırım koşullarını ve sonuçların ciddiyetini belirler. Ek olarak, bir sermaye var olmaz ve bir alanla ilişkisi dışında işlev görür (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 101). Bu nedenle, kültürel kaynakların toplumda bir mübadele değeri içermesi için, kuralları ve oyuncu yatırımını içeren bazı sosyal alanların olması gerekmektedir. Alanı görmezden gelen veya önemini azaltan araştırma, önemli bir teorik parçayı kaçırmaktadır. Kültürel sermaye bir alanda veya bağlamda yararlı olabilir, ancak başka bir alanda yararlı olmayabilir; çünkü yalnızca belirli kişiler, kaynaklarını belirli bir değere sahip bir şeyle takas edebilirler (Winkle-Wagner, 2010, s,1-144). Örneğin, Tamir (2010,s, 465–499), devlet yetkililerinin, öğretmen sertifikasyonu politikası tartışmalarında kendi reform gündemlerini öne çıkarmak için öğretmen eğitimcilerinin bilgisini veya kültürel sermayesini değersizleştirmek için güçlerini kullandıklarını iddia etmektedir. Öğretmen eğitimcilerinin kaynakları, öğretmen eğitimi politikası alanında devlet eğitim yetkilileri tarafından kültürel sermaye olarak değerlendirilmemektedir (Tamir, 2010,s465–499).

Araştırmanın incelediği bir başka kültürel sermaye alanı örneği de doktora eğitimidir (Gopaul, 2011, s, 10–21). Kültürel sermayenin eğitim araştırmalarında geniş kullanımı, farklı oyun kurallarını içerebilen çeşitli alanlarda gerçekleşmiştir. Kültürel sermayenin eğitimin tüm yönlerinde aynı ya da durağan şekilde işlediğini düşünme eğiliminde olsak da alan kavramı bize oynanan belirli oyunun kurallarını düşünmemizi hatırlatmaktadır. Örneğin, birinci nesil öğrenciler için yükseköğretime erişimi incelemek, kadrolu olmayan öğretim üyelerinin deneyimlerini araştırmak için benzer teorik desteği kullanabilir. Bununla birlikte, kültürel sermaye teorisinin bu farklı alanlara uygulanabilirliğinin hakkını vermek için alan kavramının tam olarak keşfedilmesi gerekmektedir.

4.3.2 Habitus

Habitus, bir bireye erken yaşta yerleşmektedir (Hollingworth vd., 2011,s, 347-360.; Lee ve Kramer, 2013,s,18-35,; Podesta, 2014,s, 123-130). Araştırmalar, habitusun rolüne, bireyin yaşamına dâhil edilen yeni deneyimler nedeniyle içsel eğilimlerin, tutumların ve ilgilerin sürekli değiştiği, sürekli bir akış durumu olarak işaret etmektedir (Lee ve Kramer, 2013,s18-35). Kültürel yeniden üretim kuramında habitusun rolü, dezavantajlı durumdaki çocukları kültürel sermaye almak için yalnızca ebeveynlerine bağımlı ve sosyal statüsü ebeveynlerinin sosyal statüsü tarafından belirlenen çocuklar olarak sunmaktadır (Kisida vd., 2014,s; 281-295 Podesta, 2014, s123-130).

Kültürel hareketlilik kuramında habitusun rolü, dezavantajlı durumdaki çocukları, ebeveynlerinden ayrı olarak kültürel sermayenin edinilmesinde aktif bir katılımcı olarak sunmaktadır. Kültürel yeniden üretim teorisini eleştirenler, teorinin dezavantajlı ailelerden gelen, ancak ebeveynlerinden farklı tercihleri ve seçimleri olan çocukların alışkanlıklarını açıklayamayacağını ileri sürmektedir (Kisida vd., 2014,s, 281-295). Diğer eleştirmenler, kültürel yeniden üretim teorisi kapsamındaki habitusun rolünün dinamik olarak görüldüğünü ve bireylerin sosyal koşullara bağlı olarak değişmesine veya dönüşmesine izin verdiğini iddia etmektedir (Lee ve Kramer, 2013,s 18-35). Bu görüşün aksine, Amerikan sosyolojik bakış açısı, habitusu nadiren değişen bir şey olarak görmektedir. Bireylerin deneyimlerine bağlı olarak değişebileceği görüşü, kültürel yeniden üretim kuramı ile kültürel yeniden üretim kuramını birleştirmektedir. Alışkanlık ve kültürel sermaye uygulamaları, ebeveynlerden çocuklara aktarılan tutumlar ve etkileşim tarzları arasında bir sınır veya ayrım yaratmaktadır (Edgerton vd., 2013,s, 303-

322.). Örneğin, orta sınıf ebeveynlerin, çocuklarının becerilerini ve eğitim kariyerlerini geliştirmek için kültürel açıdan zenginleştirici faaliyetlere ve deneyimlere dâhil etme olasılığı daha yüksektir, oysa işçi sınıfı ebeveynleri, kültürel olarak zenginleştirici faaliyetler ve deneyimler sağlamaktan kültürel olarak yoksunluk nedeniyle kısıtlanma eğilimindedir (Podesta, 2014,s 123-130).

Habitusun rolü, kültürel ve sosyal sermaye ile birlikte çalışmak olarak da görülmektedir (Hollingworth vd., 2011s, 347-360.). Araştırmalar, sosyal sermayenin olumlu sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal sermaye, ebeveynleri eğitimlerine dâhil olan çocukların akademik sonuçlarını etkiler, çocukların akademik başarıya ulaşma ve liseyi tamamlama olasılıkları daha yüksektir (Caldas ve Cornigans, 2015,s 137-156). Araştırma bulguları, yüksek gelirli veya avantajlı bir geçmişe sahip çocukların kaynaklara daha fazla erişebildiğini ve yalnızca onları toplumda ayrıcalıklı konumlara yerleştirecek seçimler yapma eğilimini değil, aynı zamanda onlara nihai olarak elde etmek için gereken kaynakları satın alma fırsatı da verdiğini göstermektedir. Bununla birlikte, düşük gelirli veya dezavantajlı geçmişe sahip çocuklar, kaynaklara erişimden ve onları toplumda ayrıcalıklı konumlara yerleştirecek seçimler yapma eğiliminden yoksundur (Engberg ve Allen, 2011,s, 786-807).

Bireyin hayatına yeni deneyimler kazandıran bir alan da eğitimin rolüdür (Harding vd., 2015,s60-66.; Lee ve Kramer, 2013, s18-35). Eğitim kazanımı, yani kişinin tamamladığı en yüksek eğitim düzeyi, kişinin bilgi ve becerilerini geliştirmenin bir yolu olduğu için beşeri sermaye ile eş tutulmaktadır (Harding vd., 2015,s, 60-66.). Araştırmalar, çocukların erken öğrenme deneyimleri sırasında beyin gelişimi ile daha sonraki akademik deneyimlerin kazanılması arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Podesta, 2014,s 123-130). Çocukların yaşamın ilk üç ila dört yılında öğrendikleri, daha sonraki öğrenme deneyimleri için temel oluşturur (Podesta, 2014,s, 123-130). Eğitim programları bireyin habitusunu yeniden şekillendirebilmektedir (Harding vd., 2015,s; 60-66. Lee ve Kramer, 2013,s 18-35).

4.3.3 Sosyal ve kültürel yeniden üretim

Sosyal ve kültürel yeniden üretim, kültürel sermayenin dağıtım yapısını temsil etmektedir. Kültürel sermaye, aileler ve okullar arasındaki ilişki aracılığıyla yeniden

üretilmektedir. Farklı sınıflardan ailelerin farklı düzeylerde kültürel sermayeleri ve kültürel yatırımları vardır ve bunlar da eğitim kurumlarında farklı şekilde ödüllendirilmektedir (Bourdieu, 1998,s 148-152). Eğitim sistemi, kültürel sermayenin dağıtım yapısını yeniden üreterek sosyal sınıflar arasındaki güç ilişkilerinin sembolik yapısını yeniden üretmektedir (Bourdieu, 1973,s 71-117).

Kültürel sermayenin aktarımı ve edinimi, ekonomik sermayeden o kadar gizli kabul edilir ki, Bourdieu (1986,s241–258) kültürel sermayeyi büyük ölçüde sembolik sermaye olarak işlev görmekte; sınıfların avantaja dönüştürmek zorunda olduğu kaynaklar kendi başına sermaye olarak kabul edilmemektedir. Sembolik sermaye toplumsal yeniden üretime katkıda bulunmaktadır; çünkü davranışlar ve kaynaklar, üst sınıfın ayrıcalıkları olarak değil, doğuştan gelen yetenek farklılıkları olarak görülmektedir. Meritokrasi kavramı, sosyal ilerlemede üst sınıf ayrıcalığı olan elitizm rolünü gizlerken, bu yetenek farklılıklarını ödüllendirmektedir. Sosyal ve kültürel yeniden üretim fikirleri, aynı zamanda, kapitalizm gibi ekonomik yapıların ayrıcalıklı üst sınıf eğilimleri ve habitusuna ilişkin bu statükoyu nasıl sürdürdüğünü de vurgulamaktadır (Tierney, 2002, s 588-606). Yeniden üretim, kültürel sermayenin dağıtım sistemini ve kültürel sermayenin sınıf hiyerarşilerini sürdürmedeki rolünü açıklamaktadır. Akademisyenler, sosyal ve kültürel yeniden üretimi göz ardı eden kültürel sermaye uygulamalarında kusur bulmaktadırlar. Yeniden üretimle birlikte, bahsi geçen belirleyiciler, teorinin kullanımında önemli hususlardır ve kültürel sermayenin var olmadığını ve durağan yollarla işlemediğini düşündürmektedir (Winkle-Wagner, 2010, s,1-144).

4.4 Kültürel Sermayenin Dönüşümü

Prieur, Rosenlund ve Skjott-Larsen (2008,s, 45-70) tarafından yapılan bir çalışmada, Pierre Bourdieu'nün 1984 yılında "Distinction" adlı kitabında betimlediği şekliyle kültürel sermayenin günümüzdeki önemi sorgulanmıştır. Argüman, Bourdieu'nün çerçevesinin, yüksek kültürel statünün oldukça saygı gördüğü Fransa'da bir zaman ve yerde ortaya çıktığı fikrini ileri sürmektedir. Prieur ve diğerleri (2008, s45-70), entelektüel faaliyetlere verilen ağırlığın özellikle Fransız kültürüne özgü bir şey olduğunu öne sürmektedir. Üst-orta sınıf Amerikalıların, kültürel zevkle çok az ilgisi olan sınıf sınırlarına nasıl karar verdikleri konusunda bir fark vardı. Bu, günümüzde kültürel sermayenin kavramsallaştırılma şeklindeki değişim göz önüne alındığında önemlidir.

İlginç bir şekilde, Bourdieu kültürel sermaye açıklamasına belirli kültürel zevkleri bağlasa da bu zevklerin evrensel bir standart olmadığını ve bugün çok saygı gördükleri yerlerde yarın geçmişte kalabileceklerini anlamış görünüyordu. Çerçevenin gelişimi sırasında, zaman zaten değişiyordu; entelektüel kültürün rolü azalıyordu. Bourdieu bu değişikliği tersine çevrilmiş züppelik olarak adlandırmıştır. Ancak Bourdieu, kültürel sermayenin farklı deneyimler arasında bağlantı kurma yeteneğine daha fazla değer vermiştir (Prieur vd., 2008,s, 45-70).

Gelişiminden bu yana, kültürel sermayeyi oluşturan özelliklere ilişkin çok sayıda söylem yapılmıştır (Winkle-Wagner vd., 2010, s,1-144). Bourdieu araştırmasında kültürel sermayenin ne yaptığı hakkında bahsetmekte ama kavramın herhangi bir tanımını yapmamaktadır (Prieur, Rosenlund ve Skjott-Larsen, 2008,s, 45-70). Lareau ve Weininger'e (2003s, 567–606) göre, Paul DiMaggio'nun çalışmalarıyla başlayan kültürel sermayenin yaygın olarak kabul edilen bir "baskın yorumu" vardır. DiMaggio'nun, Bourdieu'nün kültürel sermaye çerçevesine dayanan çalışması, kavramı ilerletmeye çalışmaktadır. Onun yorumu, kültürel sermayenin entelektüel faaliyet veya "yüksek statülü" kültür hakkında bilgi ve/veya bunlara katılım olduğu sonucunu çıkarmıştır. Entelektüel aktivite, bunlarla sınırlı olmamak üzere, müzeleri ziyaret etmeyi, oyunlara ve konserlere katılmayı, sanatı takdir etmeyi, zevk için okumayı vb. içermektedir (Kingston, 2001,s88-99; Kosutic, 2017s, 149-169.; Winkle-Wagner, 2010, s,1-144). Bu yorum, Bourdieu'nün somutlaşmış kültürel sermayesine gevşek bir şekilde bağlıdır. Bununla birlikte, bu yorum diğer bilim adamları tarafından geniş çapta benimsenmiştir. Kültürel sermayenin bu baskın yorumu, beceri ve yeteneklerin kültürel sermayeden ayrı ve farklı olduğunu da savunmaktadır. Bu yoruma göre, beceri ve yeteneklere verilen değer yoktur. Ancak, diğer araştırmalar (Lareau ve Weininger, 2003s, 567–606; WinkleWagner vd., 2010, s,1-144) bu yorumun çok sınırlayıcı olduğunu belirtmektedir.

Bourdieu, kültürel sermayeyi, belirli bir ortam veya "alana" dayalı olarak değer verilen ve ödüllendirilen belirli kültürel yeterlilikler, bilgi ve beceriler olarak işlevsizleştirmiştir (Winkle-Wagner, 2010, s,1-144). Sandoval-Lucero (2014,s 522-533), kültürel sermayenin kavramsallaştırmasını genişletmektedir. Ona göre kültürel sermaye, sosyal ağlara ve bağlantılara erişimi olan sosyal sermayeyi de içerebilir; gelecek için bir vizyon görmek anlamına gelen istek uyandıran sermaye; ortak ve bağlantılı bir geçmişe sahip

olan aile sermayesi ve kurumlarda başarılı bir şekilde nasıl gezinileceğini anlamak anlamına gelen gezinme sermayesidir (s. 525).

5. YÖNTEM

5.1 Araştırmanın Yöntemi

Tezin bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında izlenen teknikler ve kullanılan araçlarla ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu araştırmada hem nicel hem nitel boyutları içeren karma teknikler kullanılmıştır. Creswell (2008)'e göre; bir metodoloji olarak karma teknik, araştırma sürecinde nitel ve nicel tekniklerin birlikte kullanımını kapsayan bir yaklaşımdır. Anket, bu araştırma model çerçevesinde kullanılan iki önemli araçtan biridir. Tek bir paradigmanın cevaplayamadığı araştırma sorularını cevaplandırmak için karma yöntem araştırmaları kullanılmaktadır. Araştırmanın sadece anketle sınırlı kalmayıp, verilen cevapları hatta verilmeyen cevapları daha derinlemesine inerek irdelemek ve kadınların gerçek duygularını ve hislerini, açık uçlu sorularla, anlamak için, karma tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada, dünyanın gerçeklerinden hareketle göç ve kimlik oluşturma bağlamında meydana gelen olgunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmada nitel veriler "Göç ve Kimlik Oluşturma Çerçevesi" ile anlamaya çalışılacak olup bireylerin hedefleri, tutkular, endişeleri, korkuları, karşılaştığı sosyal olaylar ve bunlar karşısındaki tutumu, tepkileri ve bunların yaşamlarına etkileri, derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak araştırılmıştır.

Araştırmada nicel araştırma tekniklerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; bir araştırma evreninin eğilim, tutum veya görüşlerinin bu evrendeki bir örneklemle çalışarak nicel veya sayısal şekilde tanımlamaya olanak tanımaktadır. Bu tür araştırma tekniği, örneklemden evrene genelleme yapmak amacıyla veri toplamada mülakatları ve anketleri kullanmaktadır. (Karasar, 2012; 77) Bu çalışma kapsamında da veri ve bilgilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Hazırlanan ankette göçle gelen kişilerin neden göç ettikleri, karşılaştıkları zorluklarla ilgili algı ve tutumlarını öğrenmek amacıyla sorular yöneltilmiştir.

Odak grup görüşmelerin soruları göç öncesi, göç kararı / göç ve göç sonrası olmak üzere 3 ana başlıkta değerlendirilmiştir. Göç öncesi; aile içi ve sosyal tabakasının, rollerinin netleştirilmesi esas alınmıştır. Göç kararının sebepleri ve kim tarafından alındığı, göç kararını alırken nelerden etkilendiği, aile ve sosyal çevresinin etkileri, göç sürecinde yaşananlar gibi faktörlerin araştırılması yapılmıştır. Son olarak da göç sonrası değişen veya aynı kalan durumlar, göç ettiği topluma uyum süreci, aile içindeki rollerin etkileri ~~vb.~~ gibi konuların açığa çıkması hedeflenmiştir.

Çalışma ile ilgili anket soruları ve yüz yüze görüşme soruları hazırlanıp, 7 kişilik bir "Odak Grup" ile test edilmiştir. Türkiye'den göç eden yedi kadın ile bir araya gelip çalışma yapılmıştır. Bu pilot görüşmeden çıkan sonuçlarla beraber tüm sorular tekrar gözden geçirilmiştir.

5.2 Evren ve Örneklem

Çalışma, Toronto'ya göç eden kadınlarla, Toronto'ya aynı o göçmen kadınlar gibi göç edildiğinden, Toronto'da yapılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın evreni Toronto'ya göç etmiş kadınlardır. Örneklem grubu ise Toronto'da yaşayan, Türkiye'den göç eden kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmada örneklem tekniği olarak kolayda örneklem tekniği kullanılmıştır. Yapılan araştırmada nicel ve nitel teknikler uygulanırken, amaçsal örnekleme ve kartopu tekniği, rastgele seçilen katılımcılar üzerinden gerçekleştirilmekte ve ulaşılabilirliği kolay olan katılımcılar ile gerçekleştirilen bir tekniktir (Karasar, 2014; 75). Bu yönüyle, araştırmacının ulaşılabilirlik şeklinde yaptığı sıralamaya göre nicelde 422 kadınla anket ve nitelde toplam 47 kadınla, odak grup görüşmesi olarak 5 ayrı görüşme ile veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Toronto, son yıllarda dünyanın her yerinden olduğu gibi Türkiye'den de yoğun bir biçimde göç almaktadır. Gerek yabancı dil eğitimi gerekse orta ve yükseköğrenim için aileler, çocuklarıyla birlikte Kanada'ya göç etmektedirler.(TÜİK, 2018) Bu ailelerin sosyo-ekonomik durumu farklılık göstermekle birlikte kahir ekseriyette orta sınıfa mensup oldukları gözlenmektedir. .(TÜİK, 2018) Toronto'ya göç eden ailelerin kültürel farklılıkları bulunmakla birlikte kadınların çocuklarının eğitimlerindeki amaçları hususunda homojen bir tutumda bulundukları göze çarpmaktadır. Çalışmada bu farklılıklar göz önünde bulundurulmuş olup, görüşmeler bu çerçevede

gerçekleştirilmiştir. Toronto, hemen hemen her büyük şehirde olduğu gibi, bölgeleri farklılık göstermektedir. Özellikle şehir merkezi (Downtown), iş yerleri ve lüks rezidanslardan kurulu olmakla beraber, Ontario gölü çevresi ve bazı lüks pahalı semtler yüksek gelir grubu ailelere, şehir merkezinin biraz daha dışında ve göle nispeten daha uzak yerler ama toplu taşımanın, özellikle metro ve tramvayın hizmetinin olduğu yerler, daha çok orta gelir grubu aileler için uygundur.

5.3 Verilerin Toplanması

Toronto'da bulunan özellikle üyelerinin tamamının, Türkiye'den göç eden kadınlardan oluştuğu "Kitap Kulüpleri", "Sinema Kulüpleri" gibi organizasyonlara katılınmış, hatta oralarda gönüllü olarak görevler alınmıştır. Bu katılımlarda kadın göçmenler, yakından tanıma, sosyal hayatlarını yakından inceleme fırsatları yakalanmış, aynı zamanda yüz yüze görüşme ve anket araştırmaları yapılmıştır. Yine kadınların kurduğu, "Gökkuşağı" ve "Göçmen Anneler", "Aktif" Facebook kadın gruplarının yöneticileri ile bir araya gelinmiştir. Çok değerli katılımlar sağlanmıştır. Yöneticiler vasıtasıyla çok sayıda kadına ulaşılmış olup, gözlem yapma şansı da doğmuştur. "Turkish Society" adı altında kurulan, Türkleri bir arada tutmayı hedefleyen, özellikle milli bayramlarda, kutlamalar, anma törenleri yapan başka bir sivil toplum örgütünün kadın olan yöneticileri ile tanışılmıştır. Gerçekleşen hemen hemen tüm aktivitelere (23 Nisan, 29 Ekim, 10 Kasım, 8 Mart gibi) anma törenlerine ve kutlamalara katılım sağlanmıştır. Ayrıca katılımcılara ulaşılması adına, TC. Toronto konsolosluğunun da görüş ve fikirlerine başvurulmuştur. Bununla birlikte "Statistics Canada"ya ulaşılmış ve özellikle göç ile ilgili istatistiksel bilgiler konusunda bilgiler alınmıştır. "Statistics Canada"da nüfus sayımları belirli yıllarda yapılmakta olup hem cinsiyet hem etnik köken gibi çok detaylı çalışmalar mevcuttur. Ayrıca Toronto Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden emekli olan, uzun süredir Toronto'da yaşayan Türk Profesör bir göçmen kadınla da bir görüşme yapılmıştır.

Araştırma verilerinin toplanması, nitel araştırma tekniklerinden odak görüşmeleri ve nicel veri toplama tekniklerinden anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamına odak grup görüşmesine alınan kadınlar, araştırmacının ulaşılabilirlik şeklinde yaptığı sıralamaya göre yapılmıştır. Merkezdeki ailelerden başlanarak diğer semtlere gidilmiştir. Odak grup görüşmeleri, araştırmacı tarafından yüz yüze yapılmıştır. Odak grup görüşmeleri yapılmadan önce kadınlarla görüşme, çalışma ve araştırmacı hakkında

bilgi verilip gerekli açıklamalar yapılmıştır. Araştırmanın amacı da belirtildikten sonra görüşmelerde isim ve soy isim gibi özel bilgiler yazmadan soruları-maddeleri cevaplamaları istenmiştir. Odak grup görüşmeleri yaklaşık olarak 45- 75 dakika sürmüştür. Anket tekniği kullanılarak yapılan nicel teknik ise gruplar halinde, toplantılarda, özel günlerin başlangıcı veya bitişlerinde, özel toplanma yerlerinde yapılmış olup aynı şekilde öncesinde anket, çalışma ve araştırmacı hakkında bilgi verilip, isim soy isim gibi bilgiler kullanılmadan yapılmıştır. Anketin uygulanması ise yaklaşık 15- 20 dakika sürmüştür.

Bu çalışma COVID19'un hemen öncesi yapılan, hatta bir kısmı o döneme denk gelen bir araştırmadır. Covid 19 süreci, Türkiye'de olduğu gibi Toronto'da da zor bir süreç olarak geçmiştir. Kapanmalar, sokağa çıkamama durumları, çalışmanın en zor kısmı olmuştur.

5.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel teknik için anket, nitel teknik için görüşme soruları kullanılmıştır. Anket içerisinde, demografik bilgiler, göç etmeden önceki duruma ilişkin görüşlerin elde edilmesi için yöneltilen sorular ve göç sonrası yaşama dair konuların irdelenmesi adına yöneltilen sorular bulunmaktadır. Odak grup çalışmasında ise göç öncesi, göç sırasında ve göç sonrası oluşan durumlar değerlendirilmiştir.

5.5 Verilerin Analizi

Araştırmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu grafiksel olarak değerlendirilmiş olup, sorular ve verilen cevaplar o gruplar altında değerlendirilmiştir.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

6.1 Nicel ve Nitel Araştırmaya Ait Bulgular ve Odak Grup Çalışmasının Bulguları

Anketlerde ve odak grup görüşmelerinde, özellikle göç öncesi durum, göçe karar vermeye sebep olan durumlar, göç esnasında yaşanan süreç ve göç sonrasında yaşanan uyum ve uyum gibi konular gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır.

6.1.1 Katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler

Araştırma kapsamında uygulanan ankette, katılımcılara yönelik tanımlayıcı bilgilere ulaşılması adına sorular yöneltilmiştir. İlgili sorulara verilen cevaplar aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans	**Yüzde**
Statü	Vatandaş	201	47,6
	Kalıcı Oturma İzni	188	44,5
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	6,9
	Öğrenci	4	0,9
	Toplam	422	100,0
Yaş	30-40 yaş	151	35,8
	41-50 yaş	178	42,2
	51-60 yaş	89	21,1
	61 yaş ve üzeri	4	0,9
	Toplam	422	100,0
Medeni Durum	Bekâr	12	2,8
	Evli	261	61,8
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	125	29,6
	2.Evlilik	24	5,7
	Toplam	422	100,0
Evlilik Süresi	0-5 yıl	9	2,1
	6-10 yıl	46	10,9
	11-15 yıl	131	31,0
	16-20 yıl	54	12,8
	21 yıl ve üzeri	142	33,6
	Toplam	382	90,5
Eğitim Düzeyi	Lise	29	6,9
	Üniversite	283	67,1
	Yüksek Lisans	61	14,5

	Doktora	4	0,9
	Toplam	377	89,3
	0-5 yıl	94	22,3
	6-10 yıl	102	24,2
	11-15 yıl	165	39,1
	16-20 yıl	37	8,8
	21 yıl ve üzeri	16	3,8
	Toplam	414	98,1
Evli iseniz Eş ile Tanışılıp Evlenilen Yer	Türkiye	366	86,7
	Kanada	4	0,9
	Toplam	370	87,7
Evli iseniz Eşinizle Birlikte Yaşama Durumu	Beraber yaşıyoruz	168	39,8
	Türkiye'de yaşıyor	174	41,2
	Kanada'da yaşıyor	20	4,7
	Toplam	362	85,8
Evli iseniz Eşinizin Statüsü	Vatandaş	140	33,2
	Kalıcı Oturma İzni	193	45,7
	Geçici Oturma İzni	21	5,0
	Öğrenci	8	1,9
	Toplam	362	85,8
Evli iseniz veya Boşanmışsanız Eski Eşinizin Eğitim Durumu	Lise	50	11,8
	Üniversite	281	66,6
	Yüksek Lisans	67	15,9
	Doktora	4	0,9
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	1,9
	Toplam	410	97,2
Göçe Göre İlk Eşten Ayrılma Zamanı	Önce	4	0,9
	Sonra	16	3,8
	Toplam	20	4,7
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	Yok	16	3,8
	1 çocuk	197	46,7
	2 çocuk	172	40,8
	3 çocuk ve üzeri	29	6,9
	Toplam	414	98,1
Varsa Çocukların Doğduğu Yer	Türkiye	295	69,9
	Kanada	95	22,5
	Toplam	390	92,4

*Anketteki bazı sorulara cevap verilmediği için o cevapların toplamı 422'den az çıkmıştır.

Araştırma kapsamında %48'i vatandaş, %44'ü kalıcı oturma izni, %7'si geçici oturma ve çalışma izni, %1'i öğrenci statüsüne sahip olan Türkiye'den göç eden 422 katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların %36'sı 30-40 yaş, %42'si 41-50 yaş, %21'i 51-60 yaş, %1'i 61 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %3'ü bekâr, %61'i evli, %30'u boşanmış, dul veya eşinden ayrı, %6'sının ise ikinci evliliğidir. Katılımcıların %2'si 0-5 yıl, %11'i 6-10 yıl,

%31'i 11-15 yıl, %13'ü 16-20 yıl, %34'ü 21 yıl ve üzerinde evlilik süresine sahiptir. Katılımcıların %7'si lise, %67'si lisans, %15'i yüksek lisans, %1'i doktora eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların %22'si 0-5 yıl, %24'ü 6-10 yıl, %39'u 11-15 yıl, %9'u 16-20 yıl, %4'ü 21 yıl ve üzerinde Kanada'da yaşama süresine sahiptir. Katılımcıların %87'si Türkiye'de, %1'i Kanada'da eşi ile tanışıp evlenmiştir. Katılımcıların %41'inin eşi Türkiye'de, %5'inin eşi Kanada'da yaşamaktadır. %40'ı ise eşi ile birlikte yaşamaktadır. Katılımcılardan %33'ünün eşi vatandaş, %46'sının eşi kalıcı oturma izni, %5'inin eşi geçici oturma izni, %2'sinin eşi öğrenci statüsündedir. Katılımcılardan %12'sinin eşi veya eski eşi lise, %67'sinin eşi veya eski eşi lisans, %16'sının eşi veya eski eşi yüksek lisans, %1'inin eşi veya eski eşi doktora eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların %1'i göç etmeden önce, %4'ü ise göçten sonra ilk eşinden ayrılmıştır. Katılımcıların %47'si tek çocuğa, %41'i iki çocuğa, %7'si üç veya üzerinde çocuk sayısına sahiptir. Katılımcıların %70'inin çocuğu Türkiye'de, %22'sinin çocuğu Kanada'da doğmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Göçten Önceki Durumlarının İncelenmesi

		Frekans	**Yüzde**
Göçten Önce Yapılan İş	Memur	25	5,9
	Özel Sektör Çalışanı	304	72
	Kendi İşinin Sahibi ya da Aile İşinde Çalışıyor	84	19,9
	Öğrenci	5	1,2
	Emekli, Çalışmıyor	4	0,9
	Toplam	422	100
Göçten Önce Eşin İşi	Memur	17	4
	Özel Sektör Çalışanı	313	74,2
	Kendi İşinin Sahibi ya da Aile İşinde Çalışıyor	72	17,1
	Toplam	402	95,3
Göçten Önce Oturulan Ev	Kendi Mülkü	172	40,8
	Başkasına Ait Ancak Kira Ödemiyor	63	14,9
	Lojman	9	2,1
	Kira	178	42,2
	Toplam	422	100
Göçten Önce Kira Veya Kredi Miktarı	500 TL'den az	5	1,2
	500-999 TL	4	0,9
	1000-1499 TL	77	18,2

	1500-1999 TL	27	6,4
	2000-2999 TL	54	12,8
	3000-3999 TL	24	5,7
	Toplam	191	45,3
Göçten Önce Ailenin Aylık Harcama Miktarı	5000-6999 TL	103	24,4
	7000-8999 TL	132	31,3
	9000-10999 TL	75	17,8
	11000-12999 TL	8	1,9
	13000-14999 TL	44	10,4
	15000-16999 TL	36	8,5
	17000-18999 TL	8	1,9
	19000-20999 TL	8	1,9
	21000-21999 TL	4	0,9
	Toplam	418	99,1
Göçten Önce Oturulan Yer	Ankara	33	7,8
	İstanbul	358	84,8
	Bolu	8	1,9
	İzmir	13	3,1
	Adana	6	1,4
	Muğla	4	0,9
	Toplam	422	100
Göçten Önce Evde Yaşayan Kişi Sayısı	1	8	1,9
	2	105	24,9
	3	143	33,9
	4	142	33,6
	5	24	5,7
	Toplam	422	100
Göçten Önce Evcil Hayvana Sahip Olma Durumu	Var	21	5
	Yok	397	94,1
	Toplam	418	99,1

*Anketteki bazı sorulara cevap verilmediği için o cevapların toplamı 422'den az çıkmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan katılımcılardan alınan yanıtlara göre; göçten önce %6'sının memur, %72'sinin özel sektör çalışanı, %20'sinin kendi işinde ya da aile işinde çalıştığı, %1'inin öğrenci, %1'inin ise emekli ya da çalışmamakta olduğu görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %5'inin eşinin memur, %74'ünün eşinin özel sektör çalışanı, %17'sinin eşinin kendi işinde ya da ailesinin işinde çalıştığı

görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %41'inin kendi mülkünde, %15'inin başkasının mülkünde kira ödemeden oturduğu, %2'sinin lojmanda, %42'sinin kirada oturduğu görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %1'inin 500 TL'den az, %1'inin 500-999 TL, %18'inin 1000-1499 TL, %6'sının 1500-1999 TL, %13'ününün 2000-2999 TL, %6'sının 3000-3999 TL kira veya kredi miktarı ödediği görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %8'inin Ankara'da, %85'inin İstanbul'da, %2'sinin Bolu'da, %3'ünün İzmir'de, %1'inin Adana'da, %1'inin Muğla'da oturduğu görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %1,9'u göçten önce evde tek kişi, %24,9'u iki kişi, %34'ü üç kişi, %34'ü 4 kişi, %6'sı ise 5 kişi olarak yaşadığı görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten önce katılımcıların %5'inin evcil hayvana sahip olduğu, %94'ünün ise evcil hayvana sahip olmadığı görülmektedir.

Odak grupta yer alan katılımcıların göçten önce büyük çoğunluğu olan 39 kişi özel sektör, 6 kişi kendi veya ailesinin işinde, 3 kişinin ev hanımı ve geri kalan 1 kişinin ise memur olduğu, hemen hemen aynı oranda eşlerinin dağılımının olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların yarısı göçten önce kendi veya ailesinin evinde, yarısının da kiracı olarak ikamet ettiği görülmüştür. Katılımcıların sadece birinin 3 büyük il dışından (İstanbul, Ankara ve İzmir) göç ettiği bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Göçten Sonraki Durumlarının İncelenmesi

		Frekans	**Yüzde**
Göçten Sonra İş	Memur	21	5,0
	Özel Sektör Çalışanı	54	12,8
	Kendi İşinin Sahibi ya da Aile İşinde Çalışıyor	107	25,4
	İşsiz	29	6,9
	Öğrenci	24	5,7
	Emekli, Çalışmıyor	4	0,9
	Part Time	103	24,4
	Çalışmıyor, Türkiye'den Eşinden Destek Alıyor	71	16,8
	Çalışmıyor, Türkiye'den Anne Babasından Destek Alıyor	5	1,2
	Çalışmıyor, Türkiye'deki Yatırımlarından Destek Alıyor	4	0,9
	Toplam	422	100,0
Göçten Sonra Eşin İşi	İşçi	4	0,9
	Memur	9	2,1
	Özel Sektör Çalışanı	166	39,3

	Kendi İşinin Sahibi ya da Aile İşinde Çalışıyor	195	46,2
	Öğrenci	4	0,9
	Part Time	12	2,8
	Toplam	390	92,4
Göçten Sonra Oturulan Ev	Kendi Mülkü	20	4,7
	Lojman	16	3,8
	Kira	56	13,3
	Banka Kredisi	330	78,2
	Toplam	422	100,0
Göçten Sonra Kira veya Kredi Bedeli (Kanada Doları)	500-999	98	23,2
	1000-1499	147	34,8
	1500-1999	45	10,7
	2000-2999	68	16,1
	3000-3999	48	11,4
	Toplam	406	96,2
Göçten Sonra Ailenin Ortalama Harcama Miktarı (Kanada Doları)	1000-1999	8	1,9
	2000-2999	89	21,1
	3000-3999	140	33,2
	4000-4999	53	12,6
	5000-5999	52	12,3
	6000-6999	52	12,3
	7000-7999	20	4,7
	8000-8999	8	1,9
	Toplam	422	100,0
Göçten Sonra Evde Yaşayan Kişi Sayısı	1	12	2,8
	2	98	23,2
	3	229	54,3
	4	79	18,7
	5	4	0,9
	Toplam	422	100,0
Göçten Sonra Evcil Hayvana Sahip Olma Durumu	Var	119	28,2
	Yok	303	71,8
	Toplam	422	100,0
Çocuklarla Yaşama Durumu	Beraber	398	94,3
	Toplam	422	100,0

*Anketteki bazı sorulara cevap verilmediği için o cevapların toplamı 422'den az çıkmıştır.

Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %5'inin memur, %13'ünün özel sektör çalışanı, %25'inin kendisinin veya ailesinin işinde çalıştığı, %7'sinin işsiz, %6'sının öğrenci, %1'inin emekli ya da çalışmadığı, %24'ünün part time çalıştığı, %17'sinin çalışmayıp Türkiye'deki eşinden destek aldığı, %1'inin çalışmayıp Türkiye'deki anne ve babasından destek aldığı, %1'inin çalışmayıp Türkiye'deki yatırımlarından destek aldığı

görülmektedir. Göçten sonra katılımcıların %1'inin eşinin işçi, %2'sinin eşinin özel sektör çalışanı, %46'sının eşinin kendi ve ailesinin işinde çalıştığı, %1'inin eşinin öğrenci, %3'ünün eşinin part time çalıştığı görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %5'i kendi mülkünde, %4'ü lojmanda, %13'ü kirada, %78'i ise uzun vadeli ev kredisi ile edindikleri mülklerinde oturduğu görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %23'ü 500-999, %35'i 1000-1499, %11'i 1500-1999, %16'sı 2000-2999, %11'i 3000-3999 dolar kira veya uzun vadeli ev kredisi bedeli ödediği görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %2'si 1000-1999, %21'i 2000-2999, %33'ü 3000-3999, %13'ü 4000-4999, %12'si 5000-5999, %12'si 6000-6999, %5'i 7000-7999, %2'si 8000-8999 dolar aile ortalama harcama miktarına sahip olduğu görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %3'ü tek kişi, %23'ü iki kişi, %54'ü üç kişi, %18'i 4 kişi, %1'i 5 kişi olarak evde yaşadığı görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların %28'inin evcil hayvana sahip olduğu, %72'sinin ise evcil hayvana sahip olmadığı görülmektedir. Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların tamamının çocukları ile birlikte yaşadığı görülmektedir. Çocuklarından ayrı yaşayan katılımcıya rastlanmamıştır.

Odak grupta görüşmelerinde göç ettikten sonra 40 kadının çalışmadığı veya yarı zamanlı çalıştığı, geri kalan 7 kişiden 4'ünün kendi işi, 3'ünün de Özel ve Kamuda çalıştığı görülmüştür. Kanada'ya göç ettikten sonra 42 kadının krediyle ev aldığı, geri kalan 5 kişinin evinin kira olduğu, Türkiye'de yaşayan eşlerinin yılda en az 1, en fazla da 3 kere Kanada'ya geldiklerini, kendilerinin de yılda 1 kez Türkiye'ye gittikleri görülmüştür.

Tablo 4. Katılımcıların Göçten Sonra Oturdukları Yere Ait Dağılımların İncelenmesi

Oturulan Yer	**Yüzde**
North York	4,5
Mississauga	5,5
Oakville	6,9
Brampton	4,0
Kitchener	4,0
Toronto	69.0

Alınan yanıtlara göre göçten sonra katılımcıların, %69'u Toronto, %7'sinin Oakville, %5'inin Missisauga, %5'inin North York, %4'ünün Brampton, %4'ünün Kitchener'de

yaşadığı görülmektedir. Diğer yerlerde yaşayan %6'lık katılımcılar ise daha küçük yüzdeler halinde dağılmış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada göç etme isteğini gerçeklendirmek adına Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. (*0,05 düzeyinde, **0,01 düzeyinde anlamlı)

Aşağıdaki tablolar yorumlarıyla birlikte sunulmuştur. Bu analizlerde göç ile ülkesine bağımlılık temel değişken olarak alınmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkisi

		Türkiye'ye Bağlılık	Göç Edilen Ülkeye Uyum	Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi
Türkiye'ye Bağlılık	r	1	,357**	-,452**	,160**	,023
	p		**<0,001**	**<0,001**	**,001**	,646
Göç Edilen Ülkeye Uyum	r		1	,147**	,737**	,114*
	p			**,002**	**<0,001**	**,020**
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	r			1	,102*	,367**
	p				**,036**	**<0,001**
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	r				1	-,029
	p					,557
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	r					1
	p					

**0,05 düzeyinde, **0,01 düzeyinde anlamlı, Pearson Korelasyon Analizi*

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ile göç ettikleri ülkeye uyum düzeyleri arasında aynı yönlü orta derecede (r=0,357) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç ettikleri ülkeye uyum düzeyleri arttıkça, Türkiye'ye olan bağlılık düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ile göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri arasında ters yönlü orta derecede (r=-0,452) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri arttıkça Türkiye'ye bağlılık düzeyleri azalmaktadır.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ile göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arasında aynı yönlü ve zayıf (r=0,160) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arttıkça Türkiye'ye bağlılık düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ile çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri arasında ilişki yoktur. (p>0,05)

Katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ile göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri arasında aynı yönlü ve zayıf (r=0,147) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri arttıkça göç ettikleri ülkeye uyum düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ile göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arasında aynı yönlü ve güçlü (r=0,737) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arttıkça göç ettikleri ülkeye uyum düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ile çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri arasında aynı yönlü ve zayıf (r=0,114) ilişki mevcuttur. Çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri arttıkça, katılımcıların göç ettikleri ülkeye uyum düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri ile göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arasında aynı yönlü ve zayıf (r=0,102) ilişki mevcuttur. Katılımcıların göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri arttıkça göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri ile çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri arasında aynı yönlü ve orta (r=0,367) ilişki mevcuttur. Atılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri arttıkça çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri de artmaktadır.

Katılımcıların göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri ile çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri arasında ilişki yoktur. (p>0,05)

Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 6. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Statüye Göre İncelenmesi

	Statü	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Vatandaş	201	2,30	0,49	0,067	
	Kalıcı Oturma İzni	188	2,40	0,35		
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	2,43	0,31		
	Öğrenci	4	2,56	0,00		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Vatandaş	201	2,09	0,41	**<0,001**	Kalıcı oturma izni, Öğrenci > Vatandaş
	Kalıcı Oturma İzni	188	2,44	0,44		
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	2,25	0,28		
	Öğrenci	4	2,45	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Vatandaş	201	1,81	0,51	**0,002**	Vatandaş, Kalıcı oturma izni, Öğrenci > Geçici oturma ve çalışma izni
	Kalıcı Oturma İzni	188	1,74	0,43		
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	1,50	0,29		
	Öğrenci	4	2,19	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Vatandaş	201	2,02	0,49	**<0,001**	Kalıcı oturma izni > Vatandaş, Geçici oturma ve çalışma izni
	Kalıcı Oturma İzni	188	2,30	0,47		
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	2,05	0,36		
	Öğrenci	4	2,17	0,00		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Vatandaş	201	1,32	0,50	**<0,001**	Vatandaş, Kalıcı oturma izni < Öğrenci, Geçici oturma ve çalışma izni
	Kalıcı Oturma İzni	188	1,38	0,55		
	Geçici Oturma ve Çalışma İzni	29	1,69	0,89		
	Öğrenci	4	2,25	0,00		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri statülerine göre farklılık göstermektedir. (p<0,05)

Kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların veya öğrenci olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyum düzeyleri vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Vatandaşlığa sahip olan, kalıcı oturma iznine sahip olan veya öğrenci olan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri geçici oturma ve çalışma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri vatandaşlığa sahip olan katılımcılara veya geçici oturma veya çalışma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Öğrenci olan veya geçici oturma ve çalışma iznine sahip olan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri vatandaşlığa veya kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise statülerine göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo 7. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Yaşa Göre İncelenmesi

	Yaş	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	30-40 yaş	151	2,42	0,37	0,101	
	41-50 yaş	178	2,33	0,41		
	51-60 yaş	89	2,32	0,50		
	61 yaş ve üzeri	4	2,06	0,00		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	30-40 yaş	151	2,40	0,43	**<0,001**	30-40 yaş > 41-50 yaş > 51-60 yaş; 61+ yaş > 51-60 yaş
	41-50 yaş	178	2,26	0,42		
	51-60 yaş	89	2,03	0,45		
	61 yaş ve üzeri	4	2,31	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	30-40 yaş	151	1,83	0,51	**0,016**	61+ yaş > 30-40 yaş, 41-50 yaş, 51-60 yaş; 30-40 yaş > 51-60 yaş
	41-50 yaş	178	1,74	0,43		
	51-60 yaş	89	1,65	0,46		
	61 yaş ve üzeri	4	2,06	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	30-40 yaş	151	2,24	0,44	**0,001**	30-40 yaş > 51-60 yaş > 61+ yaş
	41-50 yaş	178	2,13	0,51		
	51-60 yaş	89	2,01	0,51		
	61 yaş ve üzeri	4	2,67	0,00		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	30-40 yaş	151	1,60	0,72	**<0,001**	61+ yaş > 30-40 yaş, 41-50 yaş, 51-60 yaş; 30-40 yaş > 41-50 yaş, 51-60 yaş
	41-50 yaş	178	1,27	0,43		
	51-60 yaş	89	1,19	0,30		
	61 yaş ve üzeri	4	2,50	0,00		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri yaşlarına göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 41-50 veya 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 41-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 61+ yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri daha yüksektir.

61+ yaş grubunda olan katılımcıların 30-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 veya 61+ yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 51-60 yaş aralığında olan katılımcıların 61+ yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

61+ yaş grubundaki katılımcıların çocuklarının 30-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan katılımcıların çocuklarına kıyasla; 30-40 yaş aralığındaki katılımcıların çocuklarının ise 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise yaşlarına göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo 8. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesi

	Medeni Durum	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Bekar	12	2,75	0,14	**0,001**	Bekar, 2.Evlilik > Evli, Boşanmış, Dul, Eşinden ayrı yaşıyor
	Evli	261	2,32	0,42		
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	125	2,34	0,40		
	2.Evlilik	24	2,66	0,40		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Bekar	151	2,34	0,22	0,186	
	Evli	178	2,29	0,46		
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	89	2,23	0,46		
	2.Evlilik	4	2,10	0,32		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Bekar	151	2,31	0,47	**0,001**	Bekar> Evli, Boşanmış, Dul, Eşinden ayrı yaşıyor, 2.Evlilik; Evli > 2.Evlilik
	Evli	178	1,78	0,49		
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	89	1,72	0,40		
	2.Evlilik	4	1,47	0,16		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Bekar	151	1,92	0,33	0,099	
	Evli	178	2,15	0,48		
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	89	2,19	0,53		
	2.Evlilik	4	1,99	0,46		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Bekar	151	3,00	0,00	**<0,001**	Bekar> Evli, Boşanmış, Dul, Eşinden ayrı yaşıyor, 2.Evlilik; Evli > Boşanmış, Dul, Eşinden ayrı yaşıyor
	Evli	178	1,41	0,57		
	Boşanmış, Dul, Eşinden Ayrı	89	1,23	0,43		
	2.Evlilik	4	1,21	0,37		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir. (p<0,05)

Bekar veya 2.evliliği olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri evli, boşanmış, dul veya eşinden ayrı yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Bekar olan katılımcıların evli, boşanmış, dul, eşinden ayrı yaşayan veya 2.evliliği olan katılımcılara kıyasla; evli olan katılımcıların 2.evliliği olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Bekar olan katılımcıların çocuklarının evli, boşanmış, dul, eşinden ayrı yaşayan veya 2.evliliği olan katılımcıların çocuklarına kıyasla; evli olan katılımcıların çocuklarının boşanmış, dul veya eşinden ayrı yaşayan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ve göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri ise medeni durumlarına göre farklılık göstermemektedir. (p>0,05)

Tablo 9. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Lise	29	1,89	0,54	**<0,001**	Üniversite, Yüksek Lisans, Doktora > Lise; Yüksek Lisans > Üniversite
	Üniversite	283	2,34	0,40		
	Yüksek Lisans	61	2,47	0,30		
	Doktora	4	2,38	0,00		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Lise	29	2,13	0,70	**<0,001**	Doktora > Lise, Üniversite, Yüksek Lisans; Üniversite > Yüksek Lisans
	Üniversite	283	2,29	0,45		
	Yüksek Lisans	61	2,05	0,40		
	Doktora	4	2,72	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Lise	29	1,89	0,73	**<0,001**	Doktora > Lise, Üniversite, Yüksek Lisans
	Üniversite	283	1,74	0,41		
	Yüksek Lisans	61	1,66	0,52		
	Doktora	4	2,63	0,00		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Lise	29	2,00	0,73	**<0,001**	Üniversite > Yüksek Lisans, Doktora
	Üniversite	283	2,19	0,46		
	Yüksek Lisans	61	1,91	0,55		
	Doktora	4	2,08	0,00		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Lise	29	1,25	0,33	**<0,001**	Doktora > Lise, Üniversite, Yüksek Lisans
	Üniversite	283	1,41	0,56		
	Yüksek Lisans	61	1,28	0,53		
	Doktora	4	3,00	0,00		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık, göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri eğitim düzeylerine göre farklılık göstermektedir. (p<0,05)

Üniversite, yüksek lisans veya doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla Türkiye'ye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise, üniversite veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri daha yüksektir.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise, üniversite veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların yüksek lisans veya doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarının lise, üniversite veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 10. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Kanada'da Yaşama Süresine Göre İncelenmesi

	Kanada'da Yaşama Süresi	n	Ort.	Ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	0-5 yıl	94	2,26	0,41	0,059	
	6-10 yıl	102	2,40	0,28		
	11-15 yıl	165	2,36	0,49		
	16-20 yıl	37	2,34	0,44		
	21 yıl ve üzeri	16	2,53	0,27		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	0-5 yıl	94	2,30	0,53	**0,004**	6-10 yıl > 16-20 yıl
	6-10 yıl	102	2,35	0,47		
	11-15 yıl	165	2,22	0,38		
	16-20 yıl	37	2,04	0,42		
	21 yıl ve üzeri	16	2,16	0,47		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	0-5 yıl	94	1,90	0,51	**0,003**	0-5 yıl > 16-20 yıl
	6-10 yıl	102	1,66	0,35		
	11-15 yıl	165	1,75	0,48		
	16-20 yıl	37	1,70	0,51		
	21 yıl ve üzeri	16	1,59	0,28		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	0-5 yıl	94	2,07	0,46	0,150	
	6-10 yıl	102	2,23	0,51		
	11-15 yıl	165	2,13	0,50		
	16-20 yıl	37	2,21	0,48		
	21 yıl ve üzeri	16	2,04	0,56		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	0-5 yıl	94	1,60	0,68	**<0,001**	0-5 yıl, 6-10 yıl > 11-15 yıl, 16-20 yıl
	6-10 yıl	102	1,48	0,58		
	11-15 yıl	165	1,17	0,33		
	16-20 yıl	37	1,14	0,17		
	21 yıl ve üzeri	16	1,31	0,42		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri Kanada'da yaşama sürelerine göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

6-10 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri 16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

0-5 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri 16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

0-5 yıl veya 6-10 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri 15-20 yıl veya16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık ve göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri ise Kanada'da yaşama sürelerine göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo 11. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eş ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre İncelenmesi

	Evli iseniz Eşinizle Birlikte Yaşama Durumu	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Beraber yaşıyoruz	168	2,36	0,41	**<0,001**	Kanada > Beraber, Türkiye
	Türkiye'de yaşıyor	174	2,33	0,37		
	Kanada'da yaşıyor	20	2,80	0,27		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Beraber yaşıyoruz	168	2,25	0,45	0,364	
	Türkiye'de yaşıyor	174	2,31	0,44		
	Kanada'da yaşıyor	20	2,35	0,21		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Beraber yaşıyoruz	168	1,74	0,53	0,106	
	Türkiye'de yaşıyor	174	1,73	0,39		
	Kanada'da yaşıyor	20	1,51	0,11		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Beraber yaşıyoruz	168	2,06	0,43	**<0,001**	Türkiye > Kanada > Beraber
	Türkiye'de yaşıyor	174	2,33	0,53		
	Kanada'da yaşıyor	20	2,20	0,14		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Beraber yaşıyoruz	168	1,42	0,61	**0,007**	Beraber, Türkiye > Kanada
	Türkiye'de yaşıyor	174	1,29	0,45		
	Kanada'da yaşıyor	20	1,10	0,13		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri eş ile birlikte yaşama durumuna göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

Eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri eşi Türkiye'de yaşayan ya da eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Eşi Türkiye'de yaşayan katılımcıların eşi Kanada'da yaşayan veya eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla; Eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların ise eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eşi ile birlikte yaşayan yada eşi Türkiye'de yaşayan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeylerine kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ile göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri eşleri ile birlikte yaşama durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 12. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eşin Statüsüne Göre İncelenmesi

	Evli iseniz Eşinizin Statüsü	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Vatandaş	140	2,34	0,48	0,454	
	Kalıcı Oturma İzni	193	2,40	0,34		
	Geçici Oturma İzni	21	2,42	0,29		
	Öğrenci	8	2,35	0,22		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Vatandaş	140	2,14	0,39	**<0,001**	Kalıcı oturma izni > Vatandaş
	Kalıcı Oturma İzni	193	2,42	0,45		
	Geçici Oturma İzni	21	2,23	0,26		
	Öğrenci	8	2,21	0,26		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Vatandaş	140	1,80	0,52	**<0,001**	Öğrenci, Vatandaş, Kalıcı oturma izni > Geçici oturma izni; Öğrenci > Kalıcı oturma izni
	Kalıcı Oturma İzni	193	1,70	0,40		
	Geçici Oturma İzni	21	1,37	0,22		
	Öğrenci	8	1,99	0,21		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Vatandaş	140	2,05	0,46	**<0,001**	Kalıcı oturma izni > Geçici oturma izni, Öğrenci, Vatandaş ; Öğrenci > Vatandaş
	Kalıcı Oturma İzni	193	2,29	0,47		
	Geçici Oturma İzni	21	1,97	0,40		
	Öğrenci	8	2,17	0,00		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Vatandaş	140	1,32	0,48	**<0,001**	Öğrenci > Vatandaş, Kalıcı oturma izni, Geçici oturma izni
	Kalıcı Oturma İzni	193	1,34	0,52		
	Geçici Oturma İzni	21	1,19	0,40		
	Öğrenci	8	2,63	0,40		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri eşin statüsüne göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

Eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların eşi vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri daha yüksektir.

Eşi öğrenci olan, vatandaşlığa sahip olan veya kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların eşi geçici oturma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla; eşi öğrenci olan katılımcıların eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların eşi geçici oturma iznine sahip olan, öğrenci olan veya vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla; eşi öğrenci olan katılımcıların eşi vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eşi öğrenci olan katılımcıların çocuklarının eşi geçici oturma iznine sahip olan, kalıcı oturma iznine sahip olan veya vatandaşlığa sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise eşlerinin statüsüne göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo 13. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eski Eşin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

	Eski Eşinizin Eğitim Durumu	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Lise	50	2,09	0,51	**<0,001**	Evlenmemiş > Yüksek lisans, Üniversite >Lise > Doktora
	Üniversite	281	2,38	0,41		
	Yüksek Lisans	67	2,46	0,30		
	Doktora	4	1,88	0,00		
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	2,72	0,17		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Lise	50	2,17	0,54	0,235	
	Üniversite	281	2,29	0,45		
	Yüksek Lisans	67	2,19	0,35		
	Doktora	4	2,24	0,00		
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	2,21	0,15		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Lise	50	1,86	0,64	**<0,001**	Evlenmemiş, Doktora > Yüksek lisans, Üniversite, Lise ; Doktora > Yüksek lisans, Üniversite
	Üniversite	281	1,75	0,44		
	Yüksek Lisans	67	1,62	0,33		
	Doktora	4	2,13	0,00		
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	2,53	0,43		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Lise	50	2,15	0,63	**<0,001**	Lise, Üniversite, Yüksek Lisans, Doktora > Evlenmemiş; Üniversite > Doktora
	Üniversite	281	2,19	0,47		
	Yüksek Lisans	67	2,03	0,42		
	Doktora	4	2,08	0,00		
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	1,71	0,13		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Lise	50	1,23	0,28	**<0,001**	Üniversite >Lise; Lise, Üniversite, Yüksek Lisans > Doktora
	Üniversite	281	1,39	0,60		
	Yüksek Lisans	67	1,31	0,40		
	Doktora	4	1,00	0,00		
	Gereksiz (Evlenmemiş)	8	3,00	0,00		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyi ve

çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri eski eşin eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

Evlenmemiş olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri en yüksek, eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise en düşüktür. Eski eşi yüksek lisans veya üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise eski eşi lise eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Evlenmemiş olan katılımcıların veya eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların eski eşi yüksek lisans, üniversite veya lise eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların eski eşi yüksek lisans veya üniversite eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eski eşi lise, üniversite, yüksek lisans veya doktora eğitim durumuna sahip olan katılımcıların evlenmemiş olan katılımcılara kıyasla; eski eşi üniversite eğitim durumuna sahip olan katılımcıların eski eşi doktora eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eski eşi üniversite eğitim durumuna sahip olan katılımcıların çocuklarının eski eşi lise eğitim durumuna sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla; eski eşi lise, üniversite veya yüksek lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların çocuklarının eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Katılımcıların göç göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri ise eski eşin eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$)

Tablo 14. Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre İncelenmesi

	Sahip Olunan Çocuk Sayısı	n	Ort.	ss	p değeri	İkili Karşılaştırmalar
Türkiye'ye Bağlılık	Yok	16	2,54	0,32	0,369	
	1 çocuk	197	2,34	0,43		
	2 çocuk	172	2,35	0,39		
	3 çocuk ve üzeri	29	2,35	0,53		
Göç Edilen Ülkeye Uyum	Yok	16	2,28	0,27	**<0,001**	0,1,2 > 3+; 1>2
	1 çocuk	197	2,37	0,43		
	2 çocuk	172	2,22	0,42		
	3 çocuk ve üzeri	29	1,65	0,36		
Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algı Düzeyi	Yok	16	2,31	0,50	**<0,001**	0>1,2,3+
	1 çocuk	197	1,82	0,46		
	2 çocuk	172	1,66	0,44		
	3 çocuk ve üzeri	29	1,52	0,34		
Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algı Düzeyi	Yok	16	2,04	0,29	**<0,001**	0,1,2>3+
	1 çocuk	197	2,24	0,45		
	2 çocuk	172	2,16	0,51		
	3 çocuk ve üzeri	29	1,52	0,37		
Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeyi	Yok	16	2,88	0,22	**<0,001**	1>2
	1 çocuk	197	1,40	0,55		
	2 çocuk	172	1,22	0,35		
	3 çocuk ve üzeri	29	1,24	0,61		

Ort: Ortalama, ss:Standart Sapma, p<0,05, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyi, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri, göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri ve çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri sahip olunan çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$)

3 veya üzerinde çocuğa sahip olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri en düşük; tek çocuğa sahip olanların ise iki çocuğa sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Çocuk sahibi olmayan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi çocuk sahibi olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Üç veya daha fazla çocuğa sahip olan katılımcıların çocuk sahibi olmayan yada tek yada iki çocuğa sahip olan katılımcılara kıyasla ekonomik sermaye algı düzeyleri daha düşüktür.

Tek çocuğa sahip olan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri iki çocuğa sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Önermelerine verilen yanıtların eğitim düzeylerine göre dağılımında anlamlı farklılıkların bu kez genellikle lise ve altı mezunlarıyla üniversite mezunları ya da lise ve altı mezunlarıyla yüksek lisans ve üzeri mezunları arasında görüldüğü izlenmiştir. Türkiye'ye bağlılık, göç edilen ülkeye uyumlanmasında eğitim önemlibir role sahiptir. Anlamlı fark bulunan karşılaştırmaların büyük kısmında lise ve altı mezunları hem üniversite mezunlarından hem de yüksek lisans ve üzeri mezunlarından daha çok Türkiye'ye bağlılık görülürken göç edilirken var olan kültürel sermaye önemlidir.

Araştırmanın Nitel Boyutu; Odak Grup Görüşmeleri

Göçmen kadınların, habituslarının nasıl şekillendiği, bulundukları alanın yapısına ve kendi hayatlarına nasıl bir değişikliğe yol açtığını, nelerden etkilendikleri, kültürel sermayeleri ile bağlantıları.

Tablo 15. Odak Grup

NO	KODU	YAŞ	EĞİTİM	MEDENİ DURUM	ÇALIŞMA DURUMU	ÇOCUK SAYISI	GÖRÜŞME YERİ	GÖRÜŞME TARİHİ
1	K E 1	44	Üniversite	Evli	Kendi işi	2	Toronto	12.11.2019
2	K E 2	38	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.11.2019
3	K E 3	46	Üniversite	Bekar	Kamu	2	Toronto	12.11.2019
4	K E 4	43	Üniversite	Evli	Yarı Zaman	2	Toronto	12.11.2019
5	K E 5	52	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	2	Toronto	12.11.2019
6	K E 6	46	Y Lisans	Evli	Kendi işi	2	Toronto	12.11.2019
7	K E 7	40	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.11.2019
8	K E 8	44	Y Lisans	Evli	Yarı Zamanr	2	Toronto	12.11.2019
9	K E 9	48	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	23.11.2019
10	K E 10	62	Üniversite	Bekar	Kendi işi	2	Toronto	23.11.2019
11	K E 11	53	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	23.11.2019
12	K E 12	47	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	23.11.2019
13	K E 13	49	Üniversite	Bekar	Kendi işi	2	Toronto	23.11.2019
14	K E 14	50	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	23.11.2019
15	K E 15	37	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	23.11.2019

16	K E 16	43	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	23.11.2019
17	K E 17	48	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	23.11.2019
18	K E 18	47	Y Lisans	Evli	Yarı Zaman	2	Toronto	23.11.2019
19	K E 19	46	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	2	Toronto	12.12.2019
20	K E 20	50	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	12.12.2019
21	K E 21	51	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	12.12.2019
22	K E 22	51	Üniversite	Bekar	Yarı Zaman	2	Toronto	12.12.2019
23	K E 23	34	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.12.2019
24	K E 24	48	Y Lisans	Evli	Kamu	2	Toronto	12.12.2019
25	K E 25	43	Üniversite	Evli	Özel Sektör	2	Toronto	12.12.2019
26	K E 26	37	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	1	Toronto	12.12.2019
27	K E 27	39	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.12.2019
28	K E 28	46	Y Lisans	Bekar	Kendi işi	2	Toronto	12.12.2019
29	K E 29	49	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	12.12.2019
30	K E 30	51	Üniversite	Evli	Yarı Zaman	2	Toronto	18.01.2020
31	K E 31	54	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	3	Toronto	18.01.2020
32	K E 32	36	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	18.01.2020
33	K E 33	34	Üniversite	Evli	Yarı Zaman	1	Toronto	18.01.2020
34	K E 34	44	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	18.01.2020

35	K E 35	38	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	1	Toronto	18.01.2020
36	K E 36	49	Y Lisans	Evli	Kendi işi	1	Toronto	18.01.2020
37	K E 37	62	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	18.01.2020
38	K E 38	37	Üniversite	Bekar	Ev hanımı	1	Toronto	18.01.2020
39	K E 39	38	Y Lisans	Evli	Özel Sektör	1	Toronto	12.02.2020
40	K E 40	50	Üniversite	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	12.02.2020
41	K E 41	34	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.02.2020
42	K E 42	47	Y Lisans	Bekar	Yarı Zaman	1	Toronto	12.02.2020
43	K E 43	39	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.02.2020
44	K E 44	41	Y Lisans	Bekar	Yarı Zaman	2	Toronto	12.02.2020
45	K E 45	44	Üniversite	Evli	Ev hanımı	1	Toronto	12.02.2020
46	K E 46	49	Y Lisans	Evli	Ev hanımı	2	Toronto	12.02.2020
47	K E 47	47	Üniversite	Bekar	Yarı Zaman	2	Toronto	12.02.2020

Odak grup görüşmeleri 12 Kasım 2019 – 12 Şubat 2020 arasında Toronto'da gruplar halinde yapılmıştır. Görüşmelere katılan kadınların hepsi Toronto'da yaşamaktadırlar.

12 Kasım 2019'da 8 kadınla, 23 Kasım 2019'da 10 kadınla, 12 Aralık 2019'da 11 kadınla, 18 Ocak 2020'de 9 kadınla, 12 Şubat 2020'de 9 kadınla olmak üzere toplam 47 kadınla görüşme yapılmıştır.

Odak gurup görüşmelerine katılan katılımcıların, 23'ü Kanada vatandaşı, 17'si kalıcı oturma izni sahibi (PR) ve 7'si geçici oturma ve çalışma izni sahibi olan kadınlardır. Bu görüşmelere katılan kadınların çok büyük çoğunluğu (39 Kadın) 30-50 yaş arasında, çok azı da 61 yaş üstü (2 Kadın) ve geri kalanlar da (6 Kadın) 50-60 yaş aralığındadır.

Görüşmeye katılan kadınlardan 14 kişi eşinden ayrı, geri kalan 33 kadın evlidir. Evli olan 33 kadının büyük çoğunluğunun evlilik süresi 11-20 yıl arasıdır. 30 kişi üniversite mezunu, geri kalan 17 kişi ise yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların çok büyük çoğunluğu 11- 20 yıldır Kanada'da yaşamaktadırlar. Odak grup görüşmelerine katılan katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu Türkiye'de tanışıp evlenmişler ve evli olan kadınların 40 kişinin eşi Türkiye'dedir, 13 kişinin eşi de onunla birlikte Kanada'da yaşamaktadır. 78 çocuğun 58'i Türkiye'de, geri kalan 20 çocuk Kanada'da doğmuştur. Sadece bir katılımcının 3 çocuğu, geri kalanların 1 veya 2 çocuğu bulunmaktadır.

Gruplarda ki kadınlar daha önce birkaç kez çeşitli vesilerle bir araya gelmiş kadınlar oldukları için, çalışmalar gayet rahat ve samimi olarak yapılmıştır. Zaman zaman hüzünlü anlar olduğu kadar zaman zaman da neşeli bir havada geçmiştir.

Türkiye'den göçen göçmen kadınların, göç etmelerine neden olan bireysel ve toplumsal nedenlerin ortaya çıkarılması, kadının göç kararı alma ve gerçekleştirme hareketlerinin, diğer göçlerle ilişkileri ve ya farklılıkları, kadının aile içindeki rolü ve bu rolün değişimini, sorumlululuları ve yine bu sorumlulukların değişimleri/dönüşümleri neler?

Göç Öncesi; Doğduğu aileleri, ekonomik durumları, ikamet yerleri, ev sahiplikleri, aileleri ve arkadaşları ile ilişkileri, göç etmeden önce kadınların ve eşlerinin işleri, kariyerleri, öğretim durumları, çocukların gittiği okullar, sosyal hayatları konularında konusunda görüşülüp, Pierre Bourdieu sosoyolojisinin sunduğu olanaklar içinde çok yönlü ve derinlemesine incelenmiştir. Göçmen kadınların konumları ve sosyal hayatları üzerinden, genelde toplum ile ilişikisini özelde ise kariyerleri ve aile hayatları hakknda bilgi alınmıştır.

Göç kararının alınış süreci için, Göç etmelerindeki temel motivasyon, Toronto'yu seçme sebepleri ve tek veya eşiyle göç edip etmedikleri.

Göç tamamladıktan sonraki süreç, Toronto'da seçtikleri semti neye göre seçtikleri, göç etmeden öncekiyle kıyaslanması, neler farklı, aile, kariyer eğitim ve sosyal çevresindeki değişimleri, alım gücü değişimleri.

Ve son olarak uyum süreci, toplum yapısına etkileşimi; Gelirdeki değişimler, alış veriş alışkanlıklarının değişimi, iş hayatı/kariyerindeki değişimler, sosyal hayat, dışarda yemek

yeme, kahve içme, sanat aktivitelerine katılım, yakın arkadaşlarıyla buluşma, ev işlerine zaman ayırma konuları, eş ve çocuklarına yeterince ve kaliteli zaman ayırma, memleket hasreti, bağı ve ilişkileri konuşulmuştur.

6.1.2 Bağlılık, adaptasyon, kültürel sermaye algısı, ekonomik sermaye algısı ve çocukların uyumu

Araştırmada kullanılan anket formunda özellikle, katılımcıların Türkiye'ye Bağlılık, Göç Edilen Ülkeye Adaptasyon, Göç Etme İsteğindeki Kültürel Sermaye Algısı, Göç Etme İsteğindeki Ekonomik Sermaye Algısı ve Çocukların Göç Edilen Ülkeye Bağlılık durumlarının incelenmesini içermektedir.

Katılımcıların yaklaşık %86'sının Türkiye'ye bağlı kalması ve hemen hemen aynı oranda kişinin de göç ettikleri ülkeye uyum sorunu yaşadıkları görülmüştür. Bu durum, göç edilen yere uyumve uyum sorunu yaşama gibi problemlerle karşılaştıklarını göstermektedir (Akıncı vd., 2015).

Odak gruplardan alınan verilerde ise, göç edilen ülkeye uyumsürecinin çok uzun sürmekte olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle ebeveynlerin göç edilen ülkeye bağlılık ve uyumsüreçleri sancılı geçmektedir. Bunların başında iş bulabilme ve sosyal olarak topluma ayak uydurabilme olduğu görülmüştür.

"Türkiye'den göç ettik ama iyi mi oldu bilemiyorum, sadece çocuğumuzun daha iyi bir eğitim alması için çıktığımız bu yolda, ülkemden ayrı kalmak, topluma ayak uyduramamak, eşimden uzak olmak ve en önemlisi bu kadar eğitimli ve tecrübeli olmama rağmen uygun bir iş bulamamak beni üzüyor." (KE12).

Bu cevapta görüşülen kadın, görüldüğü üzere, çocuğunun daha iyi bir eğitim alması uğruna kariyerini bırakıp Toronto'ya göç ettiğini belirtmiştir.

"Türkiye'ye, çocuklarım dönmese bile mutlaka geri döneceğim, tüm çocukluğum ve gençliğim orada geçti, oğlumun bir daha Türkiye'ye temelli dönmek istemediğini biliyorum ama ben döneceğim." (KE29)

Bir başka katılımcının da KE39, yanıtı aynı bağlamdadır:

"Türkiye'de çok aktif ve sosyal bir kadındım. İş hayatının içindeydim, yaklaşık 7 yıl önce Toronto'ya ilk geldiğim zamanki heyecanı artık yaşayamıyorum. Buraya sadece kızımın

daha iyi bir eğitim alması için geldik ama uyum sağlayamadığımı görebiliyorum, özellikle kendime uygun bir iş bulabilmiş değilim, bu da benim heyecanımı söndürüyor." (KE39).

Başka bir katılımcıdan, KE8, gelen yanıt ise geri dönmeyi düşünmesi, hatta planlaması ile ilgili;

"Geldiğim için pişman değilim, çünkü çocuğumun eğitimi için geldim. Onu bilmem ama ben mutlaka bir gün döneceğim geri." (KE8),

Göç ettiği ülkede kendini kariyerli ve başarılı olan tanıtan başka bir katılımcı, kariyerinden uzaklaşmasına karşın geldiğinden pişman değil ama o da birçok katılımcı gibi geri dönmeyi planlamaktadır.

"Türkiye'de iş hayatında başarılı, eğitimli bir kadındım. Burada ise henüz istediğim gibi iş bulamadım. Çocuğumun yanında olmak için geldim ama okulunu bitirdiği ve işe girdiği gün, ben geri dönmeyi düşünüyorum." (KE29).

Toronto'ya gelmekten mutlu olsalar da buradaki yaşamın kariyerlerini bırakmanın yanı sıra evliliklerini de zora soktuğu görülmektedir:

> Evet, eşim Türkiye'de yaşıyor. Orada iyi bir işi var ve onun kazandığı paraya ihtiyacımız var. Ben burada part time işlerde çalışıyorum ama ancak bizi çekip çeviriyor. Kızım mezun olup işe başladığı zaman geri dönerim diye düşünüyorum. Uçak paraları çok pahalı diye biz gidemiyoruz ama eşim senede en az 1 kere geliyor, tüm iznini bizim yanımızda geçiriyor. Buraya çok adapte olduğum söylenemez, sosyal hayatım çok zayıf, neredeyse yok gibi ama seviyorum burada olmayı. Evet, geri dönmeyi düşünüyorum ama doğru zamanda (KE3).
>
> Alışamadığım şeylerin başında "sadece ev hanımı" olmak geliyor. Bir de havası. Türkiye'de yoğun bir iş hayatım vardı. Burada henüz istediğim gibi bir iş bulamadım, dolayısıyla çalışmıyorum. Birkaç tane Türk arkadaşım var benim durumumda olan, yani çocuklarının eğitimi için buraya yerleşmiş birkaç arkadaşım var. Vakit buldukça onlarla buluşup sohbet ediyoruz. Sosyal hayatım bu kadar (KE11).

Katılımcılar hem göç ettikleri ülkeye olan uyumsüreçlerini hem de kariyerleri ile ilgili düşüncelerini şu cümlelerle açıklamışlardır:

"Gelmeden önce benim için bu kadar zor olacağını düşünmemiştim. Çocuklar kolay alıştı ve adapte oldular ama ben henüz uyumsorunu çekiyorum. Gerçek bir iş bulamamak beni oldukça üzüyor." (KE44);

> Buraya geleli yaklaşık 12 yıl oldu, ilk seneler heyecanlı ve güzel geçti. Çocukların yeni okul heyecanı, yeni bir ülke, yeni bir ev, mahalle ve arkadaşlıklar. Beni en çok yoran ve moralimi en çok bozan şey, kendime uygun iş bulamamak. Eğitimimi ve iş tecrübelerimi burada kullanamıyorum. Gençler çabuk adapte oldu ama biz ebeveynler bu konuda çok zorlanıyoruz. Çocuğumun eğitimi olmasa çoktan geri dönmüştük bile. (KE41)

> Burada her işimi kendim görmek zorundayım, çocuğu okula götürüp getirmek, ev işleri, bahçe işleri ve yemek oldukça zamanımı alıyor. Eşimden uzak olmak tabii ki evlilik hayatımı etkiliyor ama bunları göze alıp gelmiştim. Daha iyi bir işim olsa dönmeyi düşünmezdim ama bu şartlar altında geri döneceğim gibi hissediyorum (KE18)

Verilen cevaplarda Toronto'ya henüz uyum sağlanamadığı ve mutlaka bir gün Türkiye'ye dönme isteğinin yanı sıra kariyerli ve eğitimli olmalarına karşın iş bulma sürecinin özellikle orta yaştan sonra çok zor olduğu gözlemlenmiştir.

> Göç ettikten sonra yepyeni bir hayat kurdum burada. Kendimi ev kadını olarak buldum bir anda. Günlük rutinlerim var. Kendime ayırdığım zamanlarda uzun uzun yürüyüşler yapmayı seviyorum. Türkiye'deki arkadaşlarım ve ailemle görüşüyorum sık sık. Başka bir ülkede yaşamak, orada tatil yapmaya benzemiyor, görünmeyen bilinmeyen bir sürü zorluk elbette var ama çocuklarımın eğitimi için buna değer diye düşünüyorum. Elbette bir gün geri döneceğim (KE9).

> Ne derler bilirsiniz; "First Generation, Lost Generation" (*İlk göç eden nesil, âdeta kayıp bir nesil). Biz de bu zorluğu yaşıyoruz. Çocuklarımız burada daha kolay iş bulacak ve gelecekleri daha parlak olacak. Özellikle aldıkları eğitimden çok memnunum. Bu, ebeveyn olarak bizim seçimimiz. Evet, biraz zor bir süreç

> ama onlar mezun olduktan sonra Türkiye'ye dönebilirim. Onların temelli döneceğini hiç sanmıyorum (KE34).

Katılımcı göç etmekteki en önemli motivasyonunun çocuklarının eğitimi olduğunu, her ne kadar kariyer olarak Toronto'da uygun bir iş bulamasa da çocuğunun mezuniyetini görmeden dönmeyi düşünmemektedir.

> Göç etmemizin tek sebebi, çocuğumun eğitimi ve daha iyi bir gelecek. Bizim için kolay bir süreç değil. Türkiye'de yıllardır çalıştım, eğitimliyim ama burada istediğim bir işe henüz giremedim. Kanada çok göç alan bir ülke ama özellikle genç çalışana ihtiyaçları var veya daha çok başlangıç pozisyonları için elemanlara ihtiyaçları oluyor. Bu yaştan sonra bizim yapabileceğimiz işler değil bunlar. Çocuğum mezun olup düzgün bir iş bulana kadar onu desteklemeye devam edeceğim. Daha sonra geri dönmeyi düşünüyorum (KE27).

Göç ettiği yerde kendini güvende hisseden katılımcılar:

> Burada mutluyum, huzurluyum ve güvendeyim. Havası dışında hemen hemen her şeye alıştım. Beklentimiz çok yüksek değildi gelirken, belki de o yüzden mutsuz olmadık. Evet, Türkiye'deki hayatı yaşayamıyoruz burada ama yine de mutluyum. Birkaç part-time işte çalışıyorum. Türkiye'de olsa çalışacağımı sanmazdım bu işlerde. Bir kütüphanede görevliyim ve bir pastanede servis elemanıyım. Evet, çok para kazanamıyorum ama mutluyum; çünkü kimse beni rahatsız etmiyor. Çok güvenli bir şehir (KE5).

"Çok düzenli ve güvenli bir şehir. Toplu taşımayla hemen hemen her yere gitmek mümkün ama aracımız da var. Özellikle alışveriş ve çocukları okula götürüp getirmek için arabamı kullanıyorum. Kalıcı bir işim yok, geçici part-time işlerde çalışıyorum. Eşim Türkiye'de çalışıyor, gelemedi" (KE1)

> Çocuklarımızın eğitimi için zorunlu olarak geldik buraya, hiç aklımızda yoktu. Toronto'yu seçmemizdeki asıl sebep, ilk orta ve lise eğitiminin hem kaliteli olması hem de devlet okullarının bedava olmasıydı. Ülke olarak çok göç alan ve huzurlu/güvenli bir yer olması, kendimizi yabancı hissetmememizi sağlayacaktı. Üniversitelerinin eğitim seviyesinin dünya sıralamasında yukarılarda olması da kriterlerimizin başında geliyordu. Bizim için en başta uzaklığı ve havası çok

zorlayıcıydı. Ama zamanla alıştık. Türkiye'de ailemin işinde çalışıyordum, burada kendi işimi yapmaya başladım. Eşim de el becerisi yüksek biri olduğu için, o da kurumsal hayattan çıkarak kendi tamirat, tadilat işini kurdu. Önce PR almak konusunda zorlansak da yatırımcı olarak PR aldık. Daha sonra vatandaş olduk. Çocuklarım burada oldukları için mutlular, çok alıştılar buraya. Ben alışamadım açıkçası, geri dönmeyi istiyorum. Güvenli bir ülke olması da onları üniversite sonrası gönül rahatlığıyla bırakabilmem anlamına geliyor. Bir gün mutlaka geri döneceğiz ve emekliliğimizi Türkiye'de sakin bir yerde geçirmek istiyoruz (KE46).

Her ne kadar önünde sonunda Türkiye'ye dönmek isteseler de, hemen hepsi Kanada pasaportunu cebine koymak için gerekli şartları yerine getirmektedirler. Pasaport onlar için bu yeni hayatlarının ödülü niteliğinde.

Evet, Türkiye'de daha iyi bir sosyal hayatım vardı. Arkadaşlarım ve ailem orada. Orada doğdum, büyüdüm. Eğitim hayatım ve iş hayatım orada geçti. Tüm arkadaşlarımla sadece görüntülü görüşebiliyorum. Oturduğum yerden birkaç arkadaşım var ama Türkiye'deki gibi dostluklar kurmak zor. Çocuklarımdan biri bu sene üniversiteden mezun oluyor. Öbürü ise bu sene başlayacak. Kanada vatandaşı olduğumuz için avantajlı sayılırız. Ufak oğlumu da mezun ettikten sonra geri dönmeyi düşünüyorum. Onların döneceklerini sanmıyorum, burada düzen kurdular ve alıştılar buraya(…) (KE22).

Çocuklarım Amerikan vatandaşı ama burada okumalarını tercih ettik. Eşim Türkiye'de kendi işinde çalışıyor, ben de buradan "online" olarak işe destek olmaya çalışıyorum. 2 kızım ve ben yaşıyoruz. Şehir merkezinde güvenli bir muhitte, küçük bir daire tuttuk bu sene. Okulları çok yakın, ben spor salonuna çok sık gidiyorum. Konser ve sanatsal faaliyetleri kaçırmamaya özen gösteriyorum. Senede birkaç kere Türkiye'ye gidiyoruz, eşim de fırsat buldukça geliyor yanımıza (KE17).

Eşim İstanbul'da, fırsat buldukça yanımıza geliyor, sanırım senede 2-3 kere geldiği oluyor ama gelince uzun kalıyor. Onun orada kalıp çalışması ve aile ekonomisine katkı sağlaması gerekiyor. Benim burada çocukların eğitimi için başlarında durmam lazım. Yaşadığım yerden memnunum, evimizi uzun vadeli

ev kredisi ile aldık, borç ödüyoruz. Alt katını kısa dönemli kiraya verip ekstra gelir elde ediyoruz (KE20).

Evet, geride çok şey bıraktık, burada yeni bir hayat kurmaya geldik. Çocuğumun geleceği için eğitimini burada almasının doğru olacağını düşündük. İstanbul'daki evimizi kapatmadık. Eşim orada yaşıyor, ara ara buraya, yanımıza geliyor. Ben henüz burada bir işe başlayamadım. Geldiğimde İngilizcem vardı, eğitimim ve iş tecrübem vardı ama maalesef istediğim gibi kurumsal bir işe giremedim. Türkiye'ye döndüğüm zaman da artık emeklilik yaşım gelecek, sanırım bundan sonra kendi işimi yapmaya çalışacağım (KE31).

Yalnız çocuk büyütmek, hele hele ergen çocuk büyütmek çok zor. Oğlum, liseden itibaren burada okumaya başladı, şu anda üniversiteye gidiyor. Önce yatırımcı oturma iznimizi aldık, "kalıcı oturma ve çalışma izni" vatandaşlığa da başvurduk. Sıramızı bekliyoruz. Oğlum Kanada vatandaşı olduktan sonra burada işe başlamak istiyor, dönmek istemiyor. Arkadaşları ve çevresi burada artık. Ben Türk kadın gruplarında elimden geldiği kadar aktif olmaya çalışıyorum. Sabit, kurumsal bir işim henüz yok. Okul bittikten sonra geri dönmeyi düşünüyorum, tüm geçmişim orada kaldı (KE15).

Ailece göç eden başka bir katılımcı, eşinin kalıcı oturma izni almasını avantaj olarak görüyor ve PR sayesinde uygun işler bulmuşlar, bu ve buna benzer kalıcı oturma izni ile gelen katılımcıların görüşleri;

Eşime sürekli oturma ve çalışma izni (PR) çıkınca hep beraber buraya göç ettik. Eşim çalışıyor, ben ev işleriyle ilgileniyordum önceleri, sonra ben de kurumsal bir firmada iş buldum. Her ikimiz de iyi eğitimliyiz ve iş tecrübelerimiz var. Eşimin kalıcı oturma izni olması işimizi kolaylaştırdı. Oğlumuz geldiğimiz zaman ilkokul öncesi kreşe gitti, şimdi ortaokulda okuyor. O, bizden çok Kanadalı artık. Kanada vatandaşlığımız da geldi, her ikimiz de Türkiye'ye hem daha yakın olsun hem de havası daha iyi diye Avrupa'da kariyer kolluyoruz. İlk fırsatta Avrupa'ya geçeriz (KE30)

Bundan 16- 17 yıl önce eşimle beraber kalıcı oturma iznine başvurmuştuk. O zamanlar gelmek gibi bir niyetimiz yoktu. Çocuk sahibi olmak istedikten sonra,

çocuğumun eğitimi ve daha iyi şartlarda yetişmesi için, kalıcı oturma iznimiz de çıkınca Toronto'ya yerleştik. Ben kendi işimi kurdum. Eşim kurumsal bir firmada çalışıyor. Küçük bir butik içinde, bir köşede el işi yapıp satıyorum. Kanada vatandaşları olduk. Kızım artık buralı. Yaz tatillerinde Türkiye'ye gidiyorduk ama çevresi ve arkadaşları burada olduğu için ve onlarla zaman geçirmeyi istediği için çok uzun kalamayıp Toronto'ya geri dönüyoruz. Arada ailem, annem yanıma geliyor, bende birkaç ay kalıp geri dönüyor. Artık tatillerimizi de hem uçak ve konaklama ücretlerinden dolayı hem de yeni deneyimler yaşamak için değişik ülkelerde geçiriyoruz. Biz artık geri dönemeyiz. Hem kızımızın eğitimi hem de işlerimiz artık burada. Daha çok Türk arkadaşlarımla zaman geçirmeme rağmen, lokalden de yani yaşadığım mahallemden de arkadaş edinmeye başladım (KE4)

Kızım Türkiye'de yabancı bir koleji kazanmıştı ama eğitimi daha iyi diye buraya göç etmeye karar verdik. Her şeyimizi sattık, buraya yerleştik. Kızım da burada bir özel okula girdi. Kalıcı oturma iznimiz olmadığı için ilk başlarda masraflarımız çok ağırdı. O yüzden eşim Türkiye'de kaldı, çalışmaya devam etti. Buradan uzun vadeli ev kredisi ile bir ev aldık ve kira derdinden kurtulduk. Daha sonra kalıcı oturma iznimiz çıktı ve eşim de buraya geldi. Eşim kurumsal bir firmada çalışıyor. Ben evden, internet üzerinden yaptığım ürünleri pazarlıyorum. Artık buralı olduk sayılır. Vatandaşlığı aldıktan sonra biz karı koca döneriz Türkiye'ye ama kızım artık yurtdışından dönmez diye düşünüyorum." (KE37).

Aslında bizim buraya gelişimiz çok büyük bir tesadüf oldu. Ben ve o zamanki erkek arkadaşım, şimdiki eski eşimle buraya yüksek lisans yapmaya gelmiştik. Okulumuz bitince önce erkek arkadaşım kurumsal bir iş sayesinde geçici olarak buraya gelmişti. Ardından ben de bir eğitim programına katılıp onun yanına geldim. Aldığım eğitim sonucunda PR çıktı bana ve erkek arkadaşımla evlendim. Benim sayemde o da PR aldı ve burada çocuğumuz oldu. Oğlumuz burada doğduğu için direkt Kanada vatandaşı oldu. Doğumdan 6 sene sonra, eşimle ayrıldık, bu arada vatandaşlığımızı almıştık. O Amerika'ya yerleşti, biz 6 yaşındaki oğlumla, şu an 17 yaşında, burada kaldık. Ben halen kamu işinde görev yapıyorum. Artık Kanada bizim vatanımız gibi oldu. Çok kahrını çektik ama

> alıştık. Özellikle oğlum zaten tam bir Kanadalı. İlk başlarda gelirimiz çok yüksek olmadığı için sık sık Türkiye'ye gidememiştik, zamanla Türkiye'deki arkadaş sayım azaldı, şimdi sadece ailem var orada. Onlar da senede bir kere yanıma geliyorlar. Burada çok arkadaşım var, zaten çoğumuz burada göçmeniz, her milletten arkadaşım var neredeyse. Mutluyum ve kesinlikle dönmeyi düşünmüyorum. Oğlum eğitimini burada bitirecek ve iş bulup burada çalışmaya başlayacak (KE10).

Başka bir katılımcı, çocuğunu Kanada'da doğurmak için gelmiş ve kalmış;

> İlk çocuğumuz oğlum Türkiye'de doğdu. İkinci çocuğuma, kızıma hamile kalınca önce Kanada'da doğum yapmak için geldik. Sevdik, beğendik ve daha önceden böyle bir planımız olduğu için, ben ve iki çocuğum kaldık burada. Eşim Türkiye'ye geri döndü. İlk başlarda annem de bizimle kalıyordu, yardımcı oluyor, destek oluyordu ama onun da Türkiye'de bir hayatı var ve artık ara ara geliyor. Artık çocuklar büyüdü, biri üniversiteyi bitirmek üzere, diğeri de orta sınıfı. Kanada vatandaşı olduk hep beraber. Burada kendi işimi yapıyorum. Küçük bir kafem var. Kahve ve kendi yaptığım kekleri, börekleri satıyorum. Artık alıştım sayılır. Eşim de emekli olur olmaz yanımıza gelecek. Çocuklarımın geleceği için böyle bir karar almıştık ki hiç pişman değilim. Geri dönmeyi artık düşünmüyoruz. Sadece tatillerde (KE40).

Katılımcıların göç ettikleri ülkeye adaptasyonları arttıkça, Türkiye'ye olan bağlılıklarının da arttığı gözlenmiştir. Bu durum, her iki ülke için benzer kültür değerlerine sahip olduğunu gösterebilir. Katılımcıların sahip oldukları ya da göç etmeden önce yaşadıkları bölgelerde sahip oldukları değerlerle, göç ettikleri bölgelerde de karşılaşmış olabilirler (Zafer, 2016, s 75-92). Buna karşın katılımcıların, sadece Türkiye'den göç etmiş kişilerle görüştükleri, onlarla vakit geçirdikleri ve yeni yerlerine uyum sağlamaya çalıştıkları sonucunu da çıkarabilir. Aynı ortam ve toplulukta Türkiye'den göç edenlerle sürekli görüşme hem Türkiye'ye bağlılıklarını artıracak hem de göç edilen yerdeki uyumsorununu ortadan kaldıracaktır.

Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algılarının yüksek olması, Türkiye'ye bağlılıklarını azaltmaktadır. Bu durum, katılımcıların zamanla göç edilen yerdeki kültürel sermayeyi oluşturan etmenlere bağlılık gösterdiklerini ve

benimsediklerini göstermektedir. Elde edilen bulgu, Öner ve Öner'in (2012, s 38-52) belirttiği şekilde, göçmenin göç gönderen ülkeye ilişkin aidiyeti ve kimliklerini geride bırakıp, göç alan sosyo-kültürel bağlama tamamıyla entegre olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin, göç etmeden önce yaşadıkları bölgelere ve toplumlara ait değerlere yakın yerlere göç etmeleri, göç ettikleri yerlerdeki adaptasyonunu artıran bir durumdur (Karluk, 2022, s 1-24). Katılımcıların göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeylerinin artması ile birlikte uyumdüzeylerinin de artması, bu durumu doğrulamaktadır. Çocuklar, aileleri için bağlayıcı bir unsur görevi görmektedirler. Çocukların genel olarak çevreye uyumu, aileleri mutlu eden bir durumdur (Soner, 2000, s 249-260). Dolayısıyla, çocuklarının göç edilen ülkeye yönelik olumlu tutumları, ailelerin de bağlılıklarını artıracaktır. Çocuklar, göç olgusundan en çok etkilenenlerdir. Göç ile birlikte uyum sorunu yaşayan çocukların, aile içerisinde de problemler yaşayabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin aile içerisindeki tutumları, çocukların etki alanına girmektedir. Dolayısıyla aile içerisinde göç sonucu oluşabilecek problemler, çocukların psikolojik olarak etkilenmesine neden olabilmektedir. Buna karşın, göç ile birlikte toplumsal uyumu yakalayan aileler içerisinde, çocukların, göç edilen ülkelere uyum problemlerinin de azaldığı ve zamanla ortadan kalktığı dile getirilmektedir (Gülmez ve Öztürk, 2018, 449-481).

Ama konu ekonomik sermaye olunca o zaman da tam tersi bir sonuç oryaya çıkmaktadır. Katılımcılara ait bu bulguya göre, göç edilen yerde ekonomik sermaye açısından problemlerin yaşanması karşısında, Türkiye'ye geri dönüşü düşündürecek ve bağlılıklarını artırabilecektir. Özellikle ekonomik anlamda problemler yaşayan göçmenlerin, göç için ayrıldıkları ülkeye olan dönüş düşüncelerinin ve bağlılıklarının arttığı belirtilebilir (Kepenek ve Uğuzman, 2018, s 11-36).

Katılımcıların, Toronto'da çeşitli Türk kültürünü yaşatan dernekler ve topluluklarla görüşmesi, ekonomik anlamda da fayda sağlamaktadır. Arkadaş çevresini bu topluluklarla genişleten göçmenler, ekonomik anlamda da kendilerini ve ailelerini geçindirebilecek duruma geldiklerinde, uyumproblemi yaşamayacaklardır. Dolayısıyla ekonomik anlamda yaşanan iyileşme, göç edenlerde, göç edilen yere adaptasyonu artıran bir faktördür (Şeker vd., 2015, s159-188)

Göçmenlerin, kültürel, ekonomik ya da toplumsal geçmişleri ve tecrübeleri, göç edilen ülkelerde uyum sağlamalarını güçleştirmekte ya da kolaylaştırmaktadır (Şahin, 2001, s 21). Şahin ve Güllüpınar'ın belirttiği gibi; geçim zorluğu içinde olan, ekonomik açıdan zorda olan kişilerin çevreye, topluma uyumları konularında çeşitli sorunlar yaşarlar. Bu sorunlarını çözdükleri zaman topluma olan uyumları artacaktır. En aza indirmeye başlarlar o zaman (Güllüpınar, 2012, 53-85).

Kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların veya öğrenci olan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyonlarının, vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda vatandaşlığa sahip olan, kalıcı oturma iznine sahip olan veya öğrenci olan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algılarının, geçici oturma ve çalışma iznine sahip olan katılımcılarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Vatandaşlık almış olan göçmenlerin, daha uzun süredir göç edilen ülkede yaşıyor olması, o ülkenin kültürel değerleri ile daha fazla karşılaşma durumunu ortaya koymaktadır. Cengiz'in bahsettiği gibi daha fazla süre geçiren göçmen, zaman içerisinde kültür anlamında yakınlaşma hissedecektir (Cengiz, 2010, s 32). Kandemir'in de söylediği gibi sürekli bir iş olmadığı zaman geçici oturma iznini, kalıcı oturma iznine dönüştüremeyebilir (Kandemir, 2018, master tezi).

30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 41-50 veya 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 41-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 61+ yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye adaptasyonlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bulgular dikkatle incelendiğinde, daha genç yaşta olan göçmenlerin, uyumsürelerinin daha kısa olduğu görülmektedir. Bu durum, daha genç yaşlarda kültürel ve toplumsal olarak değişime açıklık ve uyum sorununu ortadan kaldırmakla ilgilidir. Yaşı genç olanların bu tür sorunlarda daha uyum içerisinde oldukları dile getirilebilir (Ünlü vd., 2018, s 5-18; Gahramanova, 2017, s75-85).

61+ yaş grubunda olan katılımcıların 30-40, 41-50 ve 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algısının daha açık olduğu gözlenmiştir.

30-40 yaş aralığında olan katılımcıların 51-60 veya 61+ yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla; 51-60 yaş aralığında olan katılımcıların 61+ yaş aralığında olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir. Çalışma çağında olup iş bulamama, göçün nedeni olduğu gibi, motivasyon unsuru da olmaktadır. Özellikle genç yaşta olup bekâr olanların, sorumluluk anlamında bir bağlayıcılığı olmadığından, ekonomik refahı elde etmek adına göç etme konusunda motivasyon sahibi oldukları belirtilmektedir (Yakar, 2012, s 129-150).

Göç edilen yerde daha uzun süre vakit geçirme, bireylerin bağlılık düzeylerini artırıcı bir faktördür. Elde edilen bulguya bakıldığında, daha yüksek yaş grubundaki katılımcıların çocuklarının, daha düşük yaş grubundaki katılımcıların çocuklarından, göç edilen yere duyulan bağlılık düzeyleri açısından daha yüksek değerlere sahip oldukları görülmektedir. Özkan ve Ündücü'nün belirttiği gibi; bu durum, zaman içerisinde göç edilen yerle bütünleşmekten ve uyum sağlamaktan kaynaklanmaktadır (Özkan, 2019, s 127-142; Ündücü vd., 2009 s 159-188).

6-10 yıl veya 16-20 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri, 21 yıl ve üzerinde evlilik süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

0-5 yıl, 6-10 yıl veya 11-15 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri, 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzerinde evlilik süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

0-5 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl veya 21 yıl ve üzerinde evlilik süresine sahip olan katılımcılara kıyasla; 11-15 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların 6-10 yıl veya 16-20 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

0-5 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21+ yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarına; 6-10 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21+ yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarına; 11-15 yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının 16-20 yıl ve 21+ yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarına; 21+ yıl evlilik süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının 16-20 yıl evlilik süresine

sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Evlilik süresinin artması, Türkiye'ye olan bağlılık düzeyinin azaldığı anlamını taşımaktadır. Katılımcıların uzun orta ve uzun vadede Kanada'da bulunuyor olmaları göz önüne alındığında, göç edilen yerde daha uzun süre yaşamak anlamına gelecek daha uzun süreli evlilik, Türkiye ile bağlarının kopmasına neden olabilmektedir. Zamanla asimile olma şeklinde sürdürülen hayat, göç için terk edilen ülkeye karşı sadece mesafe olarak uzaklığı değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal olarak değerler açısından uzaklığı da ifade etmektedir (Bratram vd., 2017, 18-27). Bu yönüyle, daha uzun süre evlilikleri olan katılımcıların, Türkiye'ye bağlılık noktasında düşük algısı, anlaşılabilir görünmektedir.

Lisans, yüksek lisans veya doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla Türkiye'ye bağlılık düzeyleri daha yüksektir. Bir başka söylemle, eğitim düzeyinin yüksek olması, Türkiye'ye bağlılık düzeyini artırmaktadır.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise, lisans veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; üniversite eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri daha yüksektir. Doktora seviyesinde eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların ekonomik durumu, daha alt seviyede eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara göre daha iyi konumda olacaktır (Taş ve Bilen, 2014, s 50-69). Ekonomik anlamda daha iyi konumda bulunan kişilerin, göç edilen ülkede uyumsorunu yaşamadığı ve daha fazla uyum içerisinde oldukları bilinmektedir (Topçu ve Büyükbeşe, 2020, 23-34). Bu nedenle, doktora seviyesinde eğitim gören katılımcıların, göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir denilebilir.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların lise, lisans veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Elde edilen bir diğer bulgu, lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların yüksek lisans veya doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeylerinin daha yüksek olduğu yönündedir.

Doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarının lise, lisans veya yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir. Önceki paragraflarda açıklandığı üzere, eğitim seviyesi yüksek olan katılımcıların ekonomik anlamda daha refah bir hayat yaşadığı belirtilebilir. Daha fazla imkâna sahip olan ailelerde yaşayan çocukların, psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksektir. Kültürel, sportif ve toplumsal ilişkiler açısından daha fazla imkâna sahip olan çocukların ise, yaşanılan toplum ile uyum sorununun olmaması beklenmektedir (Baş vd., 2017, s 3). Elde edilen bulguya bakıldığında, dile getirilen etmenler, açıklayıcı olmaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların göç edilen ülkeye adaptasyon, göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, Kanada'da yaşama sürelerine göre farklılık göstermektedir.

6-10 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri, 16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

0-5 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyleri, 16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Uzun süre aynı bölgede yaşayan göçmenlerin, zaman içerisinde o ülkenin kültürlerini benimsemesi, göç edilen ülke ile göç için terk edilen ülke arasındaki farklılıkların tanınmasında zorluklar oluşturabilmektedir (Saygın ve Hasta, 2018). Dolayısıyla daha uzun süre göç edilen ülkede bulunma durumunda, iki ülke arasındaki kültürel farklılıkların hissedilmesi daha zorlaşacağından, daha kısa süre göç edilen ülkede bulunan göçmenlerin kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksek olmaktadır.

0-5 yıl veya 6-10 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, 15-20 yıl veya 16-20 yıl Kanada'da yaşama süresine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla daha yüksektir. Daha uzun süre göç edilen ülkede kalma, toplumsal ve kültürel ayrışmaların fark edilmesi hususunda, ayırt

edilmesini zorlaştıran faktör olarak dile getirilebilir (Şeker, 2015, s,9-21). Dolayısıyla daha uzun süre göç edilen ülkede kalan aileler, bu farklılığı görmeyecek ve aile içerisinde bulunan çocuk, bağlılık konusunda nötr kalacaktır.

Eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri, eşi Türkiye'de yaşayan ya da eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Eşi Türkiye'de yaşayan katılımcıların, belirli aralıklarla Türkiye'ye gitmesi ya da Türkiye'deki eşi ile iletişim halinde kalması (bu, görüntülü bir şekilde de gerçekleşebilir), göç edilen ülkeye olan uyumu zorlaştırmakla birlikte, Türkiye'den mental olarak kopamama anlamını da taşıyabilmektedir. Göç için ayrıldığı ülkede eş gibi yakın bir bağın bulunması, kişilerin, gidilen ülkede uyum sorununu artırmakta ve göç için ayrıldığı ülkeye bağlılığını artırmaktadır (Sözer, 2019, s 418-431).

Eşi Türkiye'de yaşayan katılımcıların, eşi Kanada'da yaşayan veya eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla; eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların ise eşi ile birlikte yaşayan katılımcılara kıyasla göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir. Ekonomik olarak daha iyi bir ülkeye göç etme, kişinin göç etmesindeki motivasyonunu artıran bir faktördür (Adar ve Çelik, 2023, s 101-118). Dolayısıyla eşi Türkiye'de yaşayan kişinin, eşi Kanada'da yaşayan kişiye göre göç etmesindeki ekonomik sermaye algısı daha yüksek olacaktır.

Eşi ile birlikte yaşayan ya da eşi Türkiye'de yaşayan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, eşi Kanada'da yaşayan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeylerine kıyasla daha yüksektir. Eşi ile ayrı yaşayan ebeveynlerin çocukları, eşi ile birlikte yaşayan ebeveynlerin çocuklarına göre çoğunlukla psikolojik sorunlara sahiptir (Geniş vd., 2019, s 190-199). Bu durum, çocuk üzerinde hırçınlık, asi olma, söz dinlememe, arkadaşları ve çevresiyle uyumsuzluk gibi davranışlara dönüşebilmektedir (Türkarslan, 2007, s 99-108). Bunun sonucunda ise, topluma uyum sağlama sorunları ve göç edilen ülkeye bağlılık problemleri oluşabilmektedir.

Eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların, eşi vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri daha yüksektir. Vatandaşlık, göç edilen ülkedeki yerli halk ile aynı haklara sahip olmak olarak dile getirilirken, kalıcı oturma izni, vatandaşlığın farklı bir ülkede olması ve göç edilen ülkede kalıcı olarak ikamet izninin

bulunması anlamına gelmektedir (Yıldız, 2017, s 36-67). Dolayısıyla haklar anlamında her iki grup için bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, her ne kadar kalıcı oturma izni almış olsa da vatandaşlığın alınması için çaba gösteren bireylerin, uyumsürecini daha verimli geçirmek için çaba göstereceği belirtilmektedir (İlbay, 2017, s 29).

Eşi öğrenci olan, vatandaşlığa sahip olan veya kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların, eşi geçici oturma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla; eşi öğrenci olan katılımcıların, eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eşi kalıcı oturma iznine sahip olan katılımcıların, eşi geçici oturma iznine sahip olan, öğrenci olan veya vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla; eşi öğrenci olan katılımcıların, eşi vatandaşlığa sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eşi öğrenci olan katılımcıların çocuklarının, eşi geçici oturma iznine sahip olan, kalıcı oturma iznine sahip olan veya vatandaşlığa sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Evlenmemiş olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri en yüksek, eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise en düşüktür. Eski eşi yüksek lisans veya lisans eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeyleri ise eski eşi lise eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Sonuçlara genel olarak bakıldığında, eski eşinin eğitim düzeyi yükseldikçe, katılımcıların Türkiye'ye bağlılık düzeylerinin düştüğü görülmektedir. Eğitim durumunun yüksek olması, ekonomik anlamda da iyi hayat standartlarına sahip olunduğunu gösterebilmektedir (Alpaydın, 2008, s49-64). Dolayısıyla, yüksek eğitim düzeyine sahip bir eş ile evli olmak, ekonomik anlamda daha iyi olmayı, bunun neticesinde, göç edilen yerde daha mutlu yaşamayı sağlayabilir.

Evlenmemiş olan katılımcıların veya eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların, eski eşi yüksek lisans, üniversite veya lise eğitim düzeyine sahip olan katılımcılara kıyasla; eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların, eski eşi yüksek lisans veya üniversite eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki kültürel sermaye algı düzeyleri daha yüksektir.

Eski eşi lise, lisans, yüksek lisans veya doktora eğitim durumuna sahip olan katılımcıların, evlenmemiş olan katılımcılara kıyasla; eski eşi lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların, eski eşi doktora eğitim durumuna sahip olan katılımcılara kıyasla göç etme isteklerindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri daha yüksektir. Tüm eğitim düzeylerinde mezun olan bir eşe sahip olunması, bu bulgu için, evli ve bekâr katılımcılar olarak sınıflandırmayı çağrıştırabilir. Evli olan katılımcıların, bekâr olan katılımcılara göre ekonomik sermaye algı düzeylerinin yüksek olması, göç edilen yerin ekonomik şartları ile de ilgilidir. Ekonomik anlamda daha iyi bir topluma göç etmedeki itici güç, hâlihazırda beklenilenden daha kötü bir ekonomik durum ile karşı karşıya olmaktır (Alkan, 2015, s 751-768; Lecaj, 2019, s 49-58).

Eski eşi lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların, çocuklarının eski eşi lise eğitim durumuna sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla; eski eşi lise, lisans veya yüksek lisans eğitim durumuna sahip olan katılımcıların, çocuklarının eski eşi doktora eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri daha yüksektir.

Göçten sonra ayrılan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye ve çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, göçten önce ayrılan katılımcılara kıyasla daha yüksek; göç etme isteğindeki ekonomik sermaye algı düzeyleri ise daha düşüktür. Boşanmalar, aile içerisindeki huzursuzlukların dışa vurulması ile gerçekleşen olaylardır. Ailenin tüm fertlerini olumsuz bir şekilde etkileyen bu durum, göç ile birleşince daha problemli alanlar yaratabilmektedir. Göç öncesinde boşanma yaşayan katılımcıların, ekonomik sermaye algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu, boşanma ile birlikte hem kadının hem de erkeğin ekonomik sıkıntılar yaşaması durumuyla karşı karşıya kalması ile açıklanabilir (Acar, 2022 s, 1-10).

Üç veya üzerinde çocuğa sahip olan katılımcıların göç edilen ülkeye uyumdüzeyleri en düşük; tek çocuğa sahip olanların ise iki çocuğa sahip olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Çocuk sayısının fazla olması, ailenin ekonomik anlamda daha zorlanacağı anlamına gelebilmektedir. Daha fazla çalışmaya vakit ayırma, daha az boş zamanı doğuracak ve kültürel anlamda göç edilen ülke ile etkileşim azalacaktır. Bunun sonucunda ise, göçmenlerin uyumproblemleri ile karşı karşıya kaldığı bilinmektedir (Selimbeyoğlu, 2022, s 1-11; Şanlıöz, 2016, s 139-146).

Çocuk sahibi olmayan katılımcıların göç etme isteğindeki kültürel sermaye algı düzeyi, çocuk sahibi olan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Bourdieu'ya göre sermaye, sosyal "ayrımın" (distinction) aracı ya da enstrümanıdır. Yani, sermayeye erişim, sahip olmak vb. yoluyla, sosyal sınırlama ve hiyerarşi vuku bulur. Ya da sermayenin toplumsal sınırlama için bir oyun olduğu söylenebilir" Bununla birlikte belirli bir toplum içerisinde edinilen beceri, yetenek ve eğitim gibi durumların genel adı olan kültürel sermaye algı düzeyinin, çocuk sahibi olmayan bireylerde daha yüksek çıkması, çocuklu ailelerin sorumluluğunun daha fazla olabileceği nedeniyle, muhafazakâr bir tutum içerisinde olup, kültürel anlamda farklılıklara kapalı olunması ile açıklanabilir (Furstenberg ve Kaplan, 2018, s 53).

Üç veya daha fazla çocuğa sahip olan katılımcıların çocuk sahibi olmayan ya da tek ya da iki çocuğa sahip olan katılımcılara kıyasla ekonomik sermaye algı düzeyleri daha düşüktür.

Tek çocuğa sahip olan katılımcıların çocuklarının göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, iki çocuğa sahip olan katılımcıların çocuklarına kıyasla daha yüksektir. Birden fazla çocuğa sahip olunması durumu, ekonomik şartların da göz önünde bulundurulması ile birlikte, daha kısıtlı boş zaman geçirme anlamına gelebilir (Yıldız ve Bektaş, 2021, s 99-122). Bu durum karşısında, toplumla entegre olamayan göçmenlerin, kültürel birlikteliği yakalayamaması sonucunda, göç edilen ülkeye yönelik bağlılık düzeylerinin daha düşük düzeyde çıkması, anlaşılır karşılanmaktadır.

Kanada'da doğan çocukların göç edilen ülkeye bağlılık düzeyleri, Türkiye'de doğan çocuklara kıyasla daha yüksektir. Alejandro Portes ve çalışma arkadaşları, ikinci nesil göçmenlerin kültürleşme kavramını ele alma biçimlerindeki değişiklikleri, özellikle kendileri ve ebeveynleri arasındaki ilişkiler şeklinde anlamak için birkaç farklı kültürleşme kavramı geliştirmiştir (Portes vd., 2009, s1077-1104). Buna göre "Uyuşan kültürleşme" şeklinde dile getirilen ve göç edilen ülkede doğan çocukların, zamanla dil ve kültüre daha hâkim oldukları, bununla birlikte yerli toplumun kültürü ve geleneklerine alıştıkları belirtilmiştir. İkinci neslin dil kültürleşmesi yoluyla karşılaştıkları uyumve asimilasyon zorluklarının, göç şüphecilerinin düşündüğünden daha az problemli olduğu görülmüştür (Bratram vd., 2017, s 18-27). Burada da Kanada'da doğan çocukların, göç edilen ülkede daha fazla zaman geçirdikleri, oranın kültür, gelenek ve göreneklerine

alıştıklarından kaynaklı olarak, Türkiye'de doğan çocuklara göre göç edilen ülkeye bağlılık düzeylerinin yüksek olması beklenilen gibi çıkmıştır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, orta sosya ekonomik tabaka olarak adlandırılan önemli bir grubu, yani sosyal ve ekonomik olarak ülkenin eğitim ve gelir düzeyi olarak orta tabakasını ifade eden grubu kültürel sermaye olarak ele almaya çalışan bir tezdir. Ülke açısından eğitimli, verimli, üretken bir sınıfın kadınlarının ülkeden göç etmesinin altında yatan kültürel sermaye motivasyonlarını ele almaya çalışan, yaşadığı zorluklar, göç öncesi, göç esnasında ve göç sonrasında yaşadığı olumlu veya olumsuz süreçlerin ortaya çıkarılmasında yardımcı olabilecek bir çalışma yapılmıştır. Günümüzde göç, "beyin göçü" adı altında birçok kitap ve makale ile incelenmeye çalışılmış ve daha önceki göçler karşılaştırılmış, farklar ortaya serilmiştir.

Günümüzün en çok konuşulan konularının başında gelen, sayıları ve görünürlüğü giderek artan Türkiye'den göç eden ve/veya etmek isteyen nitelikli, eğitimli olan ve sayıları hiç de azımsanmayacak kadar çok olan göçmen grubunun olduğu, medyada sürekli olarak işlenmektedir. Başlangıçta sadece bilim insanlarının, akademisyenlerin, doktorların vb. göçü "beyin göçü" olarak tanımlanmış olmasına rağmen günümüzde "nitelikli göç" olarak isimlendirilmiştir. Bu çalışmada "nitelikli göçmen", göç öncesi ve göç sonrası ekonomik gücü ve eğitim seviyelerini tespit etmek için sorulan sorularla, bir nebze de olsa, göç eden kadınların "niteliklerini" ortaya çıkarmıştır. Yapılan odak grup çalışmasına katılan 47 kadının 30'u üniversite mezunu, 17'si yüksek lisans derecesine sahip olduğu gibi, yapılan anket çalışmalarında 422 kadından, sadece 29'u kadın lise mezunu, geri kalanlar; 283'ü üniversite, 61'i yüksek lisans ve 4'ü doktora diplomasına sahiptir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, yüksek eğitimli bir göçmen grubuyla karşı karşıyayız. Hemen hemen hepsi Türkiye'de okuyup bu dereceleri almış olsalar dahi, günümüzdeki eğitim sistemine güvenmeyerek çocuklarının daha iyi bir eğitim almasını sağlamak için Toronto'ya göç etmişler.

Aynı zamanda göç, günümüze gelinceye kadar bir bütün olarak ele alınmış olup, kadınlar ailenin bir ferdi olarak görülmüştür. Bu çalışmanın ana özelliği, kültürel sermaye için ülkesinden göç eden kadınları ele almasıdır. Çocuklarının eğitim hayatı ve geleceği için kariyerlerinden ve sosyal hayatlarından, hatta eşlerinden uzaklaşmak pahasına göçleri

araştırılmaya çalışılmıştır. Türk kadınlarının göç kararını alması ve gerçekleştirmelerinin diğer göçlerle bağlantılarını veya farklılıklarını bulabilmek, göç sonrası uyumsüreçlerini inceleyebilmek amaçlarını gütmektedir. Kadının konumunun değişimi, aile içindeki rolü, yeni sorumlulukları gibi birçok değişikliği anlayabilmek ve bu değişkenleri inceleyerek yeni hayatlarının nasıl evrildiğini bulabilmek adına yapılan bir çalışma olmuştur. Ravenstein'in göç yasalarından bir tanesi cinsiyete aittir. Ve bu yasaya göre "Kadınlar, erkeklere göre daha fazla göç etme eğilimindedir." Ancak bu yayınladığı makalede, kadınların kısa mesafeli göçlerde erkeklerden daha fazla göç etme eğiliminde olmasına rağmen, erkeklerin daha çok deniz aşırı ve daha uzak yerlere göç ettiğini ve göç eğiliminin kadınlardan daha yüksek olduğunu söylemiştir. Ravenstein'in 1889 yılında yayınladığı bu makale, her ne kadar o günler için seyahat zorluğu ve imkânların kısıtlılığı/zorluğu sebebiyle doğru olsa da günümüz dünyasında ulaşım çok daha rahat hale geldiği göz önüne alındığında bu zorlukların birçoğunun artık olmadığı konusu gayet açıktır.

Aynı şekilde Stouffer'a (1940, s 845-867) göre göç olgusunda önemli olan noktalar; göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkânlar ve bu imkânların miktarıdır. Bu çalışmada görüldüğü üzere, göç edilecek yerdeki imkânlar ve bu imkânların miktarı, göç eden kadınlara göre yüksektir ki, yakın mesafelere göç etmek yerine uzak mesafelere göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu da kadınların verdiği cevaplarla görülüyor ki, konumuz olan "kültürel sermayeyi", "güven" ortamını ve "özgürlüğü en başa alan kadınlar, Toronto'yu tercih etmişlerdir.

Toronto'ya göç eden kadınların göç etmelerine neden olan çeşitli faktörlerin etkisinin kendi bakış açılarıyla ortaya konması sağlanmıştır. Göç eden kadınların göç etmelerine neden olan bireysel ve toplumsal nedenlerin ortaya çıkarılması, orta sınıf olarak adlandırılan sosyo-ekonomik grubunun da bu örnekleme içerisinde araştırılması sağlanmıştır.

Türkiye'den göç, yıllar içinde değişti, evrildi. Göç, daha iyi bir yaşam şartı, iyi bir iş, daha iyi imkânlara sahip olabilmek için, en başta ekonomik sermaye için yapılan bir eylemdi. Özellikle ülkemizden 60'lı yılların başında, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan ekonomik genişleme döneminde sanayide ve madenlerde çalıştırılmak üzere düşük ücretlerle çalıştırılmak istenen "mavi yakalı" dediğimiz işçi

sınıfına ihtiyaç duyulmuştur. Savaştan yeni çıkmış Avrupa'da işçi açığı oluştuğu yıllarda, Türkiye ve Almanya arasında imzalanan "işgücü anlaşmasıyla" başlayan ve daha çok Türk erkeklerinin iş bulmak, çalışmak için Almanya, daha sonra da Hollanda ve diğer bazı Batı Avrupa ülkelerine gitmeye başlamasıyla popüler olmaya başladı. Türk erkekleri, ekonomik durumlarını düzeltene kadar ailelerini (eşlerini, çocuklarını, ana babalarını, kardeşlerini vs.) Türkiye'de bırakıp bu ülkelere işçi olarak gitmeye başladılar. Daha sonraları gittikleri ülkelere adapte olan işçiler, ailelerini yanlarına almaya başladılar.

Günümüz dünyasında göç, en az erkekler kadar kadınlar tarafından da daha iyi yaşam şartları için tüm dünyada yapılan bir eylem olmaya başladı. Özellikle Uzakdoğu ve Afrika başta olmak üzere, gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerden kadınlar, ailelerini geride bırakıp, profesyonel veya akademik göçten başka, yaşlı ve çocuk bakımı, ev işleri, hatta seks köleliğine varan birçok iş kolunda çalışmak için ülkelerini terk etmeye başladılar.

Bu çalışmada araştırılan konu ise tamamıyla Türkiye'den Toronto'ya kültürel sermaye bağlamında göç eden kadınları incelemek, sebeplerini ve sonuçlarını masaya yatırmaktır. Özellikle son yıllarda Türk eğitim sisteminin birçok değişikliğe ve erozyona uğradığını düşünen birçok aile, çocuklarını eğitim için önceleri yükseköğrenim, daha sonra da küçük yaşlardan itibaren yurtdışında daha iyi bir eğitim almaları için, eğitimin daha iyi olduğunu düşündükleri ülkelere yollamaya başlamışlardır. Buradaki konu da Toronto'ya özellikle küçük yaşlardaki çocuklarının eğitimi için birlikte göç eden kadınlardır. Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların bu kararı alırken ana faktörlerinden biri "çekme motivasyonudur". Bilindiği üzere bu teori "itme çekme teorisi" olarak açıklanmaktadır. Lee bu teoride, bireylerin çıkış ve varış noktalarındaki olumlu ve olumsuz faktörlerini sıralayarak göç sürecindeki engellere değinmiştir. Göçün çıkış ülkesindeki olumsuz durumlar ve göç edilen ülkedeki olumlu durumlar, Türkiye'den "itmeye", Toronto'dan ise "çekmeye" maruz kalmışlardır. Özellikle bu çalışmaya katılanların anketlere ve grup çalışmalarında verdikleri cevaplar, çocuklarının eğitimi konusunda Türkiye'deki eğitim sistemine duydukları endişe ve müfredatın sürekli değişmesi ile ortaya çıkan belirsizliğin üstüne, böyle bir eğitim için Türkiye'deki özel okul eğitim ücretlerinin de önemli bir sebep olduğu gözlemlenmiştir. Ödenen ücretlerin karşılığında alınan eğitimden tatmin olmayan ebeveynler, aksine Toronto'daki eğitim için ücret ödemedikleri ve çocuklarının aldıkları eğitimin çok daha iyi olduğunu düşündükleri için göç kararı almışlardır.

Bu çalışmada Türkiye'den Toronto'ya göç eden 422 kadınla anket çalışması ve 47 kadınla da odak grup şeklinde yapılan yüz yüze görüşmelerle, göç öncesi durum, göçe karar verme, göç süreci ve göç sonrası durum değerlendirilmek istenmiştir.

Toronto'da aktif olan başta kadın dernekleri olmak üzere, sivil toplum örgütleri ve/veya gruplarıyla yakın çalışmalar yapılmış olup, yapılan toplantılara katılıp çalışmayla ilgili gerekli bilgilendirmelerden sonra anket çalışmasına ve daha sonra da odak grup görüşmelerine geçilmiştir. Toronto üniversitesi, sosyoloji bölümünden de hocalarla bir dizi görüşmeler yapılıp değerlendirme sürecinde faydalanılmıştır.

Bu tezde ortaya çıkan en önemli konulardan biri; eğitimli, kariyerli kadınların iş bulamama riskini göze alarak çocuklarına daha iyi bir eğitim, daha iyi bir gelecek sağlamak için, ülkesini, ailelerini, hatta eşlerini geride bırakarak Toronto'ya göç ettikleridir. Hayat standartları ortanın üstünde olan bu eğitimli kadınların bazıları çocuklarını "bekâr anne" olarak büyütmek için göç etmişlerdir. Yaşadıkları zorluklara, hatta göç eden ilk nesiller gibi bunlar da kendilerini kayıp nesil olarak görmelerine rağmen çocuklarının eğitimi için en azından çocuklarının mezuniyetine kadar Toronto'da kalmayı, hatta çocuklarının iş bulmalarından sonra geri dönmeyi planlamaktadırlar. Ortak noktalarından biri de her ne kadar Toronto'da kendileri için uygun bir iş bulamasalar da Türkiye'deki ailelerinden, eşlerinden veya bugüne kadar olan yatırımlarından elde ettikleri gelirleri ile ayakta durabilecek ekonomik güce sahip olmalarıdır. Özellikle odak grup görüşmelerinde, Türkiye'de daha fazla arkadaşlarının olması, iş hayatları sayesinde daha çok kişiye dokunabilmeleri, çok daha fazla kültürel ve sosyal faaliyet yapabildikleri belirtilmiştir, dolayısıyla sosyal hayatları, arkadaş çevreleri Türkiye ile kıyaslanmayacak seviyede düşük olmasına rağmen, çocuklarının eğitimlerini tamamlamadan geri dönmeyi hiç düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmanın önemli bir bölümünü kapsayan Kültürel Sermaye, yani çocuklarının alacakları eğitim başta olmak üzere kültür, sanat ve sporda da çocuklarının ilerlemesini, yeni şeyler öğrenmesini tercih ediyorlar. Buradan da göçün "yeni ekonomik göç teorisine" atıfta bulunarak; Yeni ekonomik göç teorisine göre, kararların haneler tarafından ele alındığı kabul edilmekte, ancak hanelerin bir arada göç etmediği, aile üyelerinin bir veya birkaçının göçmen olarak yer değiştirdiği öne sürülmektedir. Bu teoriye göre hane halkı alınacak riski minimuma indirmeyi hedeflemektedir (Taylor ve Fletcher,Project 2, 2001). Elde edilen anket sonuçlarına da

baktığımızda 174 kadın, eşinden ayrı bir şekilde Toronto'da yaşamakta, 20 kadının eşi Kanada'da ama ayrı bir şehirde olduğu anlaşılmaktadır ki bu da 300 kadının evli ama yaklaşık 2/3'ünün eşinden uzak yaşadığı anlamına gelmektedir.

Kadınların özel hayatları, iş hayatları ve aile hayatları incelenmiş olup uyumsüreçlerinin üstünden geçilmiştir. Aile yapıları zor bir hal almasına karşın orada yaşamaya, tutunmaya gayret ederek çocuklarının daha iyi bir eğitim almalarını sağlamak için çok büyük bir çaba sarf ettikleri görülmüştür. Toronto'da çoğunlukla Türklerle beraber vakit geçirmeyi tercih etmeleri, boş zamanlarında mutlaka bir araya gelip memleketleri hakkında konuşmaları dile getirilmiştir. Büyük bir kısmının eşleri Türkiye'de yaşamaya devam etmesine rağmen senede en az bir, en fazla üç kere Toronto'ya geldikleri görülmüştür. Yılda ortalama bir kere de kadınlar Türkiye'ye gitmektedirler.

Göç öncesi, Türkiye'de sosyal hayatı çok aktif, eğitimli ve kariyerli kadınların hemen hemen hepsi ya kendi evlerinde ya da ailelerin evlerinde, kendi deyimleriyle "rahat" bir sosyal hayat sürmelerine rağmen, eğitim sisteminin sürekli değişimi, kalitesi yüzünden çocuklarının mutlaka eğitimlerini kurumsal bir sistemi olan güvenilir bir ülkede almalarını sağlamak için göç etmeye karar verdiklerini iletmişlerdir. Göç sürecinin göründüğü kadar kolay olmaması, geride bıraktıkları ailelerinden, hatta eşlerinden dolayı, durumun oldukça güç hale geldiği görülmüştür. Eşlerinin çoğu maddi yönden, giden eşini ve çocuklarını, desteklemek için Türkiye'de çalışmaya devam etmektedir. Hemen hemen hepsi geride "rahat" bir yaşamı bırakarak, bilinmezliğe doğru yol almışlardır.

Bourdieu'nün Kültürel Sermaye kuramı ve habitus kavramı bu tezin önemli bir hareket noktasıdır. Çocuklarının aldığı eğitim, yaşadığı çevre ve diğer faktörler çocuklarının habitusunu belirlerken annelerininkini de belirliyor. Kendi yaşamlarından âdeta vazgeçerek çocuklarının daha iyi bir eğitim almasını, daha güvenli ve sosyal bir devlet tarafından eğitilmesini tercih ediyorlar. Kimilerinin başlarda kalıcı oturma izinleri (PR) dahi olmaması onları geri döndürmeye, kararlarını değiştirmeye yeterli olmamaktadır. Göç ettikten sonra, göç ettikleri ülkeye veya şehre uyumsüreçleri, görüldüğü üzere oldukça zor olsa da kalmaya ve devam etmeye, en azından çocuklarının eğitimleri tamamlanana kadar göç ettikleri ülkede kalmaya niyetlidirler. Büyük bir kısmı, çocuklarının eğitimlerinden sonra, hatta onların işe başlamasından sonra dönseler bile,

çocuklarının geri dönmeyeceklerini ve artık onların Türkiye'ye "yabancı" olduğunu beyan etmişlerdir. Çocukların küçük yaştan itibaren Toronto'da yaşamaları, uyum süreçlerini annelerinkinden daha kolay olduğu alınan cevaplardan görülebilmektedir. Anneler, Toronto'da sosyal hayatlarının büyük bir kısmını ev işleri yaparak, yarı zamanlı işlerde çalışarak ve Türkiye'den gelen diğer annelerle, ailelerle görüşerek değerlendirmekteydi. Toronto'nun çok göç alan bir şehir olması sebebiyle göçmen olarak çok zorlanmasalar da, araştırmanın örneklemini oluşturan kadınların, sosyal hayata girmeleri hem maddi hem de manevi bakımdan oldukça güç görünmektedir. Kanadalılarla iletişimleri oldukça düşük seviyede olup sosyal faaliyetleri son derece kısıtlı olan bu kadın göçmenler, kendi aralarında âdeta bir dayanışma gösterircesine beraber yaşamayı, zorluklara beraber göğüs germeyi tercih etmektedirler. Büyük bir kısmı senede bir kere de olsa Türkiye'ye gidip ailelerini, akrabalarını ve arkadaşlarını ziyaret ederken, eşleri Türkiye'de olanların da mümkün oldukça, vakit buldukça Toronto'ya yanlarına gelebilmektedir. Eşleri ile beraber yaşayan kadınların sorunları diğerlerine göre daha düşük olsa da büyük bir kısmı için en büyük sorun, kendi standartlarında iş ve meslek sahibi olamamalarıdır. İş başvurusu yapıp PR ile göç eden ebeveynler, bu konuda daha şanslı da olsa azınlıkta görünmektedirler. Bu grubun en büyük avantajı, yaş ve iş başvurusu ile verilen PR. Yaşları diğerlerine göre daha genç olan katılımcılar ve kalıcı oturma izni olanlar, kendilerini daha mutlu ve verimli hissettiklerini belirtmişlerdir. Genç olmaları, hem uyum süreçlerinin kısalttığını hem de iş hayatları, iş ve sosyal çevrelerini daha geniş hale getirdiğini söylemişlerdir. Göç etmeden önce iş başvurusu yapıp, PR (kalıcı oturma izni) alıp gelenler, işlerinin hazır olduğunu söyleyerek kendilerini diğer kadınlara göre daha şanslı hissediyorlar. Geldikleri ilk günden itibaren işlerine başlayıp, standart üstü iş ve sosyal çevre edindiklerinden ve daha mutlu ve umutlu olduklarından bahsetmişlerdir. Geldikten sonra PR'a başvurup daha sonraki süreçte PR sahibi olanlar, ellerinde hali hazırda iş olmamalarından dolayı, kendi standertlarının veya beklentilerinin çok altında iş budukları için, iş ve sosyal anlamda kendilerini daha zor bir sürecin beklediğinden bahsetmişlerdir. Onları sosyal çevreden uzaklaştırmayan desteklerin başında, her mahallede bulunan, halk evlerinin, spor salonlarının, kütüphane ve sanat evlerinin bulunmasının kendilerine çok iyi geldiklerini ve az da olsa, yerel halk veya kendileri gibi göçmen kişilerle tanışma, vakit geçirme şansını elde ettiklerinden bahsetmişlerdir

Ayrıca bu tezin en önemli bulgularından birisinin kadınların özgür olarak göç kararı alsalar da erkeğin çocuk yetiştirmede sadece ekonomik olarak kadını desteklemesi de Patriyarkide çocuk yetiştirmenin kadınlara bırakılması da geleneksel yapının sürdüğünün göstergesidir.

Bu tezde Bourdieu'nun kültürel sermaye oluşturmak üzere kendi başlarına göç eden kadınların son 30 yılda görünür bir şekilde göçün kadınsallaşmasının görünür olması sergilenmiştir. Türkiye'nin eğitimli ve sosyo ekonomik statüsü yüksek olan kadınların, çocukları için, kriyerlerini ve kendi rahat yaşamlarını bir yana bırakarak göç etmelerini sergileyen bu tezde 422 anket ve 47 kadonla odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Bu tezde araştırmanın temel sorusu olan, "Türkiye'den Toronto'ya göç eden orta ve üst sosyo-ekonomik tabakadan oluşan kadınların kültürel ve sosyal yaşamları, göç sonrası nasıl şekillenmiştir? Sorusunun hipotezlerinden olan HİPOTEZ1'deki 10 yıldan daha az süre içerisinde Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların, diğer göçmen kadınlara göre, göçmelerinin nedeninin Türkiye'deki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmeleri doğrulanmıştır. Ancak eklenmesi gereken en önemli konu bu göçün gönüllü mü yoksa ülkenin koşullarının dayatması doğrultusunda mı gerçekleştiğidir.

Tezin bulgularının en önemli nedenlerinden birisi de her ne kadar bu göç türü gönüllü göç gibi görünse de aile ve çocuklarının geleceğinden kaygı duyarak hareket etmesi de politik göçü gündeme getirmektedir.

"HİPOTEZ2'de ele alınan, 5-10 yıl arasında Türkiye'den Toronto'ya göç eden göçmenlerin kadınların, diğer göçmen kadınlara göre, Türkiye'ye geri dönme oranları daha azdır" hipotezi yanlışlanmıştır. Tezin bulgularından olan tekrar "vatana" geri dönme isteği çok güçlü olarak ortaya çıkmıştır. Hemen hemen tüm kadınlarda geri dönme isteği görülmüştür. Birkaç istisna dışında kadınların hemen hepsi çocuklarının eğitimi bittikten sonra ve kendi ayaklarının üstünde durmasından sonra, onları orda bırakıp vatanlarına, alıştıkları yere, geri dönmeyi planlamaktadırlar.

Bu tezde en güçlü doğrulanan "HİPOTEZ3: Göç eden kadınların hemen hemen hepsinin ortak amacı, aileleri ile beraber, vatandaşlık almaktır." Hipotezidir. Bu tez ile ilgili görüşülen tüm kadın göçmenler, gelecek kaygısından ve Türkiyedeki politik gelişmeler

ve eğitim sisteminin sürekli değişiminden ötürü, Kanada pasaportu almak istemektedirler. Kanada'nın çok güçlü bir sosyal devlet olması ve göçmenler için özel olatrak hazırlanmış göçmen programından ve haklarından dolayı kesnilikle Kanada pasaportunun geleceklerini çok pozitif bir şekilde etkileyeceğini düşünmektedirler

"HİPOTEZ4: Özellikle son 10 yıl içinde göç eden kadınların Türkiye'deki yaşam standartları, Toronto'dakine göre daha iyidir." Hipotezini özellikle göç öncesi durum ve göç sonrası durumları anlamak için sorulan sorular göz önüne alındığında, kesinlikle Türkiye'de daha iyi şartlar, daha üst düzey bir hayat standardı olduğu görülmüştür. Türkiye'deki kariyerleri, sosyal hayatları Toronto'dakiyle kıyaslanmayacak kadar daha iyi olduğu görülmüştür.

"HİPOTEZ5: Son 10 yıl içinde eşlerini Türkiye'de bırakıp göç eden kadınların oranları, daha önce göç eden kadınlara göre daha fazladır." Bu hipotez doğrulanmamıştır. Sadece son 10 yıl baz alındığında bu hipotezi kuvvetli destekleyen cevaplar alınmamıştır. Son 20 -30 yıl içerisinde eşlerini Türkiye'de bırakıp geldikleri görülmüştür ama son 10 yılın diğerlerinden daha fazla olduğu saptanmamıştır.

Bu tezde siyasal iklim konusuna bakılmasa bile, tezin katılımcıları, Türkiyedeki siyasal iklim, özgürlük ve eğitim konularına değinerek, Kanada ile kıyaslandığında arada büyük fark olduğunu ve Kanada'da gelecek kaygılarından arındıklarını dile getirmişlerdir. Özellikle Türkiye'de son yıllarda eğitim sisteminin çok sık değişmesi, çocuklarının doğru eğitim alamaması kaygılarını da beraberinde getirmiştir. Bu durumda "HİPOTEZ6: Son 5 yıl içinde göç eden kadınların önemli nedenlerinden birisi Türkiye ve Kanada'daki siyasal iklimdir." Doğrulanmıştır.

Teze katılan kadınların eğitimleri özellikle e son 10 yılda göç eden göçmen kadınların eğitimleri, daha önce göç edenlere göre çok daha iyidir. Son yıllarda göç eden kadınların hemene hemen hepsi en az üniversite mezunu olduğu görülmüştür. HİPOTEZ7: Özellikle son 10 yıl içinde göç eden kadınların eğitim geçmişleri , diğer göçmen kadınlara göre daha iyidir.

Özellikle iş başvuurusu ile gelmeyen göçmen kadınların en büyük sorununun Türkiye'deki kariyerlerinş yakalayamaması hatta kendilerini mutlu hissedecekleri iş

bulamadıkları görülmüştür. Bu teze katılan kadınların rn büyük sorunlarından biri de kendilerine uygun iş bulamamalarıdır. 10 Yıl öncesine göre uygun işlerin sayılarının daha az olması da bunu desteklemektedir. HİPOTEZ8: Özellikle son 10 yıl içinde Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınların istedikleri işte çalışmaları mümkün görünmemektedir.

Ayrıca bu tezde ailenin parçalanmasına bakılmasa da, parçalanana aileler görülmektedir. Ayrıca eşlerin kadınlara para yollaması da bu göçün ekonomik bağlamda güç olması nedeniyle kadınların geri dönme isteği ile açıklanabilir. Odak grup görüşmelerindeki veriler de anketlerden elde edilen bu görüşleri doğrular niteliktedir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Abadan-Unat, N., ve Kemiksiz, N. (1986). *Türk Dış Göçü: 1960-1984 Yorumlu Bibliyografya*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları

Acar, A. (2019). *Kanadalılaştıramadıklarımızdan mısınız?* İstanbul: Kara Karga Yayınları.

Acar, C. (2022). Göç Eden ve Yoksul Kadınların Boşanma Sonrası Hayatta Kalma Stratejilerinin Niteliksel Analiz ile Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-10.

Adar, A. Ş., ve Çelik, B. U. (2023). Türkiye'de Uluslararası Göç ve Refah İlişkisi: Kitlesel Göçler Üzerinden Bir Değerlendirme. *Göç Dergisi*, 10(1), 101-118.

Albiz, Ü. (2022). Habitusu, Kültürel ve Sembolik Sermayesiyle Eleştirmen-Yazar ve Çevirmen: Nurullah ATAÇ. *Erdem*, 0 (82) , 1-24. 01.05.2021 tarihinde https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/70721/1137620 adresinden alındı

Akhtar, S. (2018). *Göç ve Kimlik, Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm* (Çev.). Sedef Ayhan, İstanbul: Sfenks Kitap Yayınları.

Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi*, (2), 58-83.

Aker, D. Y. (2014) Migration, Citizenship and Naturalization: Turkish Immigrants in Canada and Germany, (Tez No: 375731). [Yayınlanmamış Doktora Tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi: Ankara]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul, İstanbul Bigi Üniversitesi Yayınları

Aksakal, E., ve Kılıç, C. (2021) . *Göç ve Göçmen Sorunsalı–Üniversite Öğrencilerinde Düzensiz Göç Algısı*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*, *5*(20). , p292.

Akyıldız, İ. E. (2016). Göç teorilerinin karşılaştırmalı analizi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *35*(2), 127-176.

Alkan, U. (2015). Avrupa'da Refah Devleti ve Göç İlişkisi: Refah Şovenizmi Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(3), 751-768.

Alpaydın, Y. (2008). Türkiye'de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İlem Yıllık*, 3(3), 49-64.

Arap, S. K., ve Göktürk, A. (2015). Kırdan kıra bir göç öyküsü. *Çağdaş Yerel Yönetimler, 24*(3), 45-71.

Arslan, H. (2016). Understanding seasonal agricultural worker from the perspective of rural poverty. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 2*(4), 1136-1147.

Aydemir, S., ve Şahin, M. C. (2017). Tek tanrılı dinlerde göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Göç teorileri açısından bir analiz. *İslami Araştırmalar Dergisi*, *28*(3), 359-371.

Aytaç, A.M. ve Demirtaş, M. (Haz) (2014). *Göçebe Düşünmek*. İstanbul: Metis Yayınları.

Bakewell, O. (2010). Some reflections on structure and agency in migration theory. *Journal of ethnic and migration studies*, *36*(10), 1689-1708.

Bakewell, O. (2021). Unsettling the boundaries between forced and voluntary migration. In *Handbook on the Governance and Politics of Migration* (pp. 124-136). Edward Elgar Publishing.

Ball, S., Davies, J., David, M., ve Reay, D. (2002). "Classification" and "Judgement": Social Class and the "Cognitive Structures" of Choice of Higher Education. *British Journal of Sociology of Education*, *23*(1), 51–72.

Baoyan, Y. ve Minggang, W. (2015), "How Father's Education and Economic Capital Impact Academic Performace – An Analysis Based on the Mediating and Moderating Effect", *Chinese Education and Society*, 48(6), 412-432.

Barışık, S. (2020). Göç kavramı, tanımı ve türleri. *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi* içinde, 1-22. İstanbul: Gezi Kitabevi Yayınları

Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., ve Baş, İ. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın ve Çocuk Yaşamına Etkisi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(3).

Başel, H. (2007). Türkiye'de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 515-542.

Bauer, T., ve Zimmermann, K. F. (1999). *Assessment of possible migration pressure and its labour market impact following EU enlargement to Central and Eastern Europe* (Vol. 3).12-19 02.02.2021 tarihinde https://docs.iza.org/report_pdfs/iza_report_03.pdf adresinden alındı.

Bayraklı, C. (2007). Dış göçün sosyo-ekonomik etkileri: Görece Göçmen konutlarında yaşayan Bulgaristan Göçmenleri örneği. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.34-57. http://adumilas.adu.edu.tr/web/catalog/info.php?idx=32916475&idt=1

Beel, David ve Wallace, Claire (2018), "Gathering Together: Social Capital, Cultural Capital and the Value of Cultural Heritage in a Digital Age", *Social and Cultural Geography*, 1-21.

Betts, A. (2011). *Global migration governance*. Oxford: Oxford University Press.

Bodvarsson, Ö. B., Simpson, N. B., ve Sparber, C. (2015). Migration theory. In *Handbook of the economics of international migration* (Vol. 1, pp. 3-51). North-Holland.

Borjas, G. J. (2015). *Çalışma ekonomisi*. İstanbul: Dora Yayınları

Boserup, E. (2007). Woman's role in economic development. *Earthscan.*

Bourdieu, P. (1973). Cultural reproduction and social reproduction. In R. Brown (Ed.), Knowledge, education, and cultural change: Papers in the sociology of education (pp. 71–112). London: Tavistock Publications Limited.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction A Social Critique of the Judgement of Taste*. Massachusetts: Harvard University Press.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–258). New York: Greenwood Press.

Bourdieu, P. (1998). Practical reason. Stanford: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (2014). *Varisler* (1st ed.). Ankara: Heretik Yayınları

Bourdieu, P., Darbel, A., ve Schnapper, D. (1991). *The Love of Art: European Art Museums and their Public*. Oxford: Polity Press.

Bourdieu, Pi., (1986), "The Forms of Capital", Richardson J.G.(Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, in Chapter 9 (280-291), Greenwood Press, Westport, Connecticut.

Bourdieu, P., ve Wacquant, L. (1992), An Invitation to Reflexive Sociology, 1st Ed. , Chicago: The University of Chicago Press,

Bratram, D., Poros, M. V., ve Monforte, P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar.* İstanbul: Hece Yayınları ve Dergileri. 18-27

Braidolti, R. (2017). *Göçebe Özneler.* İstanbul: Kolektif Kitap.

Brettell, C. B., ve Hollifield, J. F. (Eds.). (2022). *Migration theory: Talking across disciplines*. London: Routledge. 12-22

Budak, Ö. (2014). *Esnek İsdihdam Toplumunda Kültürel Sermaye*. İstanbul: Yapı kredi yayınları; *Cogito*, *76*,152–167.

Caldas, S. J., ve Cornigans, L. (2015). Race/ethnicity and social capital among middle and upper-middle-class elementary school families: A structural equation model. *School Community Journal*, *25*(1), 137-156.

Castles, S. (2002). Migration and community formation under conditions of globalization. *International migration review*, *36*(4), 1143-1168.

Castles, S., ve Miller, M. J. (1998). The Age of Migration (Mcmillan, London).23-124

Castles, S., Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 23-105

Cengiz, S. (2010). Göç, Kimlik ve Edebiyat. Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken, 2(32). 15.01.2021 tarihinde https://www.dieweltdertuerken.org/admin/files/issues/174-794-1-PB.pdf adresinden alındı.

Chambers, I. (2024). Göç, Kültür, Kimlik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Clarke, J. I. (1965). Population Geography. Oxford: Pergamon Press.

Cohen, R. (2006). *Migration and its enemies: Global capital migrant labour and the nation-state*. Ashgate Publishing, Ltd.103-112

Cortes, G. (2016). Women and Migrations: Those Who Stay. *EchoGéo*, *37*, 1–18.

Crisp, J. (1999). Policy challenges of the new diasporas: migrant networks and their impact on asylum flows and regimes. 6-7 05.05.2021 tarihinde https://www.unhcr.org/media/policy-challenges-new-diasporas-migrant-networks-and-their-impact-asylum-flows-and-regimes adresinden alındı.

Cuamea Velázquez, F. (2000). Approaches to the study of international migration: a review. *Estudios fronterizos*, *1*(1), 137-168.

Czaika, M., ve De Haas, H. (2014). The globalization of migration: Has the world become more migratory?. *International Migration Review*, *48*(2), 283-323.

Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(8), 26-49.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.

Çelik, F. (2007). Türkiye'de iç göçler: 1980-2000. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22* (1), 87-109.

Çopuroğlu, Ö. (2009). Uluslararası Göç Bağlamında Esnek Şehirler Farkındalığı. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (s. 183-201). İstanbul: Beta Yayınları.

Çuhadar, B. (2019). *Yeni Ülke Yeni Hayat (Türkiye'den gidenlerin hikâyeleri)*. İstanbul: Artemis Yayınları.

De Haas, H. (2010). Migration Transitions: A Theoretical and Empirical Inquiry Into the Developmental Drivers of International Migration. *IMI Working Paper*. No 24, Oxford: International Migration Institute.

De Tapia, S. (2002). New Patterns of Irregular Migration in Europe: Seminar Report 12 and 13 November 2002, Council of Europe (Vol. 7). *Council of Europe.*

Demir, E. (2022). Göç sosyolojisi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *3*(2), 131-138.

Demir, T. (2019). Uluslararası Göç Olgusu- Anklav İlişkisi Çerçevesinde Ceuta ve Melilla Anklavları. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 203-213). İstanbul: Beta Yayınları.

Demko, G., Ross, H. M., ve Schnell, H. M. (1970). *Population Geography*. New York: McGraw Hill Book Company.

DiMaggio, P. (1979). Review essay: On Pierre Bourdieu. *The American Journal of Sociology*, 84 , 1460–1474.

Donato K., Alexander J.T., Gabaccia D., Leinonen J., (2011), Variations in the gender composition of immigrant populations: How and why they matter, *International Migration Review*, 45(3), pp. 495-525.

Donato K., Gabaccia M.D, Holdaway J., Manalansan M., Pessar P., (2006), A glass half full? Gender in migration studies", *International Migration Review*, 40(1), pp. 3-26.

Dorling, D., ve Rigby, J. E. (2007). Net cohort migration in England and Wales: How past birth trends may influence net migration. *Population Review*, 46(2), 51-62.

Dumais, S. A. (2002). Cultural capital, gender, and school success: The role of habitus. *Sociology of Education*, 75, 44–68.

Dumais, S. A., ve Ward, A. (2010). Cultural capital and fi rst-generation college success. *Poetics*, 38, 245–265.

Edgerton, J. D., Roberts, L. W., ve Peter, T. (2013). Disparities in academic achievement: Assessing the role of habitus and practice. *Social Indicators Research*, *114*(2), 303-322.

Eisenstadt, S. N. (1953). Analysis of Patterns of Immigration and Absorption of Immigrants. *Population Studies*, 7(2), 167-180.

Ekholm, K., ve Friedman, J. (2003). Eski Dünya Sistemlerinde "Sermaye" Emperyalizmi ve Sömürü,(Der: Andre Gunder Frank ve Barry K. Gills). *Dünya Sistemi, Beş Yüzyıllık mı, Beş Binyıllık mı*, 139-175.

Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilgiler Dergisi, 5*(1), 9-22.

Ekşi, N. (2019). Mülteci Gemi Adamları: Refugee Seaman. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 1-17). İstanbul: Beta Yayınları.

Engberg, M., ve Allen, D. (2011). Uncontrolled destinies: Improving opportunity for lowincome students in American higher education. *Research in Higher Education*, *52*(8), 786-807.

Erdoğan, İ. (2003) Beyin göçü ve Türkiye. 20.03. 2021 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/334761159_Beyin_Gocu_ve_Turkiye adresinden alındı.

Ergün, S., ve Polat, M. A. (2022). Göç, cinsiyet ve işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye'de gelişme düzeyine göre bölgelerin kıyaslanması. *Göç Dergisi, 9*(1), 107-126.

Faist, T. (2000). The volume and dynamics of international migration and transnational Social Spaces.48-52

Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, Çev. AZ Gündoğan ve C. Nacar, İstanbul: Bağlam Yayınları. 69-74

Faist, T. (2006). The migration-security nexus: International migration and security before and after 9/11. *Migration, Citizenship, Ethnos*, 103-119.

Faist, T. (2016). Cross-border migration and social inequalities. *Annual review of Sociology*, *42*, 323-346.

Faist, T. (2018). The moral polity of forced migration. *Ethnic and Racial Studies*, *41*(3), 412-423.

Furstenberg, F. F., ve Kaplan, S. (2018). Sosyal Sermaye ve Aile. *Muhafazakar Düşünce Dergisi* Sayı 31: *AİLE*, 53.

Gahramanova, K. (2017). Suriyeli ve Azerbaycanlı Mülteci Çocuklar Örneğinde Çocukların Sosyal Uyum Süreci. In Uluslararası Göç ve Çocuklar (pp. 75-85). London: Transnational Press.

Gao, Xuesong (2012), "Parental Strategies in Supporting Chinese Children's Learning of English Vocabulary", *Research Papers in Education, 27*(5), 581-595.

Geniş, M., Toker, B., ve Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması derleme çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 3(3), 190-199.

Gezgin, M. F. (1991). "İşgücü Göçü Teorileri", *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı 23

Giddens, A. (2012, s. 528). *Sosyoloji*, Çev. Cemal Güzel, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gopaul, B. (2011). Distinction in doctoral education: Using Bourdieu's tools to assess the socialization of doctoral students. Equity & Excellence in Education, 44 , 10–21. 15.05.2021 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/233054056_ adresinden alındı.

Gökbayrak, Ş. (2006) Uluslararası Göçler ve Kadın Emeği, *Çalışma Ortamı Dergisi* Sayı:86

Göker, E. (2015). Takdim. In *Yeniden Üretim, Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri* (1st ed., pp. 9–20). Istanbul: Heretik Yayınları.

Görgün, M. (2019). *Uluslararası Göç ve Beyin Göçü*. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 35-48). İstanbul: Beta Yayınları.

Grasmuck, S., ve Pessar, P. R. (1991). *Between Two Islands: Dominican International Migration* (First ed.). University of California Press.

Greatbatch, Jacqualine. (1989). The Gender Difference: Feminist Critiques of Refugee Discourse. *International Journal of Refugee Law, 1*(4), 518–527.

Grossman, E. R.B. (2013), An Examination of Putnam's, Coleman's, and Bourdieu's Conceptualizations of Social Capital and the Structural Differences Across Class, Race, and Gender Groups, Unpublished Doctoral Dissertation, The University of

Akron- The Graduate School. 15.05.2021 tarihinde https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/ws/send_file/send?accession=akron1386677646&disposition=inline adresinden alındı.

Gunter, F. A., ve Barry, G. K. Dünya Sisteminde Çevrimler, Krizler ve Hegemonik Değişiklikler (MÖ 1700-MS 1700),". *Dünya Sistemi, der. Frank ve Gills*, 283-377.

Gurak, D. T., ve Caces, F. (1992). Migration networks and the shaping of migration systems. *International migration systems: A global approach*, *150*, 176.

Gurieva, L. K., ve Dzhioev, A. V. (2015). Economic theories of labor migration. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, *6*(6 S7), 101.

Güler, Ç., ve Çobanoğlu, Z. (1997). *Sosyal Çevre*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Sağlık Sosyolojisi ve Antroplojisi Yayınevi. 12.04.2021 tarihinde https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/cevresagligi.pdf adresinden alındı.

Gülerce, H., ve Demir, E. (2021). Zorunlu göç sürecinde sosyal ağlar; Şanlıurfa'daki Suriyeli sığınmacılar. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 81, pp. 185-211).

Güllüpınar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(4), 53-85.

Gülmez, S. C., ve Öztürk, A. (2018). Göç yaşantısı çerçevesinde çocukta psiko-sosyal uyum süreci üzerine bir inceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 449-481.

Güvenç, B. (1996). *Göç Olgusu ve Türk Toplumu. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç.* Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları.

Hagen-Zanker, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. *A Review of the Theoretical Literature (January 2008). Maastrcht Graduate School of Governance Working Paper No*.

Harbison, S. F. (1981). Family structure and family strategy in migration decision making. *In Migration decision making*, 225-251.

Harding, J. F., Morris, P. A., ve Hughes, D. (2015). The relationship between maternal education and children's academic outcomes: A theoretical framework. *Journal of Marriage and Family, 77*(1), 60-66.

Held, D., A. McGrew, D. Goldblatt ve J. Perraton (1999). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity.

Hicks, J. (1963). *The theory of wages*. Berlin: Springer.

Hollingworth, S., Mansaray, A., Allen, K., ve Rose, A. (2011). Parents' perspectives on technology and children's learning in the home: social class and the role of the habitus. *Journal of Computer Assisted Learning, 27*(4), 347-360.

Horn, D. M.,ve Parekh, S. (2018). Introduction to "Displacement". *Signs: Journal of Women in Culture and Society, 43*(3), 503-514.

Indra, D. (1987). Gender: A Key Dimension of the Refugee Experience. Refuge: *Canada's Journal on Refugees, 6*(3), 3-4.

IOM, (2009). "Göç". Göç Terimleri Sözlüğü. 10.06.2021 tarihinde https://publications.iom.int/system adresinden alındı.

INSTRAW, (2007). Gender, Migration, Remittances and Development 28.02.2020 tarihinde https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/events/coordination/5/docs/P02_INSTRAW.pdf adresinden alındı.

İçduygu, A., ve Biehl, K. (2009). *Managing International Urban Migration: Türkiye Italia Espana. Country Reports: Turkey & Italy & Spain.* İstanbul: Migration Research Center at Koç University, 23-34.

İçduygu, A., ve Şimşek, D. (2017). Giriş: Uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim*(140), 6-11.

İlbay, N. (2017). Hatay'daki Suriyeli mültecilerin sosyal yaşama adaptasyonu: Sorunlar ve çözüm önerileri. (Tez No: 454441), [Unpublished doctoral dissertation, Mustafa Kemal Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

İnce, C. (2019). Göç kuramları ve Suriye göçü üzerine bir değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches, 11*(18), 2579-2615.

İpek, V., ve Oylumlu, İ. S. (2019*). Uluslararası Göç ve İngiltere*: *Muhafazakar Parti Dönemlerinde Uluslararası Göçün İngiltere'ye Etkisi.* M. Görgün (Ed.), *Uluslararası Göç* (ss. 149-164). İstanbul: Beta Yayınları.

İslamoğlu, E., Yıldırımalp, S., ve Benli, A. (2014). Türkiye'de tersine göç ve tersine göçü teşvik eden uygulamalar: İstanbul ili örneği. *Sakarya İktisat Dergisi, 3*(1), 68 - 93.

Jansen, C. J. (2016). Migration: A sociological problem. *Readings in the Sociology of Migration*, 3-35.

Jiang, Yih-Lin, (2009), Social and Cultural Capital Across Contexts: Mandarin-Speaking English Language Learning Children's First and Second Language Literacy Learning at Home, in the Community, and in Multiple Classrooms, Unpublished Doctoral Dissertation, University of Illinois - Secondary and Continuing Education. 03.03.2021 tarihinde http://hdl.handle.net/2142/80093 adresinden alındı.

JR, H. (1970). Migration, unemployment and development: a two-sector analysis. *American economic review, 60*(1), 126.

Kandemir, M. (2018). Türkiye ve Kanada mülteci politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Tez No: 528468). [Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Karakılıç, İ., Körükmez,, L., ve Soykan,. C., (2019, March). *Resilience, Work and Gender in the (Turkish) Migratory Context Literature Review*. Exigency Negotiation change, İstanbul: GAR

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (24. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karluk, A. C. (2022). Göçmenlerin Uyum ve Bütünleşme Sürecinde Kültürel Mesafe. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (10), 1-24.

Kazaz, G ve Mavituna, H.İ (2018). *Bu Ülkeden Gitmek.* İstanbul: Metropolis Yayınları.

Kepenek, E. B., ve Uğuzman, T. (2018). Haydi köyümüze geri dönelim! Tersine göçün sosyoekonomik etkileri: Yeniyol Köyü örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 11-36.

Keshri, K., ve Bhagat, R. B. (2012). Temporary and seasonal migration: Regional pattern, characteristics and associated factors. *Economic and Political Weekly*, 81-88.

Kim, Mi-Son et al. (2020), "Race, Inequality, and Social Capital in the U.S. Countries", *The Social Science Journal*, 1-19.

Kingston, P. (2001). The Unfulfilled Promise of Cultural Capital Theory. *Sociology of Education, 74*, 88-99.

Kisida, B., Greene, J. P., ve Bowen, D. H. (2014). Creating cultural consumers: The dynamics of cultural capital acquisition. *Sociology of Education, 87*(4), 281-295.

Koçak, Y., ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3*(3), 163-185.

Kofman, E., Phizacklea, A., Raghuram, P.,ve Sales, R. (2001). *Gender and International Migration in Europe: Employment, Welfare and Politics (Gender, Racism, Ethnicity)*. London, UK: Routledge.

Košutić, I. (2017). The role of cultural capital in higher education access and institutional choice. *CEPS journal*, 7(1), 149-169.

Köseoğlu, M., ve Artan, G. (2020). Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 6*(1), 61-81.

Kraaykamp, G., ve van Eijck, K. (2010). The intergenerational reproduction of cultural capital: A threefold perspective. *Social Forces*, 89, 209–232.

Kurekova, L. (2011, April). Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows. In *interdisciplinary conference on migration. Economic change, social challenge* (Vol. 4, pp. 6-9).

Kurt, H. (2006). Göç eğilimleri ve olası etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 4*(1), 148-178.

Kwok, Yuk-Yin (2015), Understanding Parental Strategies in Supporting Children's Second Language Learning from the Perspectives of Bourdieu's Concept of Capital: A Study of Hong Kong Chinese Parents, Unpublished Doctoral

Dissertation, The Hong Kong Institute of Education. 17.05.2021 tarihinde https://educoll.lib.eduhk.hk/records/0zfuhchn adresinden alındı.

Laberge, Suzanne ve Kay, Joanne (2002), "Pierre Bourdieu's Sociocultural Theory and Sport Practice", Theory, Sport and Society, in 1st Ed., Chapter 10,239-266.

Lamont, M., ve Small, Mario, L. (2008). How Culture Matters: Enriching Our Understanding of Powerty. In A. C. Lin ve D. R. Harris (Eds.), *The Colors of Poverty Why Racial and Ethnic Disparities Persist* (pp. 76–102). New York: Russell Sag .

Lareau, A., ve Weininger, E. B. (2003). Cultural Capital in Educational Research: A Critical Assessment. *Theory and Society 32*(5/6), 567–606.

Lecaj, F. (2019). Küreselleşme göç ve kadın. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(1), 49-58.

Lee, E. M., ve Kramer, R. (2013). Out with the old, in with the new? Habitus and social mobility at selective colleges. *Sociology of Education*, 86(1), 18-35.

Lee, E. S. (1970). A Theory of Migration. G. Demko, H. M. Ross, ve H. M. Schnell içinde, An Intorduction to Population. New Delhi: Archive Books.

Lee, E. S. (1980). Migration of the aged. *Research on Aging*, *2*(2), 131-135.

Lewis, G. J. (1982). *Human Migration A Geographical Perspective*. New York: St. Martin's Press.

Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labor, *The Manchester School of Economic and Social Studies* 22: 139-191.

Lutz, H. (2010). Gender in the Migratory Process. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1647–1663.

Maffesoli, M. (2011) *Göçebelik Üzerine.* İstanbul: Bağlam Yayınları

Mangalam, J. J. (1968). Human Migration: A Guide to Migration Literature in English 1955-1962. Lexington: The University of Kentucky Press.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 431-466.

McNeill, W. H. (2003). Dünya Tarih. Şenel, A. (Çev). Ankara: İmge Yayınları

Mincer, J. (1978). Family migration decisions. *Journal of political Economy*, *86*(5), 749-773.

Mishra, S. M. (1981). "Factors and Process of Migration in Developing Economy". R. B. Mandal içinde, Frontiers in Migration Analysis. New Delhi: Archive Books.

Morokvasic, M. (1984). Birds of Passage are also Women... *International Migration Review*, *18*(4), 886.

Musoba, G., ve Baez, B. (2009). The cultural capital of cultural and social capital: An economy of translations. In J. C. Smart (Ed.), Higher education: Handbook of theory and research (Vol. 24, pp. 151–182). Dordrecht: Springer

Nail, T. (2015). *The figure of the migrant*. Stanford: Stanford University Press.

Nash, R. (1999). Bourdieu, 'habitus', and educational research: Is it all worth the candle? *British Journal of Sociology of Education*, 20, 175–186.

Nawyn, S. J. (2010). Gender and Migration: Integrating Feminist Theory into Migration Studies. *Sociology Compass*, *4*(9), 749–765.

Oishi, N. (2002). Gender and Migration: An Integrative Approach. *Center for Comparative Immigration Studies*.

Oishi, N. (2005). *Women in Motion: Globalization, State Policies, and Labor Migration in Asia* (1st ed.). Stanford: Stanford University Press.

Omurtak, G. (2019), Eğitim-Öğretim Sistemine Bourdieu'cu Bakış: Lise Öğrencilerinin Sınava Hazırlık Sürecinde Ailelerin Meslek Seçimlerindeki Rolü, İstanbul Örneği, (Tez No: 546401). [Unpublished Master Dissertation, Maltepe University, The Institute of Social Sciences]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Oso Casas L., Garson J.-P., (2005), "The feminisation of international migration. Migrant women and the labor market: Diversity and challenges", Brussels, 26-27 September 2005, OECD and European Commission seminar.

Oso Casas L.,(2004), "Femmes, actrices des mouvements migratoires. Femmes en mouvement, genre, migrations et nouvelle division internationale du travail", Geneva, *UNESCO, IUED*, pp. 165-193.

Ottonelli, V., ve Torresi, T. (2013). When is migration voluntary?. *International Migration Review*, *47*(4), 783-813.

Öner, A. Ş., ve Ihlamur, G. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç*-Kavramlar Tartışmalar. İstanbul: İletişim Yayınları. 59-67

Öner, G., ve Öner, A. Ş. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç*: Kavramlar, Tartışmalar: İstanbul: İletişim Yayınları. 38-52

Öz, I. (2019) *Ne Oralı Ne Buralı*. İstanbul: Kara Karga Yayınları.

Özcan, E. D. E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, *2*(4), 183-215.

Özcan, Y. Z. (1997). "İçgöçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar", Türkiye'de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı, Bolu - Gerede, 6 - 8 Haziran 1997, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul: 1998, 79-81.

Özdemir, E. (2019). Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları ve Uluslararası Göç. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 165-181). İstanbul: Beta Yayınları.

Özdemir, E., ve Tellan, T. (2019). "Uluslararası Göç ve İş Yaşamı: Sorunların Aşılması İçin Kültürlerarası İletişim". M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 67-84). İstanbul: Beta Yayınları.

Özdil, S. (2019). ABD İşgücü piyasasında ücretler ve göç ilişkisi: Neoklasik göç teorisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 264-276.

Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(47), 127-145.

Parekh, B. (1995). Ethnocentricity of the nationalist discourse. *Nations and Nationalism*, *1*(1), 25-52.

Parekh, B. (1997). Dilemmas of a multicultural theory of citizenship. *Constellations*, *4*(1), 54-62.

Pedraza, S. (1991). Women and Migration: The Social Consequences of Gender. *Annual Review of Sociology*, 17(1), 303–325.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American sociological review*, *23*(3), 256-266.

Petersen, W. (1970). "A General Typology of Migration". In C.J. Jansen & Richmond, A. H. (Ed.) Readings in the Sociology of Migration (First Edition). Britain: Pergamon Press Ltd., 49-69

Piper N., (2003), Feminization of labor migration as violence against women. International, regional, and local non-governmental organization responses in Asia, *Violence against Women*, 9(6), pp. 723-745.

Piper N., (2005), "Gender and migration", commissioned background paper for the Global Commission on International Migration, Geneva, GCIM.6-8

Piper N., (2010), "The female face of migration, background paper", *Caritas Internationalis*.89-104

Podesta, J. (2014). Habitus and the accomplishment of natural growth: Maternal parenting practices and the achievement of school readiness. *Australasian Journal of Early Childhood, 39*(4), 123-130.

Portes, A., Fernández-Kelly, P., ve Haller, W. (2009). The adaptation of the immigrant second generation in America: A theoretical overview and recent evidence. *Journal of ethnic and migration studies*, 35(7), 1077-1104.

Prieur, A., Skjøtt-Larsen, J., ve Rosenlund, L. (2008). Cultural Capital Today: a case studyfrom Denmark. *Poetic, 36*(1), 45-70.

Reed, H. E., Ludwig, B., ve Braslow, L. (2016). Forced migration. *International Handbook of Migration and Population Distribution*, 605-625.

Renzaho, A. M. (2016). Health, social and economic impact of voluntary migration. In *Globalisation, Migration and Health: Challenges and Opportunities* (pp. 123-203).

Roscigno, V. J., ve Ainsworth-Darnell, J. W. (1999). Race, cultural capital, and educational resources: Persistent inequalities and achievement returns. Sociology of Education, 72, 158–178.

Ross, J. A. (1982). International Encyclopedia of Population. New York: The Free Press.

Rubenstein, J. M. (1990). The Cultural Landscape: An Introduction to Human Geography. New Delhi: Prentice Hall.

Sandell, S. H. (1977). Women and the economics of family migration. *The Review of Economics and Statistics*, 406-414.

Sandoval-Lucero, E., Maes, J. B., ve Klingsmith, L. (2014). African American and Latina (o)community college students social capital and student success. *College Student Journal*, *48*, 522-533.

Saygın, S., ve Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 10(3), 302-323.

Schrover, M 'Feminization and problematization of migration: Europe in the nineteenth and twentieth centuries" 103-131. 10.04.2021 tarihinde https://www.academia.edu/3808515/ adresinden alındı.

Segal, U. A. (2019). Globalization, migration, and ethnicity. *Public health*, *172*, 135-142.

Selimbeyoğlu, E. (2022). Göç Sürecine Travma Perspektifinden Bir Bakış. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 1-11.

Serd-Hunyadvari, F. (2019), Bir Eğitim Sosyologu Olarak Bourdieu, Unpublished Master Dissertation, Bursa Uludağ University, The Institute of Social Sciences. Bursa Uludağ University, The Institute of Social Sciences. TEZ: 590374 https://acikerisim.uludag.edu.tr/server/api/core/bitstreams/4f82b1e0-dc55-44d2-a7eb-52b1112dafda/content

Sert, D. (2016). "Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru", Gülfer Ihlamur-Öner ve Aslı Şirin öner (der.) Küreselleşme Çağında Göç-Kavramlar, Tartışmalar (3. Baskı) içinde İstanbul: İletişim Yayınları, 29-47.

Sevencan, A., ve Bayındır Goularas, G. (2019). *Emek Göçünün Kalkınmaya Etkisi: Asya Örneği.* M. Görgün (Ed.), *Uluslararası Göç* (ss. 49-65). İstanbul: Beta Yayınları.

Sevinç, G., Davran, M. K., ve Sevinç, M. R. (2018). Türkiye'de kırdan kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 3*(6), 70-82.

Sinha, V. N. P., ve Ataullah M. D. (1987). Migration- An Interdisciplinary Approach, (First Edition), Delhi: Seema Publications.

Sjaastad, L. A. (1962). The costs and returns of human migration. *Journal of political Economy, 70*(5, Part 2), 80-93.

Skeldon, R. (1997). *Migration and Development: A Global Perspective*. Essex: Longman.79-84

Skeldon, R. (2012). "Migration Transitions Revisited: Their Continued Relevance for The Development of Migration Theory." *Population, Space and Place,* 18(2):154–166.

Smith, S. K., ve House, M. (2006). Snowbirds, sunbirds, and stayers: seasonal migration of elderly adults in Florida. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 61*(5), S232-S239.

Soner, O. (2000). Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 12(12), 249-260.

Sönmez, P., ve İncekara, B. (2019). Ekonomik Göstergeler ve Küresel Rekabet Bağlamında Mavi Kart: Nitelikli Göçmen Politikasında AB'nin Başarısı mı, Yoksa Uyumsuzluk Örneği mi? M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 85- 100). İstanbul: Beta Yayınları.

Sözer, A. (2019). Göç, toplumsal uyum ve aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14(28), 418-431.

Stark, O. (1991). The migration of labor. Cambridge. *Mass.: Basil Blackwell*., 39-47

Stiftung, F. E. (2012). *Mevsimlik İşçi Göçü İletişim Ağı: Tarımda Mevsimlik İşçi Göçü Türkiye Durum Özeti*. İstanbul: Friedrich Ebert Stiftung.

Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance. *American sociological review*, *5*(6), 845-867.

Südaş, İ., ve Mutluer, M. (2010). Daha iyi bir hayata doğru: "Yaşam biçimi göçü". *Ege Coğrafya Dergisi, 19*(1), 31-47.

Swartz, D. (1990). Pierre Bourdieu: Culture, education, and social inequality. In K. J. Dougherty & F. M. Hammack (Eds.), Education and society. San Diego: Harcourt Brace Juanovich.

Swartz, D. (2013). *Kültür ve İktidar* (2nd ed.). İstanbul: İletişim.

Şahin, C. (2001). Yurtdışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2).

Şanlıöz, S. A. (2016). Dış Göç Olgusunun Düzensiz Göç Gerçeği: Karşılaşılan Etkilere Ekonomik ve Sosyolojik Çözüm Önerileri. *Sosyoekonomi*, 24(30), 139-146.

Şeker, B. D. (2015). Göç ve uyum süreci: sosyal psikolojik bir değerlendirme. In Göç ve uyum (pp. 9-21). London: Transnational Press.

Şeker, B. D., Sirkeci, I., ve Yüceşahin, M. M. (Eds.). (2015). Göç ve uyum. London: Transnational Press.

Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve Türleri: Kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 25*(1), 269-289.

Tamir, E. (2010). Capital, power and the struggle over teacher certifi cation. *Educational Policy*, 24, 465–499.

Taş, H., ve Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye'de genç işsizliği sorunu ve çözüm önerileri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 50-69.

Taylor, J. E ve Fletcher, P. L. (2001). Remittances and development in Mexico: the new labour economics of migration: a critical review. *Rural Mexico Research Project, 2*.

Taylor, J. E., ve Martin, P. L. (2001). Human capital: Migration and rural population change. *Handbook of Agricultural Economics*, 1, 457-511.

Tekeli, İ. (2006). *Yerleşme Yapıları ve Göç Araştırmaları. İçinde (Derleyen) Eraydın, A., Değişen Mekân*,, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 68, 83.

Tekin, F. (2011). Kültürel travma olarak zorunlu göç. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (25)*, 91-100.

Tezcan, G. (2019). Mülteci Krizi ve Avrupa Birliği'nin Batı Balkanlar Politikası. M. Görgün (Ed.), Uluslararası Göç (ss. 101-121). İstanbul: Beta Yayınları.

Tierney, W. G. (1999). Models of minority college-going and retention: Cultural integrity versus cultural suicide. *The Journal of Negro Education,* 68 , 80–91.

Tierney, W. G. (2002). Parents and families in precollege preparation: The lack of connection between research and practice. *Educational Policy,* 16 , 588–606.

Todaro, M. P. (1969). A model of labor migration and urban unemployment in less developed countries. *The American economic review*, *59*(1), 138-148.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Topçu, E., ve Büyükbeşe, T. (2020). Göç bağlamında toplumsal uyum göstergeleri. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 23-34.

Topçu, N. (2019). Küreselleşme, uluslararası göç ve Avrupa Birliği göç politikaları. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (3), 50-65.

Trewartha, G. T. (1969). *A Geography of Population: World Patterns.* New York: John Wiley & Sons Inc.

Tunca, H. Ö. James F. Hollifield–Neil Foley (Ed.), (2022). Küresel Göçü Anlamak, California: Stanford Üniversitesi Yayınları, 497. *Ortadoğu ve Göç*, *12*(01), 237-243.

Türkarslan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla başetme yolları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 99-108.

TÜİK (2018) Göç ve Göçmen Sayıları 12.03.2021 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2018-30709# adresinden alındı.

Ünal, M. (2005). Gelişmekte Olan Ülkelerde Beyin Göçü, (Tez No: 162217) [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Ünalan, T. (1997). Türkiye'de iç göçe ilişkin veri kaynaklarının değerlendirilmesi. İçinde: İçduygu, A. Sirkeci, İ, Aydıngün, İ.(der.) Türkiye'de İç Göç Konferansı Bolu-Gerede, 6-8.

Ündücü, C., Erdogan, M., ve Işık, Ö. (2009). Avrupa'da Uluslararası Emeklilik Göçü Ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 159-188.

Ünlü, S., Kızılhan, T., ve Elciyar, K. (2018). Göçmenlerin uyum sağlama sürecinde yaşadıkları çatışmalar ve sayısal topluluklar. *Selçuk İletişim dergisi*, 11(1), 5-18.

Vause S., (2009), "Genre et migrations internationales Sud-Nord : une synthèse de la littérature", Centre de recherche en démographie et sociétés, *Document de travail du Sped*, 32, 50

Vause, S. ve Toma, S. (2015). Peut-on parler de féminisation des flux migratoires du Sénégal et de la République démocratique du Congo?. *Population*, vol. 70(1), 4167.

Verschuur C., (2013), "Theoretical debates on social reproduction and care: The articulation between the domestic and the global economy", in Oso Casas L., Ribas Mateos N., *International Handbooks on Gender Series*, pp. 145-161.

Wahidi, H. (2022). Gelişmekte Olan Ülkelerde Zorunlu Göçün Nedenleri. *XII. Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Konferansı. Antalya / Türkiye. 156-166*

Wallerstein, I. (2000). Kapitalist Dünya Ekonomisinde Hane Yapıları ve Emek Gücü Oluşumu. Irk Ulus Sınıf. İstanbul: Metis yayıncılık

White, M. J., ve Lindstrom, D. P. (2005). *Internal migration* (pp. 311-346). Springer US.

Winkle-Wagner, R. (2010). Cultural capital: The promises and pitfalls in education research. *ASHE Higher Education Report*, 36 (1), 1–144.

Wright, R., ve Ellis, M. (2016). Perspectives on migration theory: Geography. *International handbook of migration and population distribution*, 11-30.

Wunderlich, D. (2012). The limits of external governance: Implementing EU external migration policy. *Journal of European Public Policy,* 19(9), 1414-1433.

Xu, H., ve Xie, Y. (2015). The causal effects of rural-to-urban migration on children's well-being in China. *European Sociological Review,* 31(4), 502-519.

Yakar, M. (2012). İç ve dış göçlerin kırsalda nüfusun yaş yapısına etkisi: Emirdağ ilçesi örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi,* 10(2), 129-150.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. İstanbul: Anı Yayıncılık, 28-53

Yaldız, F. (2014). Uluslararası göç ve diaspora ile ilişkili kavramlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 3(2), 382-403.

Yıldız, A. (2017). Göç ve entegrasyon politikalarında vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.

Yıldız, S., ve Bektaş, F. (2021). COVID-19 salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde yarattığı değişimin ebeveyn görüşleriyle değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 99-122.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç çeşitleri nedenleri ve etkileri. *Turkish Studies, 9*(2), 1685-1704.

Yüceşahin, M. M., ve Özgür, E. M. (2006). Türkiye'nin güneydoğusunda nüfusun zorunlu yerinden oluşu: Süreçler ve mekânsal örüntü. *Coğrafi Bilimler Dergisi, 4*(2), 15-35.

Yüksek, Durmuş A. (2018), "Evaluating the Importance of Social Capital for the Conversion of the Forms of Capital: A Critical Approach to the Bourdieusian Model", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 1090-1106.

Zafer, A. B. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak "Kültürleşme" Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(30), 75-92.

Zelinsky, W. (1971). The Hypothesis of the Mobility Transition. *Geographical Review*, 61(2), 219-249.

Zhao, Y. (1999). Leaving the countryside: rural-to-urban migration decisions in China. *American Economic Review*, 89(2), 281-286.

Zlotnik H. (1993). Women as Migrants and Workers in Developing Countries. *International Journal of Contemporary Sociology*, 30(1):39–62

EKLER

Ek-1: Anket Formu

İyi günler dilerim. İsmim Mustafa Kemal IŞIK, Maltepe Üniversitesi'nde Sosyoloji Ana Bilim Dalında Sosyoloji alanında doktora yapıyorum. Doktora tezim için Türkiye-Kadın-Göç konusunu araştırıyorum. Araştırmam kapsamında yaklaşık 500 Türkiye'den Göç eden Kadın ile görüşmeyi planlıyorum. Kişisel bilgileriniz tamamen gizli tutulacak ve bu görüşmelerden çıkan sonuçlar anonim/genel olarak değerlendirilecektir. Bu araştırmaya katkıda bulunduğunuz için şimdiden teşekkür ederiz.

Anket formu bir yerden sonra ikiye ayrılıyor, 1. Bölüm Türkiye'deki 2. Bölüm Toronto'daki durumunuzla ilgili

Kişisel Tanıtım Numarası: ………… (Bunu doldurmayınız)

1 Statünüz

1. Vatandaş
2. PR (Permanent Residenent – Kalıcı Oturma izni)
3. TR (Temprorary Resident - Geçici Oturma ve çalışma izni)
4. Refakatçi
5. Öğrenci
6. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

KİŞİSEL ÖZELLİKLER

2 Doğum Yılınız

3 Medeni durumunuz

1. Bekâr
2. Evli
3. Boşanmış / dul / Eşinden ayrı yaşıyor

4. 2. Evliliği

4 Evli iseniz ne zaman evlendiniz?

5 Evli iseniz eşiniz ile nerde tanışıp evlendiniz?

6 Evli iseniz eşiniz sizinle beraber mi yaşıyor? Beraber değilse lütfen nerede yaşadığını belirtiniz.

7 Evli iseniz Eşinizin Statüsü

1. Vatandaş
2. PR (Kalıcı Oturma izni)
3. TR (Geçici Oturma izni)
4. Refakatçi
5. Öğrenci
6. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

7 Evli iseniz veya Boşanmışsanız (bekar) eski eşinizin eğitim durumu

1. Lise mezunu
2. Üniversite mezunu
3. Yüksek Lisans derecesi var
4. Doktora derecesi var
5. Diğer (Lütfen Belirtiniz)
99. Gereksiz (Evlenmemiş)

8 ikinci eşiniz ise ilk eşinizden ne zaman ayrıldınız?

9 İkinci eşiniz ise ilk eşiniz nerde yaşıyor?

10 Boşanmış dul veya eşinizden ayrı yaşıyorsanız, hangi yıldan beri?

11 Çocuğunuz var mı?

1. 0
2. 1
3. 2

4. 3
5. 4

12 Yaşları

13 Varsa nerede doğdular?

1. Türkiye'de
2. Kanada'da
3. Amerika'da
4. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

14 Eğitim Durumunuz

1. Lise mezunu
2. Üniversite mezunu
3. Yüksek Lisans derecesi var
4. Doktora derecesi var
5. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

15 Hangi Yıl Göç Ettiniz

Buradan itibaren sorularım GÖÇ ETMEDEN ÖNCESİ ile ilgili 1. BÖLÜM

16 Mesleğiniz neydi?

Unvan;

17 Yapılan İş	
1 Çalışıyor - işçi	
2 Çalışıyor - memur	
3 Çalışıyor- özel sektör	
4 Çalışıyor- kendi işinin sahibi ya da aile işinde.	
5 İşsiz	
6 Öğrenci	
7 Emekli, çalışmıyor.	
8 Emekli, çalışıyor.	
9 Part time	
10 Ev işlerinde çalışıyor, gündelikçi, çocuk/hasta bakıyor.	
90. Diğer (lütfen Belirtiniz)	

18 Eşinizin mesleğiniz neydi?

Unvan**;**

19 Yapılan İş	
1 Çalışıyor - işçi	
2 Çalışıyor - memur	
3 Çalışıyor- özel sektör	
4 Çalışıyor- kendi işinin sahibi ya da aile işinde.	
5 İşsiz	
6 Öğrenci	
7 Emekli, çalışmıyor.	
8 Emekli, çalışıyor.	
9 Part time çalışıyor	
10 Ev işlerinde çalışıyor	
90. Diğer (lütfen Belirtiniz)	
99. Gereksiz (Evli değilse)	

20 Oturduğunuz ev kendi mülkünüz mü, kira mı, yoksa lojman mı?

1. Kendi Mülkü

2. Ev başka birisine ait ancak kira ödemiyor**.**

3. Lojman

4. Kira

5. Mortgage

21 Kiracıysanız kira bedelini, kredi ödüyorsanız kredi miktarını söyleyebilir misiniz? TL

1. <500

2. 500-999

3. 1000-1499

4. 1500-1999

5. 2000- 2999

6. 3000 - 3999

7. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

8. Gereksiz

22 Oturduğunuz mahalle (Şehir, İlçe ve mahalle)(Lütfen belirtiniz)

23 Aile olarak ortalama ne kadar harcıyordunuz? (Kira, eğitim, sağlık vb. olmak üzere her türlü harcama dikkate alınacaktır.) TL

1. 5000- 6999

2. 7000- 8999

3. 9000- 10999
4. 11000- 12999
5. 13000- 14999
6. 15000- 16999
7. 17000- 18999
8. 19000- 20999
9. 21000 - 21999
10. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

24 Evinizde kaç kişi yaşıyordu (Toplam kaç kişilik bir ailesiniz)?

1. 1
2. 2
3. 3
4. 4
5. 5
6. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

25 Evinizde Evcil hayvan var mıydı?

1. Var
2. Yok

Buradan itibaren sorularım GÖÇ ETTİKTEN sonra; 2. BÖLÜM

26 Mesleğiniz ne?

Ünvan;

27 Yapılan İş	
1 Çalışıyor - işçi	
2 Çalışıyor - memur	
3 Çalışıyor- özel sektör	
4 Çalışıyor- kendi işinin sahibi ya da aile işinde.	
5 İşsiz	
6 Öğrenci	
7 Emekli, çalışmıyor.	
8 Emekli, çalışıyor.	
9 Part time	

10 Ev işlerinde çalışıyor, gündelikçi, çocuk/hasta bakıyor.	
11Çalışmıyor Türkiye'den eşinden destek alıyor	
12 Çalışmıyor Türkiye'den anne babasında destek alıyor	
13 Çalışmıyor Türkiye'deki yatırımlarından destek alıyor	
90. Diğer (lütfen Belirtiniz)	

28 Eşinizin mesleğiniz ne?

Unvan;

29 Yapılan İş	
1 Çalışıyor - işçi	
2 Çalışıyor - memur	
3 Çalışıyor- özel sektör	
4 Çalışıyor- kendi işinin sahibi ya da aile işinde.	
5 İşsiz	
6 Öğrenci	
7 Emekli, çalışmıyor.	
8 Emekli, çalışıyor.	
9 Part time çalışıyor	
10 Ev işlerinde çalışıyor	
90. Diğer (lütfen Belirtiniz)	
99. Gereksiz (Evli değilse)	

30 Oturduğunuz ev kendi mülkünüz mü, kira mı, yoksa lojman (sosyal hizmet) mı?

1. Kendi Mülkü
2. Ev başka birisine ait ancak kira ödemiyor**.**
3. Lojman
4. Kira
6. Mortgage

31 Kiracıysanız kira bedelini veya Mortgage'sa bedelini söyleyebilir misiniz?

1. <500
2. 500-999
3. 1000-1499

4. 1500-1999
5. 2000- 2999
6. 3000 - 3999
7. Diğer (Lütfen Belirtiniz)
8. Gereksiz

32 Toronto'da Oturduğunuz mahalle/yer (Lütfen belirtiniz) …….

33 Aile olarak ortalama ne kadar harcıyorsunuz? (Kira, eğitim, sağlık vb. olmak üzere her türlü harcama dikkate alınacaktır.) Kanada Doları

1. 1000-1999
2. 2000 -2999
3. 3000 -3999
4. 4000- 4999
5. 50000 - 5999
6. 6000 - 6999
7. 7000- 7999
8. 8000 - 8999
9. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

34 Evinizde kaç kişi yaşıyor (Toplam kaç kişilik bir ailesiniz)?

1. 1
2. 2
3. 3
4. 4
5. 5
6. Diğer (Lütfen Belirtiniz)

35 Evinizde Evcil hayvan var mı?

3. Var
4. Yok

36 Çocuklar nerde yaşıyor lütfen belirtiniz

Şimdi size bazı cümleler okuyacağım. Bunların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her biri hakkında herkesin kendine göre fikirleri vardır. Okuyacağım cümle, fikrinize tamamen uygunsa "tamamen katılıyorum.", uygunsa " katılıyorum.", kararsız kalıyorsanız "fikrim yok.", fikrinize uygun değilse " katılmıyorum." Ya da fikrinize hiç uygun değilse, "hiç katılmıyorum." demenizi bekliyorum.

Önermeler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım, fikrim yok.	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
37 Kesinlikle geri dönmeyi düşünmüyorum					
38 Burada da Türk kültürünü devam ettiriyorum					
39 Göç etmemde ki en büyük sebep ekonomik- işsizlik					
40 Komşularım ile sık sık görüşürüz					
41 Hiç gelmemek isterdim					
42 Türkiye ile bir bağım kalmadı					
43 Göç etmemdeki en büyük sebep çocuklarımın geleceği					
44 Bir gün ülkeme, yaşamak için geri döneceğim					
45 Burada Kazandığım para ile geçinebiliyorum					
46 Çifte vatandaş olmak istiyorum					
47 Buradaki evim daha küçük					
48 Türkiye'deki hayat standardım daha iyiydi					
49 Türkiye'ye sadece tatillerde, yakınlarımı görmek için gideceğim					
50 Havasından şikayetçiyim					

51 Burası beni yordu					
52Türkiye'de Kazandığım para ile geçinemiyordum					
53 Erkek olsaydım daha kolay iş bulurdum					
54 Buradaki eğitim sistemi daha güçlü					
Önermeler	**Tamamen katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım, fikrim yok.**	**Katılmıyorum**	**Hiç katılmıyorum**
55 Burada Aileme daha çok zaman ayırabiliyorum					
56 Keşke Göç Etmeseydim diyorum					
57 Türk kültürünü özlüyorum					
58 Burada kendimi yalnız hissediyorum					
59 Burada iş bulmam daha zor					
60 Buradaki işim Türkiye'ye göre daha alt seviyede					
61 Burada Kendime daha çok zaman ayırabiliyorum					
62 Burada Market alışverişlerimi kendim yapıyorum					
63 Burada ekonomik olarak yaşamak daha zor					

64 Göç etmemdeki en büyük sebep siyasi					
65 Yemeklerine alışamadım					
66 Türk olmayan arkadaşım çok az veya yok					
67 Daha çok Türklerle zaman geçiriyorum.					
68 Topluma uyum sağlayabildim					
69 Göçü tavsiye ederim					
70 Kendimi daha özgür hissediyorum					
71 Irkçılığa maruz kalıyorum					
72 Evimi çekip çevirebiliyorum					
73 Ekonomik olarak rahatım					
74 Kesinlikle geri dönmeyi düşünmüyorum					
75 Komşularımı tanıyorum					
76 Türk arkadaşlarımla en az haftada bir görüşürüz					
77 Ülkeme, yaşamak için bir daha hiç dönmeyeceğim					
78 İngilizce seviyem yeterli					
79 oğlum/kızım geri dönmek istemiyor					

80 Eşim geri dönmek Türkiye de yaşamak istiyor					
81 En az iki haftada bir tiyatroya gidiyorum					
Önermeler	**Tamamen katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım, fikrim yok.**	**Katılmıyorum**	**Hiç katılmıyorum**
82 Arabayla en az ayda bir "Road Trip" yaparız.					
83 Çocuklarımı okula ben bırakıp ben alıyorum					
84 Buranın kültürüne adapte olamadım					
85 İşim çok yoğun, kendime zaman ayıramıyorum					
86 Burada çok sıkıldım					
87 Her sene Türkiye'yi ziyaret ederim					
88 Kanada Ehliyetim var					
89 Resim sergilerini kaçırmam					
90 Annemi ve babamı da yanıma almak istiyorum					
91 Göç etmek isteyen insanlara yardımcı oluyorum					
92 Kendimi topluma ait hissetmiyorum					

93 Burada kendimi güvende hissediyorum					
94 Tek başıma kaldım					
95 Geri dönmek isterim ama artık çok geç					
96 Düzenli bir işim var					
97 Toronto'nun her yerini bilirim					
98 Haftada en az 3 gün spor yapıyorum					
99 Haftasonları ailemle seyahatlere çıkıyoruz					
100 Kadın olmak işimi zorlaştırıyor					
101 Burada kadınlar ile erkekler arasında ayırım var					
102 Kendime zaman ayırabiliyorum					
103 Haftada en az 1 kitap bitiriyorum					
104 Boş zamanım yok					
105 Kanada kültürünü seviyorum					
106 Düzenli bir şehir					
107 Burada yaşamaktan çok mutluyum					

108 Çocuklarım burada olmaktan çok mutlular					
Önermeler	**Tamamen katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Kararsızım, fikrim yok.**	**Katılmıyorum**	**Hiç katılmıyorum**
109 Bir gün çocuklarımı Türkiye'ye geri götüreceğim					
110 Çocuklarımın Türk Kültüründen uzaklaştığını düşünüyorum					
111 Çocuklarım buraya benden daha hızlı adapte oldular					
112 Göç ettiğim için çok mutluyum					
113 Çocuklarımın aldığı eğitimden çok memnunum					
114 Buranın vatandaşlığını alıp Türk vatandaşlığından çıkacağım.					
115 Burada Kadın olmak zor					
116 Keşke daha genç yaşta gelmiş olsaydım					
117 Artık geri dönemem					
118 Kanada kültürüne adapte oldum					
119 Buradaki Eğitimden çok memnunum					

120 Türk yemeklerini özlüyorum					
121 Buradaki hayat standardım Türkiye'ye göre daha iyi					
122 İşimi seviyorum					
123 Daha iyi bir işte çalışmam gerekiyor.					
124 Eşim daha kolay iş buldu					
125 Göç etmemdeki en büyük sebep özgürlük ve insan hakları					
126 Kanada'da mutluyum					
127 Çocuklarım burada kalsa bile ben kesin geri döneceğim					
128 Türkiye de kendimi daha güvenli hissediyorum					
129 Göç etmemdeki en büyük sebep eğitim					
130 Türkiye daha özgür					
131 Gelecek kaygım yok					
132 Türkiye'de ki evimin yeri çok daha güzeldi					
133 Burada İş bulmak çok zor					
134 Türkiye'den göç etmeseydim daha iyi olurdu					

135 Çocuklarım geri dönmek istiyor					
136 Burada Hobilerimi yapmak için bol bol zamanım var.					

Yukarıdakilerin dışında, göçünüz ile ilgili başka düşünceleriniz ve/veya bu konuda eklemek istediğiniz şeyler varsa lütfen belirtiniz.

Ek-2: Derinlemesine Görüşme Formu

Sosyoloji doktorası yapmaktayım ve Türkiye'den Toronto'ya göç eden kadınlar hakkında araştırma yapıyorum. Bu kapsamda sizinle görüşmek istiyorum. Türkiye'den göç konusunda Kadınlarla birebir yapılmış bir araştırma yok, bu konuda belki de bir ilk olacak. Vereceğiniz her samimi cevap bu araştırmama yol gösterecek. Soracağım soruların doğru ya da yanlış cevabı yok; Araştırmanın hiçbir yerinde adınız geçmeyecek. Zaman ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim…

Kişisel Tanıtım Numarası: …………

1 Doğum Tarihi:

2 Doğum Yeri :

3 Medeni Durum (Detaylı öğrenilecek)

4 Göç Öncesi;

Bana doğduğunuz aileyi anlatabilir misini?, Kaç kardeşsiniz, anne babanız ne iş yapar? Çocukluğunuzu ve çocukluğunuzda yaşadığınız çevreyi anlatabilir misiniz? Nasıl bir semtte doğdunuz? Ekonomik durum, yerleşim biçimi, İlişkiler nasıldı? Göç etmeden önce siz ve eşiniz ne iş yapıyordunuz, öğrenim durumunuz, çocukların gittiği okullar, nerde oturuyordunuz, eviniz sizin mi yoksa kira mıydı? Arabanız var mıydı?

5 GÖÇ KARARININ ALINIŞ SÜRECİ

6 Göç ettikten sonra,

Ne zaman ve neden Toronto'ya geldiniz?

Bize göç sürecinizden söz eder misiniz?

Göç sürecini aile bireyleri açısından değerlendirir misiniz? anne babanız, eşinin, çocuklarınız… gibi.

Toronto'da yaşadığınız semti seçerken neye dikkat ettiniz?

Daha önce yaşadığınız yerle Toronto'daki yaşamınızı karşılaştırabilir misiniz? Ev sizin mi? Nasıl bir ev? Neden? Bunun sağladığı dezavantaj ve avantajlar nelerdir?, Aracınız var mı?

Daha önce yaşadığınız çevreden ve Toronto'ya geldiğinizde size farklı gelen şeylerden söz edebilir misiniz?

Toronto'ya geldikten sonra yaşamınızda aile, eğitim, iş, sosyal çevre açısından değişen şeyler nelerdir? Geçmişe göre alım gücünüzdeki değişme ve tüketim alışkanlıklarınızdaki değişimi anlatır mısınız? Türkiye'deki dönemleri de göz önüne alır mısınız?

Ailenizi de göz önüne bulundurduğunuzda gündelik yaşamınızdaki değişimler hakkında neler söylersiniz? İlişkiler, aile içi roller, alışkanlıklar, geçim yolları, eğitim, boş zaman geçirme biçimi, siyasal, dinsel ve teknolojik alışkanlıkla. Sizin gündelik yaşamınızı yönlendiren unsurlar nelerdir?

Tatil anlayışınız nasıldı ve ne sıklıktaydı? Şimdi nasıl?

Güzellik, kozmetik, bakım, spor merkezlerine üyeliğiniz veya sıklıkla uygulama yaptırdığınız yerler var mıydı? Şimdi durum nasıl?

Gelirinizden nelere pay ayırırdınız? Dünden bugüne ne gibi değişiler oldu? Giyim, kuşam, yeme, içme, sanat, okuma

Boş zamanınız var mı? Varsa neler yaparsınız? Hobileriniz nelerdir? Geçmişle bugün açısından karşılaştırarak anlatır mısınız? Kahvehane, lokal, klup gitme sıklığınız nedir? Memleket dayanışma derneklerinin faaliyetlerine katılır mısınız? Buradaki hemşerilerle ilişkiniz nasıldır?

Arkadaş ve akrabalarınızla hangi zaman aralıklarıyla ve en çok nasıl görüşürdünüz? Şimdi nasıl?

Kendinizi kötü hissettiğinizde ne yaparsınız? Kiminle paylaşırsınız?

Dışarıda yemek yeme, kahve içme gibi alışkanlıklarınız var mı?

Ev işleri, yemek, temizlik ve ufak tefek ev tadilatlarını kim yapardı? Şimdi?

Hayattan tat alıyor musunuz? Sizi mutlu ve mutsuz eden şeyler nelerdir?

Önemli kararları alırken ailenize danışma gereği duyar mısınız? Kimlere danışırsınız? Geçmişe göre karşılaştırır mısınız? Göç ederken danıştınız mı?

Geçmişten bugüne vazgeçemediğiniz ya da gereksiz gördüğünüz gelenekler var mı? Nelerdir?

Alışverişinizi nereden yaparsınız? Semt bakkalı ve pazarını kullanır mısınız? İnternetten alışveriş yapar mısınız?

Komşu, akraba ve arkadaşlarla ilişkileriniz nasıldır? Hangi sıklıkla görüşürsünüz? Geçmişten bugüne nasıl değişim gösterdiğini anlatır mısınız?

Giyim kuşam yemek yeme, eğlenme, boş zaman alışkanlıklarınızda nasıl değişimler yaşanmakta

Memleketle ilişkiniz nasıldır? Devam ediyor mu? yiyecek, gelir vs. geliyor mu?

7 Az da olsa "diğer" sorularla nasıl bir kişi olduğunu anlayabilmek için

Biraz da siyaset konuşalım mı; siyasetle ilgilenir misiniz? Siyasetle ilgili tartışmalar yapar mısınız? sever misiniz? Siyasal görüşünüzü nasıl tanımlarsınız? Bugünkü siyasal

iklim hakkında neler söylersiniz? Siyasal kutuplaşma var mı? Herhangi bir sivil toplum kuruluşa üye misiniz? faaliyetlerine katılır mısınız?

Kadın Erkek cinsiyetçilik konusunda görüşleriniz? Eşcinsellik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yılbaşı, doğum günü, evlilik yıldönümü, sevgililer günü… kutlar mısınız? Neler yaparsınız? Bu gibi günlerin kutlanması hakkında ne düşünürsünüz?

Din konusunda görüşleriniz ve şimdi varsa değişenler?

Türkiye'de hak eden hak ettiği yere ulaşabilir diye düşünür müsünüz? Peki ya burda?

Fiziksel olarak kendinizi ne kadar aktif bulursunuz? Herhangi bir kronik hastalığınız var mı?

Kadının iş yaşamına girmesini nasıl karşılıyorsunuz?

Bugünün gençliğiyle kendi gençliğinizi karşılaştırabilir misiniz?

Aileyi tanımlayabilir misiniz? Sizce ailenin en önemli görevi nedir?

Eski günleri düşündüğünüzde en çok neyi özler ve en çok neyin değiştiğine mutlu olursunuz?

Ne umuyordunuz? Ne buldunuz? Göç etmekle ne değişti? Göç edecek diğer kadınlara tavsiyeniz ne olur? Bir gün geri dönmeyi düşünüyor musunuz? Neden?

ÖZ GEÇMİŞ

Mustafa Kemal IŞIK

Eğitim

Derece	***Yıl***	***Üniversite***
Lisans	1995	İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İngilizce İşletme
Y Lisans	2014	İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Pazarlama İletişimi 2014 (Tezsiz)
Ön Lisans	2024	Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Emlak Yönetimi

İş / İstihdam

Yıl	***Görev***
2021	REMAX Lisanslı Gayrimenkul Danışmanı 2021-
2019-2020	G4S Canada Güvenlik Sorumlusu
2013-2016	CARESTREAM Genel Müdür
2007-2012	TURKCELL Alternatif Kanalar Bölüm Başkanı

2005-2007	AVEA Alternatif Kanallar Bölüm Başkanı
2003-2005	KODAK Bölüm Satış Geliştirme Müdürü
1998-2004-	DHL Stratejik Kanallar Bölüm Müdürü
1996-1998	PEPSICO Bölge Satış Geliştirme Müdürü
1991-1995	KODAK Satış Müdürü
1987-1990	DHL Kurye ve Satış Temsilcisi